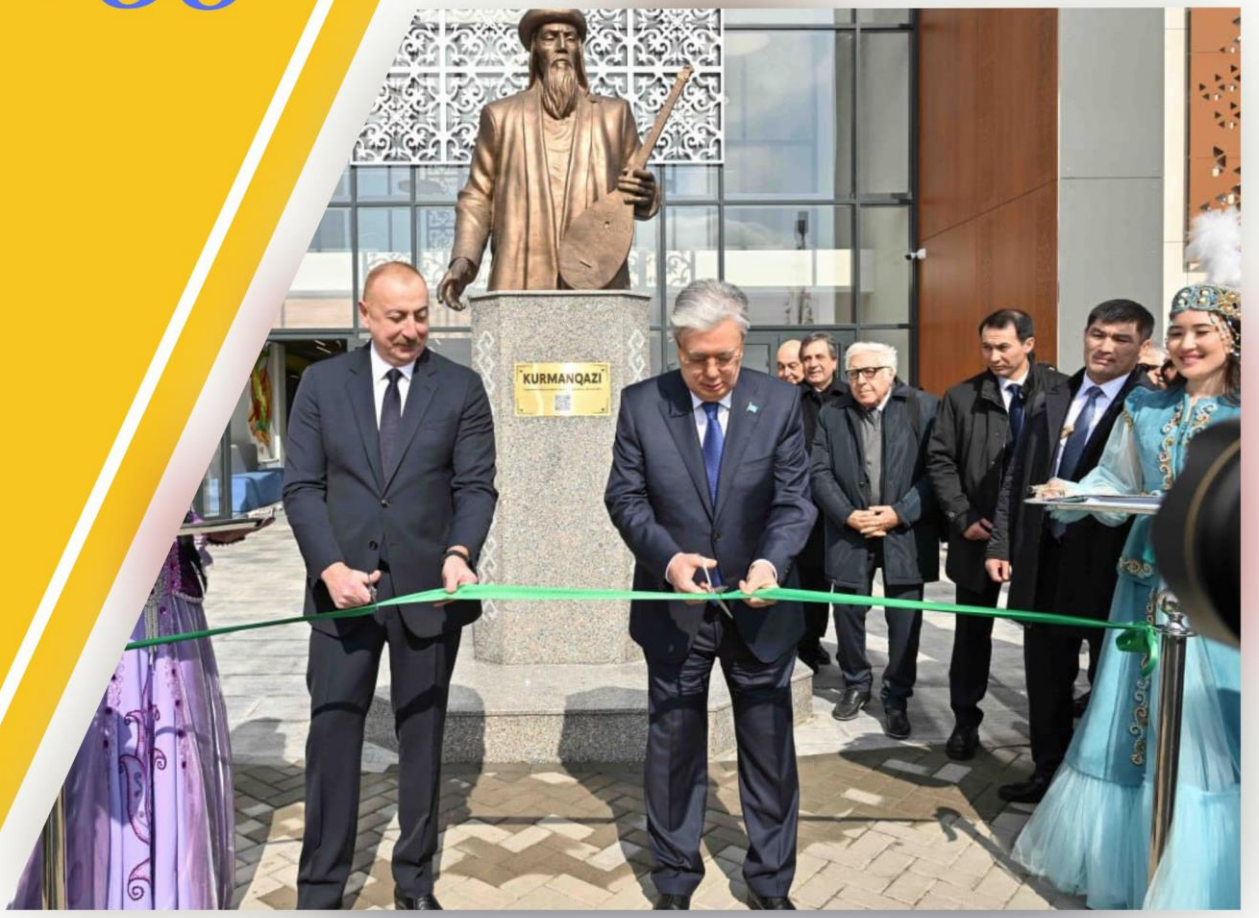
Mentor
әдістемелік орталығы

“MENTOR”
ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

«Үздік қалам»

республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

№5(3)
2024

Ақтөбе қаласы

МАЗМҰНЫ/CONTENT/СОДЕРЖАНИЕ

Алгалиева Бакытгуль Тлектесовна 4
Абдинагиева Гулбагдат Кушикбайкызы 6
Анапияева Тоғжан Жалғасбайқызы..... 9
Бақытжанқызы Жаннұр..... 14
Бекбаулова Айнагуль Касаиновна 16
Бесайдарова Гулзат Бакбергеновна 19
Бегимова Айнагуль Курашовна 22
Бекпенова Эльмира Онербаевна 25
Доскабылова Гаухар Жардемгалиевна 28
Соқпақбаев Бердібек 30
Вотинцева Татьяна Петровна 35
Gappanova Altynay Karzhaubaykyzy 41
Дауленова Наргиз Алмазовна..... 45
Дәуметова Салтанат Тұрмағанбетқызы.... 47
Дусупова Дана 52
Елеукенова Гаухар Абибуллиевна..... 54
Жубатканова Миргуль Женсикбаевна..... 57
Қанатбек Нұрым 60
Маханова Молдир Бегалыевна..... 63
Матжанова Динагул Сапаровна 65
Нургалиева Клара Мырзагуловна.....66
Рысбекова Айнур Маратбековна..... 68
Сайлаубаева Жансая Даатанбекқызы 72
Наурызбаев Бауыржан Саматұлы 77
Саттарова Айдана Аманбековна 80
Тулегенова Гульмира Жаксылыковна 84
Тяпкина Екатерина Юрьевна..... 86
Карабаева Сандугаш Букеевна 89
Утемисова Ж
Шынтемирова Альбина Кажмухановна ... 95

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты: Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту.

Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады.

Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді.

Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылыми-ақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:

Бас редактор:
Нурбергенова Сауле Турмагамбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновнап.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбеова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы
(Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы:
Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2

Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Алгалиева Бакытгуль Тлектесовна

ТИПЫ ДАННЫХ

учитель информатики КГУ " Средняя школа №35 им. Х.Досмухамедұлы" г.Актобе

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	6.3.3.1 классифицировать типы данных 6.3.2.1 записывать линейные алгоритмы на языке Python
Цель урока	Уметь классифицировать типы данных и записывать линейные алгоритмы на языке Python

Ход урока

Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Начало урока Организационный этап **(3 минут)** **(2 минут)** Повторение прошлого урока (3минут)	Организационный момент: приветствие, проверка отсутствующих. Для повышения мотивации учащихся. Активити: Игра "Слова в программировании" Цель: вспомнить темы прошлого урока, повторить новые слова, эмоциональный настрой на урока Деление по группам Ребята должны отгадать тему урока ПЫ Д Х Прокомментировать следующие примеры: 67 56 45 -96 23 5 -8 4.2 23.6 -45.3 -6.5 10.8 9.2 Иванов Петров Сидоров Y H J I R True False Задание 1-Колесо фортуны Отвечают на вопросы Дескриптор:	Приветствие «Круг радости» Учащиеся становятся в круг и рассказывают один термин **Ребята выбирают название группы** **Ученики объявляют тему, цели урок** С помощью платформы Spinthewheel отвечают на вопросы	Оценивание смайликами: .	**слайды** https://spinthewheel.io/wheels/152q4qWB25k9mmg8a4L6

	Отвечает на вопрос- 2 балла			
Изучение нового материала (5 мин)	Изучаем новые термины **Программа Тип данных (тип) Тип данных — Переменная Имя переменной**	Записываем новые термины	Лист самооценивания	**слайды**
Основная часть (10 мин) (10 мин)	Задание2. Подберите подходящий тип данных: Дескриптор: 1.уметь правильно сформулировать определени е переменной. 2.уметь перечислять не менее 4 типов данных. 3.уметь правильно записать и произносить типы данных Задание 3. Практическая работа Даны пять чисел. Определите среднее арифметическое этих чисел.	Каждый ученик выполняет задание на компьютере Решает задачи **Дескрипторы:** - Проанализировать вопросы и ответить на них	Лист оценивания	Power Point Слайд Карточки с QR кодом, компьютер
Закрепление материала (3 мин)	Задание 4. Закрепление Работа в образовательной платформе »Umaigra» 4.уметь правильно выбирать тип данных для переменных используемых в программах. (3 балла)	Подсчитывают итоговую оценку и заносят в оценочный лист. Учащиеся воспринимают анализ их работы и оценку.	Лист оценивания	Платформа»Umaigra»
Разминка (2мин)	Включается музыка	Дети выполняют разминку		https://youtu.be/SAWr-KZhD0E
Рефлексия (2 мин)	**Понравился ли вам урок, на каком этапе? Заполнение листов самооценивания.** Метод Whats App	Ребята записывают свои впечатления о сегодняшнем уроке		
Дом задание (1мин)	П. 17 задания на стр 35	Записывают дом.задание		

Абдинагиева Гулбагдат Кушикбайкызы

Ақтөбе қаласы «№5 жалпы білім беретін орта мектеп» КММ бастауыш класс мұғалімі

ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІ

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.1.4.2 күнделікті жағдаяттардағы (үйде және қоғамдық орындарда) қауіпсіздік ережелерін түсіндіру
Сабақтың мақсаты	үйдегі, көшедегі, қоғамдық орындағы қауіпсіздік ережелерімен танысасың; қауіпті жағдайларда не істеу керектігін білесің.

Сабақ барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы (3мин)	**Ұйымдастыру кезеңі: Психологиялық ахуал орнату.** «Шаттық шеңбер» құру	Оқушылар сабаққа назар аударады. Шаттық шеңбер құрады		
Сабақтың ортасы (5 мин)	**Үй тапсырмасын тексеру** Сен тұратын жерде ағзаға пайдалы қандай өнімнің түрі өсіріледі? **«Ойлан!»** Суреттерге қара қыз баланың айналасынан қандай қауіпті нәрселерді байқадың? Оған қандай қауіпсіздік ережелері туралы айтар едің?	Ағзаға пайдалы қандай өнім өсірілетінін анықтайды Сурет бойынша сұраққа жауап береді Тірек сөздер :сақтық ,мұқият болу	**Дескриптор:** -ағзаға пайдалы қандай өнім өсірілетінін анықтайды (1б) Мадақтау Жарайсың!, Керемет! Жақсы! Талпын!	Жұмыс дәптері Слайд Суреттер
10 мин	 **Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау** -үйдегі, көшедегі, қоғамдық орындағы қауіпсіздік ережелерімен танысасың; қауіпті жағдайларда не істеу керектігін білесің.	Сабақтың мақсатымен танысады Көшедегі бейтаныс адамды көргенде,		Оқулық 62-бет

	1-тапсырма **Ұжымдық жұмыс** **«Суреттер сөйлейді» әдісі** Суреттерге қара. – Сен көшеге шықтың делік. Көшедегі бейтаныс адам сенімен сөйлескісі келді. Мұндай жағдайда не істер істеу керек ? **ЕБҚ оқушыға тапсырма:** **Болған жағдайды сипаттап айтып көр .** Мұндай жағдайда не істер істеу керек ?	мұндай жағдайда не істер істеу керек екенін айтады . Сурет бойынша әңгімелейді Болған жағдайды сипаттап айтады . Қауіпсіздік ережесін біледі .	**Дескриптор:** -мұндай жағдайда өзін қалай ұстайтынын әңгімелейді (1б) **Дескриптор:** - болған жайды сипаттайды (1б) Мадақтау Жарайсың!, Керемет! Жақсы! Талпын!	Оқулық Суреттер Оқулық 63 бет
10 мин **Сергіту сәті 2 минут**	**2- тапсырма** **Жұптық жұмыс** **«Анықта» әдісі** Суретке қара. Су қоймасында балаларға қауіп төндіретін қандай жағдайлар бар? Қоғамдық орындарда өзін – өзі дұрыс ұстаудың қауіпсіздік ережелерін құрастыр. **Дәптермен жұмыс.**	Су қоймасында балаларға қауіп төндіретін жерлерді айтады . Қоғамдық орындарда өзін –өзі дұрыс ұстаудың қауіпсіздік ережелерін құрастырады Қауіпті заттарды	**Дескриптор:** -су қоймасында балаларға қауіп төндіретін жағдайларды атайды(1б) - Қауіпсіздік ережелерін айтады (1б) - «Басбармақ» арқылы Мадақтау Жарайсың!, Керемет! Жақсы! Талпын! **Дескриптор:**	Оқулық слайд Суреттер Көрнекілік Сергіту сәті әуені

<table>
<tr><td></td><td>А1.Қауіпті заттар туралы әңгімеле.
А2.Ток соғу мүмкін болатын заттарды шеңберге ал.
В1.Өрт шығу мүмкін заттар туралы әңгімеле.
В2. Жазылым.
Жолдан өтудің қандай қауіпті жағдайын көріп тұрсың ? Қыз балаға кеңес жаз.</td><td>әңгімелейді
Ток соғу мүмкін заттарды шеңберге алады .Түсіндіреді .
Жолдан өту кезінде абай болу керек екенін ,арнай жол белгілерін сақтау керек екенін аайтады .</td><td>-Қауіпті заттар туралы әңгіме-лейді (1б)
Ток соғу, өрт шығу мүмкін заттарды анықтайды .(1б)
Жолдан өту қауіпсіздігі туралы жазады (1б)</td><td>Жол ережесі суреттері</td></tr>
<tr><td>8 мин</td><td>3-тапсырма
Саралау тапсырамысы
Жеке жұмыс
Жағдаяттан шығу үшін қандай нөмірге хабарласасың ? Жаз
ЕБҚ оқушыға тапсырма
Өзіңді тексер
Кестені толтыр<table><tr><th>Қоректік заттар</th><th>Тағамдар</th></tr><tr><td>Ақуыз</td><td></td></tr><tr><td>Көмірсу</td><td></td></tr><tr><td>Май</td><td></td></tr></table></td><td>Өзін-өзі тексер тапсырмасын орындайды .
Қауіпсіздік ережесі туралы біледі .
Қауіпті жағдайлар болған кезде қайда қабарласу керек екенін біледі .
ЕБҚ оқушыға әр орындаған тапсырмасына 1ұ беру.</td><td>Дескриптор :
-101-102 нөмерге сәйкес арнай шұбыл жәрдемін айтады (1б)
103-104 нөмерге сәйкес байланысты анықтайды (1б)</td><td>Оқулық

Дәптер .</td></tr>
<tr><td>Сабақтың соңы
Кері байланыс
2 мин

Рефлексия
3мин</td><td>Кері байланыс
«Қауіпті жағдайларда не істеу керек ?
«СМС » әдісі (Бағалау)
Бүгінгі сабақты толық түсіндім (9,10)
Бүгінгі сабақты түсіндім, сұрағым бар(7,8)
Бүгінгі сабақты түсінбедім (5,6)
Үйге тапсырма:
Қоғамдық орында өзін-өзі ұстаудың ережелерін құрастырып жаз .</td><td>Бүгінгі сабақта жеткен мақсаттары бойынша сұраққа жауап береді

Бүгінгі сабақтағы өзінің әрекеті туралы, жаңа білімді меңгерудегі өзінің жетістіктері мен қиыншылығы туралы ой бөліседі. өзін бағалайды</td><td>Мадақтау
Жарайсың!,
Керемет!
Жақсы!
Талпын!
Кері байланыс:
Бүгінгі сабақтың оқу мақсатына жеттік пе?
Бүгінгі сабақта не үйрендің ?
Қорытынды бағалау .
ҚБ: 1-10 б жүйе</td><td>Қорытын ды бағалау</td></tr>
</table>

Анапияева Тоғжан Жалғасбайқызы

Ақтөбе қаласы № 11 жалпы білім беретін мектеп - гимназия физика пәні мұғалімі

ЭЛЕКТРИЧЕСКИЙ ЗАРЯД, ЭЛЕКТРИЗАЦИЯ ТЕЛ

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	8.4.1.1 характеризовать электрический заряд; 8.4.1.2 объяснять процесс электризации тела трением и индукцией; • 8.4.1.3 приводить примеры положительного и отрицательного влияния электризации;
Цель урока	Определять взаимодействие заряженных тел; знать о существовании двух видов электрических зарядов. Определять знак заряда наэлектризованного тела.
Критерии успеха	• Получат первоначальные представления об электрическом заряде, о взаимодействии заряженных тел, о существовании двух видов электрических зарядов. • Выяснят сущности процесса электризации тел. • Научаться определять знак заряда наэлектризованного тела. • Получать информациюократких исторических сведений изучения электрических зарядов.

Ход урока

Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Организационный этап	1. Организационный момент. Приветствие! Повторить пройденный материал с помощью платформы EDUCAPLAY Educational resources editor: (educaplay.com) 2. Выход на тему урока: разгадывание ребуса: Давайте попробуем сформулировать с вами задачи сегодняшнего урока. Чему бы вы хотели научиться на сегодняшнем уроке ? 1. Изучить электризацию тел. 2. Познакомиться с двумя видами зарядов. 3.Задания	**Выполняют** необходимые действия. **Демонстрируют** готовность к учебной деятельности		Диалогическое обучение Платформа EDUCAPLAY Интерактивное обучение

Изучение нового материала	Изучение нового материала: Историческая справка: **1.** Греческий философ Фалес Милетский, живший в 624–547 гг. до нашей эры, открыл, что янтарь, потертый о мех, приобретает свойство притягивать мелкие предметы – пушинки, соломинки и т.п. Это свойство в течение ряда столетий приписывалось только янтарю, от названия которого и произошло слово “Электричество». **2.** Уильям Гильберт. **1600 г -** врач английской королевы Елизаветы издал первую работу об электричестве. Показал, что при трении электризуются не только янтарь, но и многие другие вещества и что притягивают они не только пылинки, но и металл, дерево, листья, камешки и даже воду и масло. Использовал термин “Электричество” (от греческого слова “электро”, что означает янтарь). **Электризация –** это явление, при котором тело приобретает свойство притягивать другие тела;явление, при котором телу сообщается электрический заряд **Электрический заряд -**физическая величина, характеризующая свойства заряженных тел взаимодействовать друг с другом; **обозначение – q;** **единица измерения в СИ – кулон [Кл].** **Электростатика –** раздел теории электричества, в котором изучается взаимодействие неподвижных электрических зарядов **Задание 1: Волшебная палочка** Возьмите пластмассовую ручку, (потом карандаш, пластмассовую линейку). Натрите её волосом или бумагой.	делают соответствующие выводы и записи в тетрадь	Словесная оценка учителя Взаимооценивание	Критическое мышление. Саморегулируемое обучение (самонаправленность в процессе работы над заданиями).

	Проверьте действие ручки на волосы или бумаги. Запишите, как они взаимодействуют. **3.** ***Отто фон Герике (1602 – 1686 гг.)***-построил первую электростатическую машину, основанную на трении,обнаружил, что кроме притяжения существует электрическое отталкивание **Задание 2: «Электричество из головы».** Задание: Наэлектризовать шарик трением о волосы. Приподнять над головой. Наблюдение: волосы тянутся за шариком. Объяснить почему? Зарисуем все, что увидели ***4. Шарль Дюфе (1666 – 1736 гг.)*** В 1730 году установил два рода электрических взаимодействий: притяжение и отталкивание. Один род он назвал “стеклянным” электричеством, другой – “смоляным”. Особенность этих двух родов электричества: отталкивать однородное с ним и притягивать противоположное. **5.** ***Бенджамин Франклин (1706 – 1790 гг.)*** ...«стеклянное» электричество им было названо положительным, «смоляное» — отрицательным… А в 1777 году известный американский физик и политический деятель Бенджамин Франклин ввел понятие положительного и отрицательного заряда. 1. Заряд, полученный на стекле, потертом о шелк, считать положительным, 2. Заряд, полученный на эбоните, потертом о шерсть, считать отрицательным. **6. Электризация может происходить несколькими способами:**			

	✓ Соприкосновением (1675г. Ньютон наблюдал электрическую пляску кусочков бумаги, помещенных под стеклом, положенным на металлическое кольцо. При натирании стекла бумажки притягивались к нему, затем отскакивали) ✓ Ударом (резиновый шланг резко ударить о массивный предмет и поднести к электроскопу) ✓ Трением **Задание 3:** **Электричество из разных источников.** **Задание:** ***1 этап*** - 2 шарика, привязанными нитью длиной 40-50 см. Наэлектризовать шарики (одинакового диаметра) трением о волосы. Возьмите шарики за нить и поднесите их друг к другу. Пронаблюдайте. Снимите заряд с шариков, проводя по ним рукой. ***2 этап*** – проделайте тоже самое, только наэлектризуйте шарики трением друг о друга. *Наблюдение:* в первом случае шарики разлетаются, а во втором притягиваются. Почему? *Объясните явления* ***7. Приборы: Электроскоп, Электрометр*** **Физический диктант «Да» или «Нет».** Я задаю вопросы в виде утверждения, вы если согласны пишите – да, если не согласны, то пишите – нет 1. Я утверждаю, что наэлектризовать можно любое тело. (да) 2. Я утверждаю, в природе встречаются заряды трех видов. (нет) 3. Я утверждаю, что при электризации тело меняет свои физические свойства. (нет).			

<table>
<tr><td></td><td>4. Я утверждаю, разноименные заряды притягиваются. (да).
5. Я утверждаю, что тело можно наэлектризовать только прикосновением другого заряда. (нет)
6. Я утверждаю, что одноименные заряды отталкиваются. (да)
7. Я утверждаю, молнии метают боги. (нет)</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Рефлексия</td><td>Рефлексия учеников в конце урока:«Плюс, минус, интересно»
Это упражнение можно выполнять как устно, так и письменно, в зависимости от наличия времени. Для письменного выполнения предлагается заполнить таблицу из трех граф. В графу «П» - «плюс»- записывается все, что понравилось на уроке, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо, по мнению ученика, могут быть ему полезны для достижения каких-то целей. В графу «М» - «минус»- записывается все, что не понравилось на уроке, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению ученика, оказалась для него не нужной, бесполезной . В графу «И» - «интересно»- учащиеся вписывают все любопытные факты, о которых узнали на уроке, что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к учителю.
<table>
<tr><td>Плюс</td><td>Минус</td><td>Интересно</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
Домашнее задание: написать пользу и вред электризации</td><td>Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме.</td><td></td><td></td></tr>
</table>

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СҮТ ҚЫШҚЫЛЫ ӨНІМДЕРІНІҢ ӘРТҮРЛІ ҚОРЕКТІК ОРТАДАҒЫ МИКРОФЛОРАСЫН ЗЕРТТЕУ

Бақытжанқызы Жаннұр

Ақтөбе қаласы №78 ЖОББ мектеп-гимназиясының химия-биология пәнінің мұғалімі

Сүт қышқылды ашу бұрынғы замандардан-ақ белгілі болған.

Сүт қышқылы

лактат

www.marathonec.ru

Сүттің ұюы, айран, ұйытқы дайындау, орамжапырақты тұздау – бұл сүт қантының немесе өсімдік көмірсуларының сүт қышқылды ашуының нәтижесі. Бұл ашуды сүт қышқылды микроорганизмдер жүргізеді. Сүт қышқылды ашу процесі спирттік ашуға өте ұқсас. Глюкоза пирожүзім қышқылына дейін ыдырайды. Микрофлораның құрамы мен дайындау әдістеріне қарай сүт қышқылды өнімдерді төмендегідей топтарға бөледі:

- көп құрылымды ашытқы (закваска) арқылы жасалынған сүт өнімдері (айран, қымыз).

Бұл өнімдер тобының микрофлорасы сүтқышқылды бактериялардан (бір немесе бірнеше түрі), ашытқылардан, сирек жағдайда сірке қышқылды бактериялардан тұрады. Ашытқылар мен сіркеқышқылды бактериялар өнімге арнайы дәм мен иіс береді. Айран өндірісінде табиғи симбиотикалық ашытқы – Lactobacillus сүтқышқылды бактерияларынан, Saccharomyces kefir ашытқыларынан және стрептококкалардың кейбір түрлерінен тұратын айран саңырауқұлақтары.

Қымызды сүтқышқылды бактериялардың (Lactobacillus casei және т.б.), стрептококка лар мен ашытқылардың көмегімен бие сүтінен алады. Мұндай ұйытқыларды қолданып сүтті ашыту 10-12 сағат ұзақтығында 20-22 °С температурада жүргізіледі.

- мезофильді сүт қышқылды стрептококкалардың көмегімен жасалынған өнімдер (сүзбе, қаймақ, кәдімгі простокваша).

Мұндай сүт өнімдерінің негізгі өкілдері сүт қышқылды стрептококкалар: Streptococcus lactis, Streptococcus acetoinicus, Streptococcus cremoris, Streptococcus diacetylactis. Сүтті ашыту 30 С температурада 6-8 сағат ұзақтығында жүреді.

-термофильді сүт қышқылды бактериялардың көмегімен дайындалған өнімдер (ряженка, варенец, йогурт, простокваша Южная, Мечниковская).

Бұл сүт қышқылды өнімдерді дайындау үшін сүт қышқылды

бактериялардың қоспасы (10:1) қолданыла ды: Streptococcus thermophillus и Lactobacillus bulgaricus (болгар таяқшасы). Бұл бактериялармен сүтті ашыту 3 сағат ұзақтығында 40-42 С температурада жүргізіледі.

- термофильді және мезофильді сүтқышқылды бактериялардың көмегімен дайындалған өнім (қаймақ, майлылығы төмен қаймақ, «Любительский» «Юбилейный», «Русский» сусындары). Мұндай өнімдердің микрофлорасының негізгі өкілдері - мезофильді және термофильді сүт қышқылды стрептококкалар. Аралас ашытқыларды қолданып, сүтті ашыту температурасы -33-38 °С.Бірақ кейін спирттік ашудағы сияқты оның декарбоксилденуі (айырылуы) жүрмейді, себебі сүт қышқылды бактерияларда мұндай ферменттер кездеспейді. Оларда дегидрогеназалар активті болады. Осыған байланысты пирожүзім қышқылы (спирттік ашудағы сірке альдигиді емес) тотықсызданған формасынан сутекті қабылдап, сүт қышқылына айналады. Сүт қышқылды ашу процесінде бактериялар анаэробты жағдайда тіршілік етуге қажет энергияны алады. Гомоферментативті сүт қышқылды ашуды Lactococcus және Pediococcus туыстарының кейбір түрлері Lactobacillus bulgaricus, Lactobacillus acidophilus бактериялары және стрептококтар туғызады. Олар 5 (пентозалар) және 6 (гексозалар) көмірсутекті қанттарды, кейбір қышқылдарды ашыта алады.

Спирттік ашу процесінің тұрмыста үлкен маңызы бар. Өйткені оның нәтижесінде тамақ өндірісінде адамға керекті әртүрлі арақшараптар, ішімдіктер даярланады. Жүзім шырынынан – шарап, коньяк жасалады, қамыс қантынан – ром, арақ, крахмалға бай дәннен (арпа, жүгері, бидай) – сыра, квас, виски, арақ; күріш пен тарыдан – шарап боза, көже және т.б. даярланады. Сыртқы орта факторлары ашытқылардың дамуына және ашу процесіне әсер етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. .Р.Реннеберг,И.Реннеберг."От пекарни до биофабрики".М:Мир, 1991 г.

2. ."Биотехнология: Свершения и надежды". М:Мир, 1987 г

3..Дебабов.В.Г. Успехи генной инженерии микроорганизмов. Генетика.1987 г. т.23, N10 с. 1741-1748.

4.П.О.Вяземский, Волчек и др. Генетическая инженерия в современной медицине. Журнал.1990 г.N1 с 37-41.

5. Перспективы применения методов ДНК-диагностики в лабораторной службе.\Клиническая лабораторная диагностика, №5, 2000г

6.А.А., Быков А.С., Пашков Е.П., Рыбакова А.М. Микробиология / М., Медицина, 1994г.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Бекбаулова Айнагуль Касаиновна

учитель русского языка и литературы Сарбулакской средней школы Кобдинского района Актюбинского области

АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Активные методы обучения - это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом.

Особенности активных методов обучения состоят в том, что в их основе заложено побуждение к практической и мыслительной деятельности, без которой нет движения вперед в овладении знаниями.

Для каждого этапа урока использую свои активные методы, позволяющие эффективно решать конкретные задачи этапа.

Этапы урока

1. Этап мотивации. Один из важных этапов на уроке. Дети должны удивиться, пойти вперед, а столкнувшись с проблемным вопросом, с проблемной ситуацией, захотеть решить проблему, исследовать вопрос, найти решение. Мотивация может быть в начале урока и на любом этапе урока.

Приемы мотивации

«Фантастическая добавка» - универсальный приём, направленный на привлечение интереса к теме урока.

Он предусматривает перенос учебной ситуации в необычные условия или среду. Можно перенестись на фантастическую планету («Мы сегодня отправимся на планету «Фразеология»), придумать фантастическое животное или растение; перенести литературного героя в современное время; или отправиться в лингвистическую экспедицию.

Приём «Отсроченная отгадка»

Универсальный приём ТРИЗ, направленный на активизацию мыслительной деятельности учащихся на уроке.

Формирует:

- умение анализировать и сопоставлять факты;
- умение определять противоречие;
- умение находить решение имеющимися ресурсами.

1 вариант приема. В начале урока учитель дает загадку (удивительный факт), отгадка к которой (ключик для понимания) будет открыта на уроке при работе над новым материалом.

Пример. В начале урока я объявила, что разговор наш пойдёт о стихах, вот только имя автора ребятам придётся угадать самим. Ученикам были предложены четыре стихотворения, напечатанные на отдельном листе, естественно, без указания имени поэта.

Приём «Рубрика «Любознательным»

В ней необычные, удивительные сведения о родном языке, о его истории, о происхождении многих слов и выражений, а также информация о науке, изучающей язык.

Пример: Оказывается, количество падежей в разных языках различно. В английском только 2, а вот в дагестанском-50! В немецком-4, в японском – 10, в эстонском – 14, в венгерском -22. Но есть и

такие языки, в которых вообще нет никаких падежей и смысловые отношения между словами зависят от порядка слов в предложении.

Пример. Известен факт, что В. Гюго, закончив роман «Отверженные», послал рукопись издателю, приложив к ней письмо, в котором не было ни одного слова. Письмо состояло из знака «?». Издатель незамедлительно ответил бессловесным письмом: «!».

Результат эффективной школьной мотивации один – это искренний интерес учащихся.

Этап целеполагания. Дети должны самостоятельно сформулировать цели, причем не только предметные, но и личностные (Зачем мне это надо?).

Прием «Знаю. Хочу узнать. Узнал»

Мы часто составляем таблицу «Знаю. Хочу узнать. Узнал» К последней графе нашей таблицы мы возвращаемся уже в конце урока. Это и приём этапа рефлексии учебной деятельности.

Этап актуализации

Приём «Диктант на засыпку»

Подобные тематические диктанты комплексно проверяют усвоение знаний по какому-либо разделу орфографии.

Пример. Чопорный чёрт в чёрной шёлковой одежонке сидел на жёстком диване и пил дешёвый желудевый кофе, изредка чокаясь со своим отражением в тяжёлом глянцевитом самоваре, стоящем на парчовой скатерти шоколадного цвета. Чёрт был большой обжора и, несмотря на изжогу и больную печёнку, объедался крыжовником со сгущённым молоком. Поев и погрозив своему отражению пальцем, чёрт, молодцевато встряхнув чёлкой, пустился танцевать чечётку. Цоканье его копыт было столь сильным, что в цокольном этаже думали, что наверху гарцевала лошадь. Однако чёрт был не очень искусным танцором и, совершив один не совсем удачный скачок, врезался в самовар и обжёг свой пятачок, покрытый мягкой шёрсткой. Ожог был очень тяжёл. Огорченный чёрт куцей овцой бросился к бочонку с мочёными яблоками и сунул в него обожжённый пятачок. «Правду говорят, что небережёного Бог не бережёт», — чертыхнулся чёрт чертовской пословицей.

Этап закрепления знаний

Приём «Фантазёр»

На доске записана тема урока. Назовите 5 способов применения знаний, умений и навыков по этой теме в жизни.

- "Инсерт" или «Пометки на полях». Он позволяет ученику отслеживать свое понимание прочитанного задания или текста. Технически он достаточно прост. Учеников надо познакомить с маркировочными знаками и предложить им по мере чтения ставить их карандашом на полях статьи учебника или специально подобранного текста. Пометки должны быть следующие.

+ знаю

- не знаю

? хочу узнать подробнее

! узнал новое

Данный метод обязывает ученика не просто читать, а вчитываться в задание, в текст, отслеживать собственное понимание в процессе чтения. Использование маркировочных знаков позволяет соотносить новую информацию с имеющимися знаниями.

Игры с поднятием рук, например, «Мягкий знак или твердый знак?»

Учитель называет слова. Если слово с Ъ, ученики поднимают правую руку, если с ь –то левую. То же самое можно с прилагательными и причастиями.

Этап самостоятельной работы с самопроверкой

Мини-проекты укладываются в один урок. Их разработка наиболее продуктивна на уроках рефлексии.

Приём «Мини – исследование» или «Мини – проект»

Пример Мини-проект *«Многозначные слова»*, который заключается в следующем:

учащиеся должны изготовить цветок, лепестки которого и есть значения многозначного слова.

Работая над этим проектом, дети, прежде всего, работают с толковым словарём, со словарной статьёй, то есть проверяют правильность выбранного примера.

При выполнении мини-проекта *«Фразеологизмы»* учащиеся выполняют следующее задание: они должны проиллюстрировать фразеологизм, помня о его метафоричности и образности.

Сложность задания и одновременно его интерес состоят именно в том, что ребята должны сами придумать метафорический образ, который бы отразил все заложенные во фразеологизме эмоции, а не пользоваться уже готовыми иллюстрациями.

Этап рефлексии

Приём «Незаконченные предложения»

1. На уроке русского языка я испытываю такие чувства, как…..

2. Я думаю, что уроки русского языка проходят……

3. Больше всего на уроках русского языка я люблю….

4. Мне не очень нравится……

5. Если бы я был учителем русского языка, я бы …..

Прием «Комплимент»

Цель: оценить свою активность и качество работы.

Содержание: учащиеся оценивают вклад друг друга в урок и благодарят друг друга (комплимент-похвала, комплимент деловым качествам, комплимент в чувствах) и учителя за проведенный урок. Такой вариант окончания урока дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

Активные методы обучения помогают - развивать мотивацию к обучению и наилучшие стороны ученика, учить учащихся самостоятельно добывать знания, развивают интерес к предмету, позволяют активизировать процесс развития у учащихся коммуникативных навыков, учебно-информационных и учебно-организационных умений.

- Дети имеют свои особенности, поэтому не всегда могут совладать со своими эмоциями, поэтому на уроках создаётся вполне допустимый рабочий шум при обсуждении проблем; методы лучше вводить постепенно, воспитывая у учащихся культуру дискуссии и сотрудничества; применять данные методики не обязательно все на каждом и на одном уроке. И, наконец, не нужно забывать о том, что увлечение активными методами может увести от главного на уроке – получение знаний по конкретному вопросу.

Таким образом, использование активных методов обучения позволяет обеспечить эффективную организацию учебного процесса, но и как в любой методике есть особенности. А применять ее или нет, это уже дело учителя и его творчества.

Притча: «Однажды собрались вместе люди, чтобы решить, кто из них достоин права называться самым лучшим. Вышел первый. И спел он песню о любви, счастье и мире. Его голос по разил всех. И все решили, что ОН самый лучший. И вышел второй. Он подарил людям свой танец. Не произнеся ни слова, он в танце рассказал о том, как рождается и умирает любовь. И решили все, что ОН самый лучший. Потом выходили другие. Они пели, и танцевали, и слагали стихи. И каждый был достоин права называться самым лучшим. Но был среди этих людей ещё один человек. Все знали, что умеет он и петь, и танцевать, и слагать стихи. Но не стал он этого делать. За него это сделали его ученики. Один спел так, что ветер замер в облаках, слушая его. Другой рассказал притчу, и прослезились даже седые и мудрые горы, повидавшие всё на своём веку. Третий начал танцевать – и все, кто смотрел на него, не смогли удержаться и вместе с ним пустились в пляс. И тогда решили все, что ОН – Учитель – достоин называться самым лучшим. Непросто научиться петь, танцевать, рисовать – любить мир, но ещё труднее научить этому других. И если Ты смог это сделать, значит, выполнил самую главную цель своей жизни».

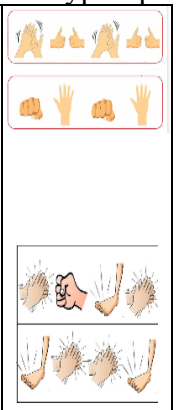
Учитель, его отношение к учебному процессу, его творчество и профессионализм, его желание раскрыть способности каждого ребенка – вот это все и есть главный ресурс урока.

Бесайдарова Гулзат Бакбергеновна

ҚАНДАЙ ТОПЫРАҚ ҚҰНАРЛЫ?

Ақтөбе облысы, Алға ауданы, Алға мектеп – гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты	3.3.4.4 топырақтың құнарлылығын құрамына қарай зерттеу 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
Сабақтың мақсаты:	Топырақтың құнарлылығын құрамына қарай зерттеу жасай алады; жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсетіп, қорытынды жасай алады.
Құндылықты дарыту	Оқушылардың бойына бір-біріне деген құрмет , жауапкершілік көрсету құндылықтарын дарыту

Уақыты	Педагогтың әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Басы 10 мин	**I. Ынтымақтастық атмосферасын және өздеріне сенімділік қалыптастыру ширату жаттығулары арқылы жүреді.** «Нейро жаттығу» Тақтада көрсетілген суреттер бойынша амандасады. **II.Жедел жауап.** Тапсырма жұптасып орындалады. Жетекші сұрақтар арқылы тақырыпты ашу. Сұрақтар: -Топырақ қандай болады? -Топырақты не үшін қолданады? -Топырақтың құрамында не болады? -Топырақтың қандай қасиеті бар? -Құнарлылық деген не? -Топырақпен не істеуге болады? **Сабақтың тақырыбы мен мақсаты танытырылады.**	Оқушылар психологиялық ахуалын тудыру үшін жаттығу жасау Оқушылар топырақтың құрамына не кіретінін, топырақтың қасиеттерін және құнарлылық дегенді еске түсіреді Сабақтың тақырыбы мен мақсатымен танысады.	Мадақтау Жарайсың! Тамаша!	
Ортасы 25 мин	**Жаңа сабақ** **1.Әртүрлі топырақ.** Тапсырманы оқушылар жұптасып, екі суретті салыстырады. Сұрақтар: -Екі суретте не берілген?	Суреттерді салыстыра келе біреуі сазды, ал екіншісі құмды екендігін анықтайды. Қай топырақ құнарлырақ	**Дескриптор:** -Екі суретті салыстырады; (1б) - Қай топырақ құнарлырақ екендігін	суреттер

	- Олардың айырмашылықтары бар? - Екі суретте не бейнеленген? -Суреттегі топырақтар қандай? -Екі алқаптан бірдей өнім шығады ма? **2.Зерттеу жұмысы.** Берілген кестені талдау арқылы диаграмма құрып, қорытынды шығару. Ресурстарды тарату. Әр жұпқа кесте, диаграмма сызуға арналған құралдар. Талқыланатын сұрақтар: -Кестеден қандай мәлімет алуға болады? -Топырақтың қандай түрлері берілген? -Ағаштың биіктігі үш жылда қалай өзгерген? -Қай топырақ ағаштың өсуіне қолайлы? -Ағаш қай топырақта аз өсті? -Қай топырақ жеміс ағашын отырғызу үшін қолайлы? -Қаратопырақ сөзінің мағынасы қандай деп ойлайсыңдар? **3.Топтық жұмыс** Топырақ құрамын зерттеу **1-топ:** Су құйылған стақанға бір түйір топырақ сал. -Не байқадың? -Қандай қорытынды шығаруға болады? Топырақта ауа бар **2-топ:** Суға салған топырақты таяқшамен араластыру. - Не байқадың? -Қандай қорытынды шығаруға болады? Бетіне жеңіл қалдықтар шықты **3-топ:** Стақанды шайқамай қарау. -Не байқадың? -Қандай қорытынды шығаруға болады? Астында ауыр заттар (тас, құм, саз) шөкті **4.Ойлан.** Қыс мезгілінде топырақтағы тіршілік тоқайды. Топырақта	екендігін талқылайды. Берілген екі алқаптан өсімдіктердің өсу ерекшелігін талдайды. Зерттеу жұмысын қорытындылайды. Зерттеудің жоспары мен оның барысын салыстырып, қорытынды шығарады. Топырақ құрамын зерттейді. Қыс мезгіліндегі топырақтың күйін сипаттайды. Топырақта тіршілік ететін ағзалардың қысқы ұйқыға кетуі мен топырақтың тыныңу үдерісі болатынын талдайды. Кейбір өсімдіктердің топырақсыз өсе беретінін және топырақ өсімдіктің тік өсуіне керек екендігін талдау. Кейбір өсімдіктердің суда өсе беретінін айту. Нақты мысалдармен дәлелді сөйлеу Сызбаның бос ұяшықтарын толтырады.	талқылайды.(1б) **Дескриптор:** -Топырақтың қасиетін біледі;1б -Құнарлы топырақтың пайда болуын біледі;1б) -Топырақ сипаттамысын біледі; (1б) -Топырақ құнарлылығын жақсарту жолдарын біледі.(1б) **Дескриптор:** -Топырақ құрамын зерттейді;(1б) -Қорытынды шығарады. (1б) **Дескриптор:** - Құнарлы топырақ қалай пайда болатынын анықтайды; (1б) - Сызбаның Бос ұяшықтарын толтырады. (1б)	

	тіршілік ететін жануарлар қысқы ұйқыға батады. Өсімдіктер демелады. Қыста топырақ құнарлылығын арттыру үшін не істеуге болады? 5.**Сен білесің бе?** Өсімдіктер топырақсыз да өсе алады. Топырақ олардың тік өсуі үшін керек. Ең бастысы, оларды қоректік заттармен қамтамасыз ету қажет. 6. «Құнарлы топырақ» Құнарлы топырақ қалай пайда болады? Ойланып көр. Сызбаның бос ұяшықтарын толтыр.			
Соңы 10 мин	«Қадам жаса» әдісі арқылы сабақты бекіту - Топырақтың құнарлылығы неге байланысты? - Қандай топырақта қоректік заттар көп болады? - Топырақ құнарлылығын қалай жақсартуға болады? - Қыста топырақ құнарлылығын арттыру үшін не істеуге болады?	Бүгінгі сабақта алған білімдері бойынша рефлексия жасайды.	Оқушылар 1-10 балдық жүйемен бағаланады.	

Бегимова Айнагуль Курашовна

ҚАРАПАЙЫМ ТЕҢДЕУЛЕР. ТЕҢСІЗДІКТЕР

Ақтөбе облысы, Алға ауданы, Алға мектеп – гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.2.2.1 Көбейту мен бөлуге берілген қарапайым теңдеулерді, x +(25– 6)=38, (24 – 3) – x = 8, a+ 6= 7+80 түріндегі күрделі теңдеулерді шешу. x< ■ және x> ■ түріндегі теңсіздіктерге сәйкес келетін сандарды анықтау;
Сабақтың мақсаты	Қарапайым теңдеулерді шешеді. Теңсіздіктерді шешу үшін қажет сандарды табады. Берілгер деректерді пайдаланып, қарапайым теңдеу құрастырады.
Құндылық	Денсаулықты қадірлеуге, салауатты өмір салтын ұстануға, ойдың тазалығын және эмоционалды тұрақтылыққа баулу.

Сабақ барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы (3 мин)	**Ұйымдастыру кезеңі:** **Психологиялық ахуал орнату.** Күліп қағып қолымды 1,2,3 деп санайын Қарап тұрып көршіме Қолымды мен бұлғайын Жылы-жылы жүзбенен Маңдайынан сипайын Ыстық алақаныммен Қолыңды бер, қысайын.	Оқушылар сабаққа назар аударады.		
Сабақтың ортасы (5 мин)	**Үй тапсырмасын тексеру** **«Формулалар сөйлейді» әдісі** а*1=а а:1=а а+в=в+а а*в=с с:а=в **«Ой қозғау»** **Дәптермен жұмыс** М.Д Х*7=14 4/х=2 25›9 7‹30	Формулаға сәйкес ережелерді айтады Математикалық диктант жазады, тексереді, сұрақтарға жауап жазады.	**Дескриптор:** -ережелерді математикалық тілде айтады Мадақтау Жарайсың!, Керемет!	Формулалар жазылған А4

7 мин	***Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау*** Қарапайым теңдеулерді шешуді, теңсіздіктерді шешу үшін қажет сандарды табуды үйренесің **1-тапсырма «Ieaningapps» қосымшасымен жұмыс Тақтада көрсетілген теңдеу, әріпті өрнек, теңсіздік, санды өрнекті ажыратып пазлдағы суретті табады.** **Сурет «Олимпида»** Бөлім-Спорт –денсаулық кепілі. Олимпиада чемпиондары. **Топқа ат қою:** Бахтияр Артаев Серік Сапиев Илья Илин Бекзат Саттарханов (Қысқаша мәлімет беру, сабақ барысында медальдармен бағаланатынын айту) **Видеотүсіндіру** (Білім класс)	Қосымшада көрсетілген тапсырманы орындайды, математикалық тілде оқиды -сұрақтарға жауап беру арқылы, топқа ат қойып, бөлім тақырыбын анықтайды.	-теңдеулерді жазады жазады -теңсіздіктерді жазады (медальдар) **Дескриптор:** -әріпті өрнекті ажыратады -санды өрнекті ажыратады -теңдеуді табады -теңсіздікті табады Марапаттау (медальдар) Неліктен медальдермен бағаланатыны түсіндіріледі	**«Ieaningapps» платформасы** Олимпиада чемпиондарының суреттері, қосымша мәліметтер Білімкласс видеоматериал
13 мин **Сергіту сәті**	**2 – тапсырма** **Ұжымдық жұмыс** **«Бірге орындайық» әдісі** Теңдеулерді түсіндіре отырып шығару. X*3 = 18 **Топтық жұмыс** **«Планшет» әдісі** **1-топ:** у : 4 = 9 **2-топ:** 15 : х = 5 **3-топ:**X : 5 = 8 **4-топ:** х*2=12 -***Чемпион болу үшін бойымызда қандай қасиеттер болу керек?*** (шыдамдылық, еңбекқорлық, елін сүю, т,б) Еліміздің байрағын желбіретер, Қазақстанды әлемге таныту үшін осы қасиеттерді	Теңдеу шешу алгоротимін қолдана отырып белгісізді табады Оқушылар планшетке теңдеулерді жазып, әр қадамын жалғастырып орындайды 1-оқушы жазады, 2-оқушы белгісізді табу амалын анықтайды, 3-оқушы мәнін есептейді -мәнін тексереді, келесі оқушы басқа топтың теңдеуін тексереді. Көрсетілген суреттегі қимыл –қозғалысты	Медаль арқылы марапатталады **Дескриптор:** -белгісізді табу амалтаңбасын анықтайды -мәнін есептейді -теңдеудің шешуін тексереді **Дескриптор:** -белгісізді табу амалтаңбасын анықтайды -мәнін	Оқулық №2 52-бет Дәптер қаламсап Планшет

2 мин	қалыптастырумыз керек екен. **Сергіту сәті** **(Жаса Қазақстан)**	жасайды	есептейді -теңдеудің шешуін тексереді -басқа топ-тың есебін тексереді Медальдар арқылы бағалау	
8 мин	**3- тапсырма** **Жұптық жұмыс** **« Турасын тап» әдісі** Әріптің орына 10-нан кем санды таңдап, тура санды теңсіздіктер жаз. 8<x a>5 4<x a>2 **Шығармашылық тапсырма «Таразы»** Берілген деректерді пайдаланып теңдеу құрады, шешеді.	Жұбымен тура санды теңсіздіктер жасайды Теңдеу құрып оны шешеді	Тиісті санды қойып, тура санды теңсіздіктер жасайды -деректерді пайланып теңдеу құрады -теңдеуді шешеді	Оқулық №5, 53 –бет
Сабақтың соңы Рефлексия 7 мин	**«Білім кубогі» әдісі** **Ең белсенді балаларды 1,2,3 орындармен** **Ең белсенді топты кубокпен марапаттау (Бағалау)** -сынып жетістіктерін көрсетіп, болашақта чемпион атануларына сенім білдіру. **Рефлексия** Бүгінгі сабақта не үйрендің? Сен үшін не қиын болды? Саған қандай тапсырма қызықты болды? **Үйге тапсырма** № 5, 7 53 – бет. Олимпиада чемпиондары туралы қосымша ақпарат білу.	Оқушы мұғалім қойған сұраққа жауап береді Бүгінгі сабақтан алған білімдерін сабақ бойына орындаған тапсырмасының нәтижесіне қарай жинаған медальдарын санап, анықтайды.	Мадақтау Жарайсың! Керемет! Жақсы! Тапын!	«Білім кубогі» «Медаль» Сынып оқушыларының жетістіктері «Біздің мақтанышта рымыз» слайд

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕГІ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК

Бекпенова Эльмира Онербаевна

Маңғыстау облысы Ақтау қаласы «№ 27 Өмірзақ жалпы білім беретін мектеп» КММ география пәні мұғалімі

Құзыреттілікті қалыптастыру – білім беру саласының өзекті мәселесі. Күн сайын адамға көптеген ақпарат тасқыны келеді. Ал оқу мазмұны мен оқыту әдістері ескі сарында қалып қоюда.

Сондықтан білім берудегі әлеуметтік қажеттілік пен ол қажеттілікті қанағаттандырудың арасындағы қарама – қайшылық білім беру саласының дағдарысына әкеліп соғуда. Сол себепті мектеп мұғалімдерінің әдістемелік шығармашылығын дамытуды педагог-мамандардың біліктілігін жетілдіру жүйесінде ұйымдастыруды олардың кәсіби құзыреттілігі кезінде жүзеге асыру қажеттігі туындайды.

Қазіргі XXI ғасыр мұғалімі, өркениетті дамыған заман мұғалімі – рухани жетілген әрі әлеуметтік тұрғыдан есейген, өзіндік іс-тәжірибесі қалыптасқан, педагогикалық әдіс-тәсілдердің барлық түрлерін шебер меңгерген білікті ұстаздар, ғылым мен техниканың қарқынды дамып келе жатқан заманда өмір сүруге икемді, қоғам пайдасына, керегіне қарай өзін - өзі толық жүзеге асыруға дайын білімді, шығармашылыққа бейім, құзыретті және бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруда аянбай еңбек ететін, жалықпайтын маман, өзін-өзі әрдайым жетілдіруге ұмтылатын, үнемі ізденіп жүретін, заманауи тәсілдердің барлығын меңгерген, ақпараттық технологияны игерген шығармашыл тұлға.

Қазіргі қоғам педагогтарға оқушылардың тұлғалық дамуына кепілдік бере алатын, шебер әрі кәсіби құзырлы мамандар ретінде қарайды. Оқушылардың бүкіл өмірін ұйымдастыра білу үдерісіне өзгерістер енгізе алатын, кәсіби шыңдалған маман ретінде қабылдау.

Педагогикалық құзыреттілік мұғалімнің жеке тұлғасының байлығы және оның кәсіби білімінің мөлшерімен анықталады. Мұғалімнің кәсіби білімі арқылы оқытудың әдіс-тәсілдері жаңа сипатқа ие болады, қайта жанданады және шығармашылық сипаты арқылы білім беру жүйесіне жаңа мазмұн береді.

Мұғалімнің іс-әрекеті әр түрлі теориялық білімдерге негізделіп, теория мен практиканы байланыстырушы қызмет атқарады. Білім мен тәжірибені терең жинақтау арқылы мұғалім кәсіби құзыреттілік қасиеттерге ие болады. Педагогикалық құзырлы мұғалім теориялық білімдердің қоры мен өмір қойған талаптар арасындағы қарама-қайшылықты шеше алады.

Қазіргі таңда дүниежүзілік өркениетке жету мақсатында білім беру жүйесін оңтайландыру, тәрбие мәселесін нағыз гуманистік дәрежеге көтеру, бүкіл ғаламдық мәдени құндылықтарға қол жеткізу міндеті тұр.

Кәсіптік құзыреттілікке қол жеткізу үшін педагогикалық-психологиялық және арнайы біліммен ғана (пән бойынша) шектелуге болмайды.

Ол білімдер жинағы әрине қажетті, дегенмен кәсіптік құзырлы маман болу үшін әлі жеткіліксіз. Теориялық-практикалық және әдістемелік білімдер

педагогикалық біліктер мен дағдылардың алғы шарттары. Кәсіби құзыреттілік үнемі ұмтылысты жетілдіруді сипаттайды. Құзыреттіліктің психологиялық негізі - біліктілігін көтеру, кәсіби даму. Педагогтың кәсіби құзыреттілігі түсінігі мұғалімнің жеке мүмкіндіктерін көрсетеді.

Педагогты кәсіби құзыреттілігінің компоненттері: мотивациялық-еріктік, функционалды, коммуникативті және рефлексивті.

Мотивациялық-еріктік компонент: мотивтер, мақсат, қажеттіліктер, құндылық-бағдарлар, тұлғаның кәсіптегі шығармашылығын стимулдау жатады. Функционалды (лат-орындау) компонент білім түрінде көрінеді, педагогикалық қызмет амалдары түрінде көрініс табады.

Коммуникативті (лат. байланыстымын, қарым-қатынас жасаймын) компонент анық және нақты өз ойларын айту, сендіру, аргументациялау, талдау, рационалды эәне эмоционалды ақпаратты беру, тұлғааралық байланысты құру, өз әрекеттерін келістіру, ұйымдастыру және диалогты қолдау жатады.

Рефлексивті (ерте лат.- өткенге қарау) компонент саналы түрде өз қызметінің нәтижесін және өзінің даму деңгейін, тұлғалық жетістіктерін бақылау.

Өз бойында креативтілікті, инициативтілікті, өзін-өзі талдауға бейімділікті қалыптастыру. Рефлексивті компонент тұлғалық жетістіктерді реттеу, адамдармен қарым-қатынаста тұлғалық мәнді іздеу, өзін-өзі басқару, кәсіби өсу, шеберліктер

.Соңғы зерттеулерде педагогикалық құзыреттілік деп маманның өз іс-әрекетінде білімін, білігін және әрекетті орындаудың жалпылама тәсілін жұмылдыра білу қабілетін айтады. Педагогикалық-психологиялық зерттеулерде құзыреттіліктің төмендегі түрлері анықталған:

· коммуникативті құзыреттілік - әр тілде ауызша және жазбаша түрде қарым-қатынас жасау технологиясын меңгеру (бұған компьютерлік бағдарламалар, интернет арқылы қарым-қатынас жасау кіреді);

· ақпараттық құзыреттілік – қажетті ақпаратты өздігінше іздеу, талдау, зерттеу білігі - педагогикалық іс-әрекетті нормативті – құқықтық тұрғыда қамтамасыз ету, ақпараттық технологияларды меңгеру;

· жалпы мәдени құзыреттілік - ұлттық, жалпыадами мәдениет саласындағы білімнің болуы; тұлғалық аксиологиялық жүйені меңгеруі; түрлі этномәдениетке толеранттылық таныту;

· танымдық-шығармашылық құзыреттілік - оқу-танымдық іс-әрекетке мақсат қою, жоспарлау; дамыған шығармашылық қабілеттің болуы; жаңа білімді өздігінше меңгеру қабілеті;

· әлеуметтік-еңбектік құзыреттілік - өзіне жауапкершілік алу білу қабілеті; жеке мүддесінің қоғам талаптарымен сәйкес келуі; кәсіби әрекетті өздігінше орындауға дайын болу қабілеті;

· кәсіби құзыреттілік - белсенді өмірлік ұстаным; кәсіби білім мен білік; жеке кәсіби сипат; шығармашылық білік .

Педагогтың құзырлылығының компоненттері жалпы педагогикалық дағдылар. Ол дағдыларға: оқушылардың білім және тәрбие деңгейін анықтау; педагогикалық тапсырмаларды нақты қою, оны шешу шарттарын білу; оқушылардың оқу-тәрбие әрекетіне жетекшілік жасауды жоспарлау; оқу-тәрбие жұмысында әдіс-тәсілдерді, ұйымдастырушылық жұмыстарды негіздеу; оқу-тәрбие мақсатына

байланысты оқушылардыңм деңгейлерін есепке ала отырып, оқу-тәрбие материалдарын таңдау, талдау, жинақтау, жүйелеу; ғылым мен оқу пәнінің арасындағы айырмашылықты айқындап, материалды сабаққа ыңғайлап өңдеу; сабақтың логикалық-психологиялық, ұйымдастырушылық-педагогикалық құрылымын негіздеу және шығармашылық тұрғыда өткізу; өмірдің белгілі бір кезеңдерінде оқушылардың мінез-құлқына, психикалық көңіл-күйіне қарай өзгерістерді анықтау, оны ерекшеліктерін түсіну; өзінің іс-тәжірибесін талдау және қорытындылау; өзге педагогтардың тәжірибелеріне талдау жасай отырып, ондағы тиімді жаңашыл формаларды, әдіс пен тәсілдерді өзінің жұмыс практикасында қолдану.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі– нәтижелі де сапалы білім берудің негізі, оның жан-жақты білімімен, ұстаздық шеберлігімен, оқытудың жаңа әдістерін меңгеруімен өлшенеді.

Педагог қаншалықты білімді, шығармашыл болса, оның құзыреттілік қасиеті, кәсібилік аясы да соғұрлым танымал, белгілі кең болмақ.

Оқыту мен тәрбиелеу нәтижелерін жүзеге асырудағы мұғалімні кәсіби біліктілігіне ұстаздық шеберлікті шығармашылықпен меңгеруі, ғылыми әлеуеті мен бәсекеге қабілеттілігін дамытуға деген ұмтылысының болуы, объективтілік, дербес әрекетшілдік және мақсаттылық, өзара сынды қабылдай алуы, өзін интеллектуалды және жасампаз, ізденімпаз, шығармашыл маман ретінде көрсете білуін жатқызамыз.

Педагог шығармашылық әлеуетін дамыта отырып, өзінің құзіреттілік аясын кеңітеді.

Кәсіби құзыретті еңбек деп мұғалімнің педагогикалық әрекетті өте жоғары деңгейде атқара алуы, педогогикалық қарым-қатынасқа түсе алуы нәтижесінде оқушылардың білімділік және тәрбиелік деңгейінің жоғары болуы деп санаймыз. Құзыреттілікті нәтижеге бағытталған білім беру жүйесінің, саласының сапалық критериі ретінде қарау, зерттеу- бүгінгі күн талабы.

Әр ұстаз оқытудың, білім берудің жаңа технологиясындағы тиімді пайдаланылған әдістердің бәрі бала дамуына, ерекшелігіне қарай бағытталатындығын, есте сақтауы, үнемі ескеруі керек.

Осы ізігіліктерді ұстанған мұғалім оқушылардың бойына XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін тынымсыз еңбектену керек. Ал, тынымсыз еңбек кәсіби құзырет-тілікке бастары қақ, осы талаптарды орындау барысында кәсіби жетілген маман даярланып шығатыны даусыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1.Құдайбергенева К.С. Құзырлылық амалының негізгі ұғымдары. //Алматы-2017.

2.Қазақстан мектебі – «Педагогтың кәсіби – тұлғалық құзыреттілігі» тақырыбындағы оқу материалы. // Алматы № 2

3.Қазақстан мектебі – «Құзіреттіліктің маңызы мен мәні» тақырыбындағы педагогикалық оқу материалы // Алматы № 2

Доскабылова Гаухар Жардемгалиевна

Ақтөбе қаласы, Ш.Құдайбердіұлы атындағы №66 ЖББОМ мектеп директорының ғылыми-әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары

МЕКТЕПТЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚЫЗМЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЖАҢА ФОРМАЛАРЫ

Кез-келген қоғам дамуының алғышарты - тәрбие мен білім берудің тұтас жүйесінің қалыптасуы болып табылады. Әлемдік өркениеттің дамуына білім жүйесінің тигізер әсері мол. Себебі білім жүйесі жас ұрпақты рухани мәдениетпен жақындастырады, қажетті әлеуметтік тәжірибемен қаруландырады. Адамзат қоғамы жас ұрпақты өмірге дайындау қажеттілігін қанағаттандыру мақсатында алғашқы білім ордаларын құрып, соның негізінде алғаш рет тәлім беруші, білім беруші, үйретуші қызметін атқаратын мұғалімдік мамандықтың негізін қалады

Мектептің әдістемелік қызметтің озық тәжірибелері мен дәстүрлерін сақтау және дамытудың да маңызы зор.

Мектептегі әдістемелік жұмысты басқару оның міндеттері, мазмұны және әдістемелік жұмысты ұйымдастыру төмендегі функциялардан тұрады:

- мектептік педұжымының педагогикалық тәжірибесін жүйелі түрде зерттеу, жинақтау және тарату, жұмыс тәжірибелерін жариялау;
- педагогика ғылымының жетістіктерін жұмысқа қолдану қызметінде инновациялық бағыттылықты қалыптастыру;
- мұғалімдердің пәндік және психологиялық-педагогикалық дайындық деңгейін көтеру, өздік білімін жетілдіруді ұйымдастыру, теориялық және әдістемелік семинарлар өткізу;
- жаңа оқу бағдарламаларын, жоспарларын, мемлекеттік білім стандарттарын оқып, үйренуді ұйымдастыру;
- оқыту және тәрбиелеудің жаңа технологиясы, түрлері мен әдістерін белсенді түрде қолдануды ұйымдастыру;
- жаңа нормативтік құжаттар, нұсқау – әдістемелік материалдармен танысуды ұйымдастыру;
- ғылыми-әдістемелік көмекті дербес және жеке ерекшеліктерді ескере отырып ұйымдастыру – жас мұғалімдерге, пән мұғалімдеріне, педагогикалық жұмыста белгілі бір қиындыққа кезіккен мұғалімдерге кеңес беру.

Әдістемелік қызметті жаңаша ұйымдастыруда төмендегі үш деңгейді ұсынамын:

➢ *Сипаттаушы және түсіндірмелі деңгей* - алдыңғы қатарлы озық педагогикалық тәжірибені зерттеу және тарату.

➢ *Диагностикалық деңгей* – педагогикалық құбылыстардың жағдайы, тиімділігі немесе педагогтар мен оқушылар іс-әрекетінің тиімділігі, оларды қамтамасыз ететін жағдайлар мен себептерді айқындау.

➢ *Прогностикалық деңгей* – педагогикалық идеяларды эксперименттік зерттеу арқылы анықтап, олардың негізінде шынайылықты өзгерту моделін жасау. Прогностикалық деңгей педагогикалық идеялардың мәнін ашуға негізделеді. Бұл деңгейде оқыту мен тәрбиенің теориясы, педагогикалық жүйелердің моделі жасалады.

Педагогиканың технологиялық қызмет де үш деңгейден тұрады:

➢ *Жобалау деңгей* – сапалы білім беруде және оның мазмұны мен сипатын анықтайтын нормативті немесе регулятивті жоспарды жүзеге асыратын әдістемелік материалдар (оқу жоспары, білім беру бағдарламалары, оқулықтар, оқу құралы, педагогикалық нұсқаулар) дайындалады.

➢ *Қайта құрушы деңгей* - педагогика ғылымы қол жеткен жетістіктерді білім беру тәжірибесін жетілдіру және реконструкциялау мақсатында қолдануға бағытталады.

➢ *Рефлексивті және түзетуші деңгей* - оқыту және тәрбие тәжірибесіне ғылыми зерттеу нәтижелерінің әсерін бағалайды және оның ғылыми теория және тәжірибелік іс-әрекеттің әзара байланысындағы түзетулерді қарастырады.

Осы деңгейлер арқылы педагогтың өз білімін көтеруі өте күрделі құбылыс, өйткені айналаны қоршаған ортаның өзі - бағалы педагогикалық білім көзі болып табылады. Мұғалімнің өз білімін көтеру ісінде арнайы кәсіби жұмысты жалпы ағарту ісінен ажырату қиындығы жиі кездеседі. Мұғалімнің пәндік білім көтеруі өз мамандығына байланысты әдебиеттерді оқу, арнайы курс, семинарларға қатысу арқылы жүзеге асады. Ал, өз білімін психологиялық-педагогикалық жағынан көтеруі — педагогикалық және психологиялық әдебиеттермен тереңірек танысып, оқып үйрену болып табылады.

Мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру бағытындағы жүргізілген жұмыстар осымен шектелмеуі тиіс.Біз өз жұмысымызда ізгілік және тұлғалық бағыттылық инновациялық педагогикалық парадигманың жүзеге асуын қамтамасыз ететін болашақ мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру бойынша жүйелі жұмыстар жасауды талап етеміз.

Әдістемелік бірлестік қызметіне инновацияларды енгізу үрдісіне көмектесу, шығармашылықпен жұмыс жасайтын педагогтарды қолдау, ізденісін ынталандыру, мектепішілік педагогикалық инновациялар банкін құру, әдістемелік бірлестік қызметінің озық жұмыс тәжірибесін жинақтау және тарату міндеттерін қарастырып жұмысы көзделді.

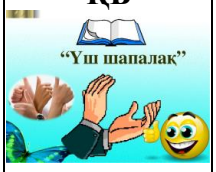
Соқпақбаев Бердібек

Ақтөбе қаласы, №11 ОМ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

«МЕНІҢ АТЫМ ҚОЖА» ПОВЕСІНЕН ҮЗІНДІ. ТҮБІНДЕ АДАМ БОЛАТЫН БАЛА

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	(5.1.3.1. Т/Ж3); Көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу.
Сабақтыңмақсаты	**Барлық оқушылар:** «Менің атым Қожа» хикаятындағы кейіпкерлердің қасиеттерін талдап, жазады **Көпшілігі:** Шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; **Кейбір оқушылар:** Шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу, өзіндік баға беру.

Сабақбарысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтіңәрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	**І. Ұйымдастыру кезеңі. Жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру:** **Тренинг** «Мен досымды.... теңеймін. Себебі....» Не үшін қолдандың ? Несімен ұқсаттың Шығармадан өзіңне қандай әсер алдың? **Қызығушылықты ояту. «Болжау» әдісі. Өткен сабақпен байланыстыра отырып,бүгінгі сабақтың тақырыбын болжау.** **1-тапсырма** **«**Араласып кеткен оқиғалар**» әдісі** **Мақсаты:** Оқушылардың білу, түсіну дағдыларын**ың қалай қалыптасқандығын анықтау.** **Тиімділігі:** Оқушылардың ойлау қабілетін дамытады. Кіріспе,негізгі бөлім,қорытынды бөлімді ажырата біледі. **Қолданылуы:** Мұғалім кеспе қағаздарды араластырып береді.Оқушы ретімен орналастырады.	Оқушылар назарын сабаққа аудару. Оқушылар жағымды ахуал қалыптастыра-ды. Оқушылар сабақтың тақырыбын болжайды. Әдеби эссе туралы мәлімет алады.	**Қалыптастырушы бағалау** **ҚБ** 	5-сынып Қазақ әдебиеті оқулығы

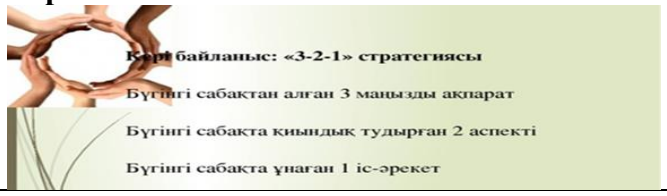
<table>
<tr>
<td></td>
<td>Сабақтың тақырыбы мен мақсаты айқындалады.
2- тапсырма
«Миға шабуыл» әдісі
Мақсаты: Қандай да болмасын ақпарат (мәлімет, проблема, сұрақ) туралы бар білгендерін жазбаша немесе ауызша ой салу.
Тиімділігі: Оқушыға сұрақ қою, проблеманы зерттеу арқылы ой-өрісін дамытады, ойын еркін жеткізеді. Пікірлерінің еркін айтылуы, ешқандай сынға ұшырамау керек, қағазға түсіріліп, талқылау жұмысы болады.
Қолданылуы: Жаңа сабақ бастар алдында осы әдіс бойынша сұрақ қою арқылы жаңа сабақтың тақырыбын ашуға болады.
“Мынау кім?” (Портреттері көрсетіледі)
Біреуді біреуге атыстырып, от тастап жүретін қу, сабақ үстінде сыбырлап, сыпсыңдағыш. (Жантас)
- Мен оқулық емес, қант аламын. Сіздің не шаруаңыз бар, қоя беріңіз. (Қожа)
Біз екеуміз таныс шығармыз деймін. (Майқанова апай)
Мүмкін орныңа барып айтатын шығарсың? (Анфиса Михайловна)
Мен сенің әкеңе қарыздар адаммын. Менің мойнымда оның тиыны емес, теңгесі емес, бақандай бір қарасы жүр. (Сәйбек қарт)

Сен оқуды тастасаң, маған ілесіп тастады деп екеуімізді бірдей құдалап пәле қылады. Оқи бер.
Оқудың түбіне сен - ақ жет. Мүмкін кейін дырдай бастықтың бірі болып шығарсың. Сонда маған шапағатың тиер. (Сұлтан)</td>
<td>Сабақтың тақырыбы мен мақсаты айқындалады.
Дескриптор:
<table>
<tr><th>№</th><th>Тапсырмалар</th><th>Ұпайы</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>Кейіпкерлерді ажыратады.</td><td>1</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Сұраққа жауап береді.</td><td>1</td></tr>
</table>
</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Сабақтың ортасы</td>
<td>Мағынаны тану. 4-тапсырма
«Сұрақ ілмегі» әдісі
Мақсаты: Оқушының ойын ашық білдіруіне дағдыландыру.
Тиімділігі: Оқушы сабақтың қай бөлігін немесе тақырыпты түсінбеген болмаса сабақ төңірегінде</td>
<td>«Түбінде адам болатын бала» атты үзіндіні мәнерлеп бөліп оқиды.</td>
<td></td>
<td>5-сынып

Қазақ әдебиеті оқулығы</td>
</tr>
</table>

	ойландырып жүрген сұрақтарын ашық айтады. **Қолданылуы:** Бұл әдісті жазбаша немесе ауызша өткізуге болады. Сұрақ қою арқылы баланың сабақты қалай меңгергенін немесе меңгермеген жерлерін білуге болады. Керісінше бала өз ойын ашық жазып іліп кетуіне болады. Түрткі болу, сынақтан өткізу немесе қайта бағыттау техникаларын пайдаланады 1.Төбемнен шатыр етіп жай түскендей болды. Не істерімді білмеген қалпымда орнымнан сүйретіліп түрегеле бердім. Маңдайымнан бұрқ етіп суық терім шығып кетті. Ох, шіркін-ай! *Жауабы: Орыс әдебиетінен Анфиса Михайловна А. Пушкиннің «Қысқы кеш» өлеңін жатқа сұрағандағы сәт.* 2. Есікті аша бергенде, тынысым мүлде бітіп, жүрегімнің соғуы тоқтап қалғандай болды. Сол кездегі келбетім көлденең көзге тірі аруақ тәрізді қыбырлаған бірдеңеге ұқсар деймін. *Жауабы: Бақа оқиғасынан кейін апасына кездесер сәт.* 3. Маңдайдан буым бұрқырап, есік алдына шықтым. Сәйбек көрінбейді. Омырауымды ағытып, желпініп, ойланып тұрмын. Не деп шешер екен? Мектептен шынымен-ақ шығара ма? Жауабы*: Педкеңес болып жатқан сәт.* 4.. Тағы да мамам тұрып, басын изеп, мақұлдап, бірдеңе айтты. Анасының сөзі. *Жауабы: Шығарсаңдар, шығарыңдар мектептен! Кетсін қаңғып. Менің де жүйкемді жүн етіп құртып бітті бұл оңбаған!* 5. Көк көз келіншек сатушыға не деп дауыстап жатыр? *Жауабы: Анау сұр кепкалы балаға бермеңіз. Ол кезексіз кіріп кетті.* 6. Қожаның айтуы бойынша Жантас қандай бала? *Жауабы: Біреуді біреуге атыстырып, от тастап жүретін*	«Кейіпкерді таны» әдісімен бір оқушы шығып, кейіпкердің қасиеттері мен іс-әрекеттерін айта бастайды. Басқа оқушылар оның қай кейіпкер екенін табады. Сабақты бекіту мақсатында ойларын қорытындылайды.	**ҚБ** **«Смайлик»** Өте жақсы Жақсы Орташа **ҚБ «Одағайлар» әдісі** **Ооооо! – тамаша жауап;** **Ойййй! –**	Оқулық пен жұмыс А3 парағы,оқулық, маркер стикер

	Тапсырма. «Түбінде адам болатын бала» атты үзіндіні «Рөлдік ойындар» әдісі бойынша рөлге бөліп оқиды. **1-үзінді** Сәйбек қарт: - Бұл кім? Қожа: - Мен ғой, ата. Мен Қожамын. Сәйбек қарт: - Мұнда неғып отырсың? Қожа: - Педсоветке келдім. Сәйбек қарт: - Онда сенің не шаруаң бар? Қожа: - Мен жөнінде мәселе қарап жатыр. Сәйбек қарт: - Мәселе. Қандай мәселе? Сені мұғалім етеміз дей ме? Қожа: - Директор етеміз дейді. Сәйбек қарт: - Онда тіпті жақсы. Жалақың көп болады. **2-үзінді** Ахметов: - Қадыров, сені біз мұнда не үшін шақырып отырмыз, білесің бе? Қожа: - Білемін Ахметов: - Не үшін шақырып отырмыз? Қожа: - Тәртіпсіздігім үшін шақырып отырсыздар. Ахметов: Сені мектеп өмірі тойдырды ма? Бұдан былай оқығың келмей ме? Қожа: - Жоқ, оқығым келеді. Ахметов: -Ендеше неге қоймайсың тәртіпсіздікті! Қожа: Қоямын енді... кешіріңіздер...Бұдан былай ешқашан тәртіп бұзбаймын. **Дескриптор:** Берілген үзіндіні рөлге бөліп оқиды; • Кейіпкер образын сезінеді; **ҚБ.Бағалау. «3 шапалақ»** **Тапсырма. Тапсырма. Пікірталас.** **І топ жақтаушы топ:** Қожаның ісі дұрыс деп ойын дәлелдейді “Жақсы бала жеткізеді мұратқа...” **ІІ топ даттаушы топ :** Қожаның ісі дұрыс емес деп өз ойларын дәлелдейді		**төмен жауап**	

<table>
<tr><td></td><td>“Тентек бүлдіреді, ата-анасын күйдіреді”
Бағалау. «Смайликтер арқылы»

Дескриптор:
• Қожаның ісі дұрыс деп ойын дәлелдейді;
• Қожаның ісі дұрыс емес деп өз ойларын дәлелдейді.
• Ортақ шешімге келеді.
ҚБ
Тапсырма. «Қожа түбінде адам болатын бала» деген пікірмен келісесіз бе? Өз пікіріңізге шығармадан дәлелдер келтіре отырып, Қожаның бойындағы адамгершілік қасиеттердің болу-болмауын талдап, эссе жұмысын жазыңыз
Дескриптор:
- берілген пікірге қатысты өз пікірін анықтайды;
- өз ойын дәлелдеу мақсатында шығармадан дәлелдер келтіреді;
-дәлелдер арқылы Қожаның бойындағы адамгершілік қасиеттердің бар-жоғын талдайды.
ҚБ
«Автор орындығы». Үздік эсселер автор орындығында оқылады.</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Сабақтың соңы</td><td colspan="3">3-тапсырма
(Ж.Ж) «Концептуалдық кесте»
Оқушылар жұпқа бөлініп, шығармадағы кейіпкерлердің әрекетін бағалап, салыстыра отыра сыни тұрғыдан түсінік береді. (8 минут)
<table>
<tr><th>Кейіпкерлер</th><th>Өмірге қызығушылығы</th><th>Адами қасиеті</th><th>Кейіпкерге баға</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
Кері байланыс

</td><td></td></tr>
<tr><td>Үй жұмысы</td><td colspan="3">Эссені аяқтау</td><td></td></tr>
</table>

Вотинцева Татьяна Петровна

ПРАКТИЧЕСКАЯ РАБОТА НА ОСНОВЕ ИССЛЕДОВАНИЙ СОВРЕМЕННЫХ СТИЛЕВЫХ НАПРАВЛЕНИИ В ИСКУССТВЕ (В ФОРМАТЕ 2D ИЛИ 3D)

учитель художественный труд
КГУ «Гимназия № 40» города г.Тараз Жамбылская облысть

Цели обучения в соответствии с учебной программой	7.1.6.4Определять, выбирать и комбинировать различные (современные) техники и художественные материалы при создании творческих работ 7.2.1.Обоснованно определять, выбирать и использовать визуальные элементы окружающего мира и выразительные средств искусства для передачи более сложных творческих идей и чувств
Цели урока	• Создают эскиз для творческой работы, • Самостоятельно выбирают визуальные элементы, выразительных средств и их комбинаций. • Выбирают наиболее эффективную технику для выполнения творческой работы.

Ход урока

Этап урока/ Время	**Действия педагога**	**Действия ученика**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Орг. момент (1 минута)	Проверка готовности к уроку, присутствие на уроке	Полная готовность к уроку	Визуально	
Психологический настрой (1 минута)	АМ «Обмен настроением». Здравствуйте, ребята!	Учащиеся называют прилагательное, которое описывает их настроение. Объясняют свой выбор.	Вербальное	В соответст-вии с выбранным методом
Начало урока	1. Организационный этап: • учитель настраивает учащихся на учебную деятельность и на получение новых знаний; • создает условия для мотивации в учебном процессе. 2. Определение цели и темы урока	Знакомство с целями и задачами на урок и критериями оценки. Ученики знакомятся с	По критериям	

	• Учащиеся рассматривают предварительно расположенные учителем на классной доске различные изображения. Какие произведения искусства вам понятны? • Какие работы вас заинтересовали? • Какие работы вызывают разные эмоции /восторг, недоумение, удивление, ярость/ • Чем они отличаются в современном искусстве друг от друга? Вы сейчас, немного подумав, должны решить проблему нашего урока. Какую тему мы будем изучать?	целями урока и критериями. Проговаривают цели урока		
Середина урока	Какое направление в искусстве дает правдивое, всестороннее, достоверное отражение действительности? - Реализм Какие художники часто обращались к аллегории, мифологическим и библейским сюжетам? - Символисты Автор картины «Лебеди,отражающиеся в слонах»? Направление в искусстве ,в котором предметный мир изображают в виде комбинации геометрических фигур? -Кубизм. Назовите картину П.Пикасо, в которой образ войны уродует мир ,лишает человека жизни и человеческого облика? Осуществим анализ картины. Работа по карточке. Панно «Герника»,написано в 1937году. Поводом послужил	Работа с учебником стр.10-15 Презентация, раздаточный материал. Отвечают на вопросы.	Вербальное.	

	исторический факт нападения на город Гернику испанских фашистов. 2\Герника -монументальное графическое панно. 3.В центре находится конь. Пикассо считал ,что «лошади олицетворяют народ». Действующие лица находятся по обеим сторонам картины, уравновешивая ее. Ребят, образ войны всегда безжалостен. Мы живем имея над головой чистое голубое небо. Ценя традиции предков. Скажите ,что означает инсталляция "Әженің көзі" Исхата Ахмедиярова? Ожерелье,передающееся от пожилых женщин – молодым. Бусы в сложившемся восприятии современника ассоциируются с блеском благородного камня - жемчуга, либо коралла. Сажа казана противоречит дорогому ожерелью и является ключом в осмыслении человеческой энергии. Так ,давайте будем рисовать только самое лучшее ,что нас окружает, побуждая к размышлению зрителей о мире, о ценности национальных традиций , красоте традиционных орнаментов. Искусство современного Казахстана — отказ от стереотипов, творческий поиск, большое количество			

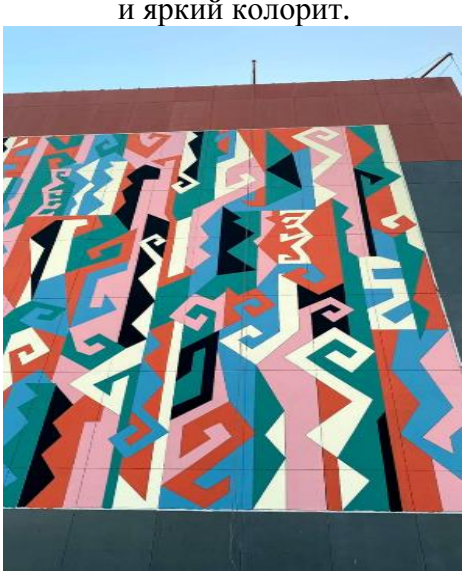
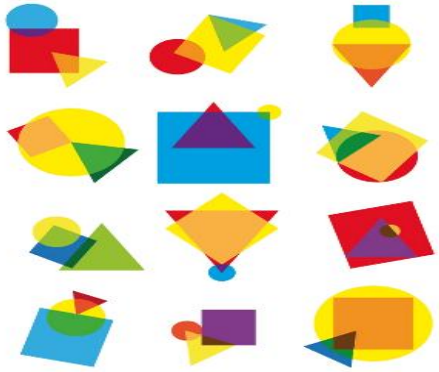
	трактовок, стилей. По-разному решающих проблемы новой эпохи.Агымсалы Дузельханов (род. в 1951 г.) изображает образы исторических личностей реалистически. Он руководитель авторского коллектива по оформлению национальной валюты Республики Казахстан.Его отличает яркий творческий стиль, он внес значительный вклад в формирование этнодизайна, т.е. в формирование эстетических и функциональных качеств предметной среды, в оформление учебников нового поколения и казахских сказок. Беря пример ,с маститого живописца, молодые художники так же стремятся в своих работах отразить радость бытия с помощью изобразительных средств композиции ,живописи и графики. Таразкий художник Абилмансур Турар выполнил эскиз и роспись торцовой стены жилого дома массива Жана Жай,по улице Пушкина, в нашем городе. Его роспись отличает наличие казахских национальных орнаментов и яркий колорит. Мы тоже с вами будем выполнять эскиз для жилого или административного здания, используя национальную стилистику.На прошлом уроке мы уже выполняли			

	рисунок с символом Казахстана-тулпаром. Что символтзирует тулпар ? Крылатые мифические кони – тулпары в государственном гербе являются ключевым геральдическим элементом. Образ коня с незапамятных времен олицетворяет такие понятия, как храбрость, верность и силу. Крылья символизируют многовековую мечту многонационального народа Казахстана о построении сильного и процветающего государства. Покажите свои рисунки ,давайте посмотрим как вы их завершили. Практическая работа. Сегодня, вы должны выполнить композицию ,на основе исследования современных стилевых направлений в искусстве. С использованием казахских национальных орнаментов и геометрических фигур на тему «Кубизм и орнамент». Казахских орнамент на флаге Казахстана символизирует культуру и традиции народа. Выполнил рисунок флага Шакена Ниязбекова ,в честь него будет названа наша школа. Геометрические фигуры дадут возможность отразить современные тенденции в искусстве. Рисуя, используйте кривые, закругленные линии, узоры, и разные элементы, которые повторяются.	Выполняет практическую работу.		

	Возможность комбинирования орнаментов в конечном итоге и воплощается в цельную картинку. По центру необходимо будет расположить либо орнамент , либо фигуру человека. Главный критерий выполнения-это наличие уравновешенной композиции, которая может быть как симметричной , так и ассиметричной. Учитель на доске показывает пример выполнения работы. Выполняя несколько фигур и привлекая детей дополнить композицию своими фигурами. Всего в рисунке должно быть 8 фигур. Два ученика попробуют сделать инсталляцию на эту же тему. 			
Конец урока	Подведение итогов, просмотр работ.	Принимает участие в обсуждении.	Ф. О. Словесная похвала учителя.	
Рефлексия (2 минуты)	Учащиеся обсуждают свои работы и работы одноклассников, используя стратегию «Две звезды – одно пожелание»	Принимает участие в рефлексии урока по инструкции учителя	В соответствии с выбранным методом рефлексии	
Обратная связь	Проверка учителем работ учащихся и заполнение электронного журнала “Кунделик”		Комментарий учителя и оценка ФО в электронном журнале “Кунделик”	Электронный журнал “Кунделик”

Gappanova Altynay Karzhaubaykyzy

Ақтөбе қаласы №39 қазақ орта жалпы білім беретін мектебінің ағылшын тілі пәні мұғалімі

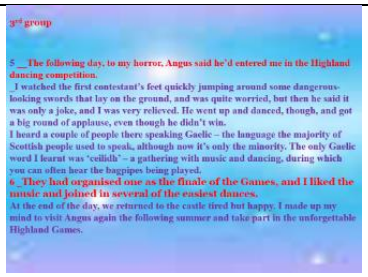
READING: AN ISLAND ADVENTURE

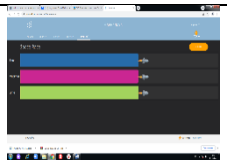
Learning objective (s) that this lesson is contributing to	9.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts; 9.4.5.1 deduce meaning from context in extended texts on a range of familiar general and curricular topics;
Lesson objectives	**All learners will be able to:** Identify specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts with support Deduce meaning from context in some sentences
	Most learners will be able to: Identify specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts with little support Deduce meaning from context in the most sentences
	Some learners will be able to: Identify specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts Deduce meaning from context in extended texts

Plan

Stages of the lesson. Planned timing	**Planned activities (replace the notes below with your planned activities)**	**Learner`s activities**	**Evaluation**	**Resources**
Greeting 1min	Greet students; students respond to greeting and take their places. *Hello, boys and girls!*			
Warm up 2min	Tongue twister 1. Peter Piper picked a peck of pickled peppers A peck of pickled peppers Peter Piper picked If Peter Piper picked a peck of pickled peppers Where's the peck of pickled peppers Peter Piper picked?		Verbal evaluation	
1min	Dividing into three groups with castlots			https://castlots.org/razdelit-

3min	**Checking up the home work**		Verbal evaluation	na-gruppy/
2min	**Now, then let`s watch a video, then try to guess the theme of our todays lesson.** -Yes, our todays new theme is "An Island adventure. Scotland" -What do you know about this Island?	 - Scotland - Island Scotland is in the northern most part of the UK. The capital of Scotland is Edinburgh but the biggest city is Glasgow.		
3min	-ok, very good! Then, lets watch video about Scotland			https://youtu.be/sb6WlQiaJeM pictures, video
6min	**Work with texts:** I will give you texts about Scotland. You must read this given texts and find the missing sentences 1ST GROUP Last December, I received a message from a Scottish friend who works as a gardener on the island of Skye, inviting me to visit him. He said he'd found something I'd enjoy, and he sent some links. When I saw where he worked and lived, I couldn't believe it. 1_ **It was a real castle, like in Harry Potter.** So when Angus said he could put me up there, without a second thought, I booked tickets for the dates he suggested. Eight months later, my plane touched down at Glasgow airport, and soon I was boarding a train for Mallaig, six long hours away. 2_ **From there, we would either take the ferry or drive to Kyle of Lochalsh and cross over the road bridge to Skye.** 2ND GROUP Angus was waiting in his car. We drove onto the ferry, and soon reached the island. Driving along the narrow winding roads, he confessed there was something he hadn't told me, and it came as a big surprise. He'd entered both of us in the Isle of Skye Highland Games. 3_ **I'd looked at the link he sent me, but I thought we'd be going as spectators, not contestants!** The games have been taking place on the island for over 140 years and involve a mixture of traditional sports, dancing and music. The next morning, Angus approached me with a big smile on his face, holding what looked like a woman's skirt. 'Neither of us can compete unless we wear one of these,' he said. I thought I'd make a fool of myself in a kilt – but when I put it on, I actually liked it. We arrived at the games just after nine, and the first event involved throwing a rock as far as possible. 4_ **It was fun and I did my best, but none of my attempts came even close to winning.** Later, there was a running race up a steep hill, and as the race began, it started raining heavily, and the ground soon became very muddy. I fell over and cut my knee quite badly. The good thing, though, was that I managed to finish second, despite my injury, and won both some money and a haggis – the national food of Scotland!	 Although it can be very cold, there are beautiful landscapes and castles as well as many other places to visit and enjoy. You can take part in the Isle of Skye Highland Games or attend a ceilidh, a traditional dancing and music Scottish festival. The traditional Scottish musical instrument is the bagpipe. Scotland is also famous for		https://youtu.be/OZ_Jd53_DaY

5min	 Task 1,p 152. ***Match the words with their meanings.*** We will work with the platform LEARNING app. Also I`ll choose the students with the program "Wheels of the name" who will come to the blackboard.	Background note its Highland and Lowland clans. It is a country rich in history and the people there used to speak Gaelic and wear kilts. They are warm and hospitable people who enjoy eating the traditional haggis, a type of meat pudding. Some famous Scots are Robert Burns, the poet, and Sean Connery, who has starred in many James Bond _ilms. KEY 1. f 2. c 3. d 4. a 5. g 6. e KEY 1. f 2. a 3. e 4. g 5. b 6. d 7. c 		Cards, sheets of paper
5min	**Group work.** Now I`ll give you phone in your group. You must do the task, write the sentences true or false using the platform "SOCRATIVE"  Now, then let`s play a game "tic tac toe". I will give you cards of circle, cross and heart an each group. You must put it on the blackboard by answering the question.	 		An interactive board learningapps.org/display?v=psbuedsek22 https://b.socrative.com/teacher/#launch

4min		 		
Evaluation 7min	**Individual work** -Ok, then lets do the test individually to check your todays knowledge. We use “plickers” cards for this task.	 		https://www.plickers.com/scoresheet
Feedback 5min	E. Discuss. • Would you like to visit Scotland and take part in the Isle of Skye Highland Games? Why / Why not? padlet			
Homework 1min	w/b task E. p 154			

Дауленова Наргиз Алмазовна

ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕНИЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В ШКОЛЕ

учитель английского языка
классный руководитель
педагог – исследователь
СШГ №11
г.Актобе

Школа – большой коллектив, а детям естественно жить в коллективе, коллективно решать свои проблемы, организовывать свой досуг.

Наша цель – показать ребенку, чем неорганизованная группа людей отличается от совместно работающего коллектива.

В развитии таких отношений важную роль играет школьное самоуправление. Объединить коллектив, сформировать организацию с органами ученического самоуправления – вот наша задача.

Ученическое самоуправление – это режим протекания совместной и самостоятельной жизни, в которой каждый ученик может определить свое место и реализовать свои способности и потребности.

Важно, чтобы самоуправление выполняло все функции, ему свойственные. Без самоуправления невозможно подлинное развитие личности в коллективе.

Я считаю, что самоуправление приживается в тех школах, где администрация, учителя, родители готовы к сотрудничеству с детьми, так как ученическое самоуправление требует обязательного взаимодействия детей и педагогов.

Дети нуждаются в помощи взрослого, особенно если у них есть проблемы в межличностных взаимоотношениях.

Цель ученического самоуправления: создание благоприятных педагогических, организационных, социальных условий для самореализации, самоутверждения, саморазвития каждого ученика в процессе включения его в разнообразную коллективную деятельность; стимулирование учащихся к социальной активности и творчеству.

Задачи:

- создание системы УС как среды, обеспечивающей позитивную социализацию каждого ученика;
- выявление и развитие творческого потенциала личности каждого ученика с учетом его возможностей;
- предоставление учащимся реальной возможности участвовать в управлении классом;
- развитие навыков лидерского поведения, организаторских способностей, навыков коллективной и руководящей деятельности;

Этапы развития активности

1-й этап развития активности – зарождение:

Изучение индивидуальных особенностей наших учащихся и выделение групп по интересам. Каждый ученик получил свою сферу деятельности по собственному желанию, и на него была возложена ответственность за ее выполнение.

2-й этап развития активности - становление:

Выполнение общественных поручений, при которых ребенок сам находит и использует некоторые способы его

осуществления, формирует навык самоконтроля и требовательности к себе

3-й этап развития активности – самосовершенствование:

Ученик сам выбирает дело и определяет пути его выполнения; характеризуется творческое отношение личности к конкретному делу.

На каждом этапе достигается более высокий уровень самоуправляемости коллектива.

В моем классе имеются выработанные заповеди ученического управления, которых придерживаются все учащиеся.

Не стыдно не знать, стыдно не учиться.

Не говори, чему учился, а говори, что узнал.

Не за свое дело не берись, а за своим не ленись.

Не сиди сложа руки, так и не будет скуки.

Хвалят – не гордись, учат – не сердись.

Чужим умом богат не станешь.

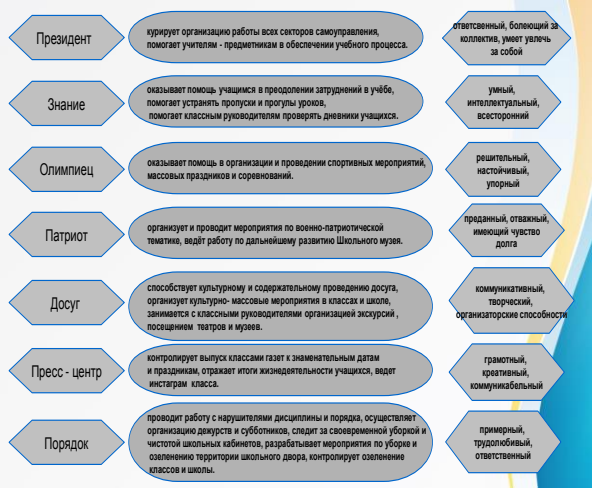
Практическая часть.

А сейчас, я хочу продемонстрировать один из методов организации ученического самоуправления в классе на вашем примере.

Каждой группе я раздам конверты с названиями секторов УС и обязанности каждого сектора. Ваша задача ознакомится и соотнести каждый сектор с соответствующими обязанностями.

Теперь давайте обратим внимание на слайд и проверим, как вы справились с задачей.

Каждый сектор выполняет определённые функции и отвечает за организацию полезных внеурочных дел в школе.

Как вы думаете для чего была выполнена данная работа. (Ответы участников).

Для того чтобы каждый ученик имел понятие о том, какими обязанностями должен обладать тот, кто будет представлять данный сектор. Мы определили с вами обязанности каждого сектора, а теперь наша задача определить какими качествами должен обладать каждый участник данного сектора. Я предлагаю вам написать по 2 качества на каждый сектор. Следующая наша задача определить лидеров каждого сектора путем онлайн голосования.

Организовав ученическое самоуправление, можно подойти к таким выводам:

Самоуправление в школе – необходимый компонент современного воспитания.

Его цель в современных условиях – адаптация учащихся к непрерывно изменяющимся жизненным условиям. Самоуправление способствует личностному росту школьников, развитию их ответственности и самостоятельности. Наиболее успешным является разноуровневый подход в организации самоуправления, когда учитываются личностные потребности школьников, определяющие их цели и профессиональную ориентацию. Самоуправление способствует раскрытию школьников как мыслителей, способных прогнозировать не только свою жизнь, но и страны.

Эти слова обращены не только к нашим ученикам, которым мы стараемся привить навыки самоуправления, но и к педагогам, на которых возложена миссия – воспитать Человека.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛҚАШ – ІЛЕ БАССЕЙНІНІҢ ГИДРОЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Дәуметова Салтанат Тұрмағанбетқызы

Алматы технологиялық университеті химия, химиялық технология және экология кафедрасының магистр-лекторы 2 – курс докторант

ӘОЖ 621. 311. 24

Балқаш көлі Қазақстандағы ең ірі су қоймаларының бірі. Балқаш республикамызда үлкен экологиялық, социалдық және экономикалық маңызы бар су қоймасы. Балқаш көлі Каспий теңізінен және ағынсыз Аралдан кейінгі үшінші орында, ішкі континенттік су қоймасы. Ол Орта Азиядағы Қазақстанның оңтүстік-шығысында аридті және құрғақ зонада орналасқан. Балқаш алабының ауданы 413 мың.км 2 немесе 27% көбі Қытайда. Балқаш маңының негізгі су көзі деп Ілені айтуға болады, ол көлді таза өзен суымен 80 % қамтамасыз етеді. Көл кеңдік бағыттағы су қоймасы ұзындығы 600 км-ден жоғары Ұзын-Арал бұғазында ол тең бөліктерге бөлінеді. Батыс жағы ұсақсулы және кең бөлігі, және Шығыс жағы ұсақсулы, бірақ жіңішке бөлігі, оны бөліп тұрған Бұрылтөбе бұғазы. Іле өзені көлдің батыс белдеуден құяды, ал қалған төрт өзен Қаратал, Ақсу, Лепсі және Аягөз шығыс белдеуден құяды, бірақ олардың ағындысы көлдің тек қана 20%-ін құрайды.

Балқаш-Іле бассейні қарқынды өнеркәсіп және ауылшаруашылық дамыған аланда орналасқан.Қазіргі кездегі Балқаш-Іле бассейнінің суын қолданыуына байланысты оны үш кезеңге бөлуге болады: шартты табиғи (1970 ж дейін), дестабилизациялы (1971-1990), салыстырмалы стабилизациялы (1991-2001).

География Институтының нақты берген бағалары бойынша шартты табиғи кезеңде Балқаш-Іле бассейнінің өзені ағыс ресуртарының жаңаруы 29,36 км^3/жыл құрады. Сонымен бірге Қазақстан территориясында 13,31 км^3/жыл су жаңарса, Қытай территориясында 16,5 км^3/жыл су жаңарды (55 %). Сонымен бірге Іле өзені бассейнінің өзен ағысының ресурсы 22,86 км^3/жыл деп бағаланды (78 %), ал шығыс өзендерінің 6,5 км^3/жыл (22 %). Бұл кезеңде Іле өзенінің шекаралық ағыны 11,45 км^2 құрады. Сонымен Республикамыздағы өзен ағыстарының ресурсы жылына 24,76 км^3 деп бағаланды.

Бассейннің материктік бөлігінде, шаруашылықта суды тұтыну мен қайта қалпына келмейтін шығындарды қоскқанда ағынды өзендердің шығыны өзенде 14,25 км^2/жыл құрады. Қазақстанда 9,65 км^3/жыл су шығындалды. Қалдық ағындар–15,11 км^2/жыл, сонымен бірге Іле өзені арқылы 11,85 км^3/жыл, ал шығыстағы өзендерде – 3,26 км^3/жыл құрады [1,2,3].

1970 жылға дейінгі кезде Іле Балхаш бассейнінің суын шартты – табиғи жағдайда деп қарастыруға болады. Себебі авиажүйеге антропогендік қысымдар көп түсірілген жөн.

1971-1990 жылы Іле Балқаш авиажүйесінің жағдайы қатаң дестобилизациялы болады. Бұл жылдары шаруашылық белсенді болып келді. Бақылауларға сүйенсек бесейннің Қазақстан бөлігіндегі өзен ағынының ресурсы орта есепте 92 % құрады (22,9 км^3/жыл). Сонымен бірге шаруашылықтың қайта қалпына келмейтін сулардың көлемі 4,1 км^3/жыл жетті. Бұл судың көп бөлігі

жерді суландыру үшін пайдаланылды. Суландырылатын жерлердің ауданы Ақдала жүйесін қоса қанда 630 мыңға жетті. Сәйкесінше бұл кезеңде ағынның шығыны да көбейді. Орта есеппен алғанда бұл көрсеткіш жылына 5,2 км^2 тең болды. Бұл шығындардың көпшілігі Қапшағай суқоймасын толтыруға және күннің қызуына байланысты көптеген сулар буланып кетті (2,5 км^3/жыл).

Көлдің деңгейлік режимінің бұзылуы оның экожүйесінің негативті өзгеруіне әкеп соқты. Көлдің ихтиофаунасы нашарлады. Бағалы балықтардың саны да кеми бастады.

Жемдік базаның нашарлауы гидробионт өнімдерінің азаюына байланысты. Ал бұл көлдің деңгейінің төмендеп, тұздылығының артуына байланысты. Су айдынына аса қатты қауіп төндіретін Балхаш қаласындағы таулыметаллургия комбинаттан келетін зиянды қалдықтар суда улыхимикатты және ауыр металдар байқалған.

Балықтардың терілеріне яғни қабыршықтарында олардың концентрациясының артуы байқалған. Іле өзені ағынының кемуі және оның бір жыл ішіндегі режимінің өзгеруі Қапшағай СЭС-нің салылуына байланысты. Және де бұл Балқаш көлінің деңгейінің төмендеуіне әкеліп соқты. Бұл процесс ақыры соңында шөлденуге яғни, территорияның шөлденуіне әкеліп соқты. Ал бұл жем өсіріліп жүрген шалғындардың ауданының кемуіне жол берді. Осыдан мал бас сандары азайды. Мұның бәрі әлеуметтік мәселелерге келіп тоқталды: яғни өмір сүру деңгейінің төмендеуіне, халық санының азаюына, жұмыссыздардың санының көбеюіне, денсаулықтың нашарлауына және ауыз судың жетіспеуіне әкеліп соқты.

Нарықтық экономикаға көшкеннен бері бұл жағдайлардың барлығы одан да күрделенді. Суды реттейтін және суды тасымалдайтын құрылғылардың техникалық жағдайлары нашарлағандықтан бұл тіпті күрделенді. Яғни сумен қамтамасыз ету мүшелеріне авариялық жағдайлар көп болып кему оқиғалар шешілді (1- кестеде) [4,5,6].

Балқаш көлі алабының құрылысы

1- кесте

Өзен	Алаптың Ауданы (таудан - шыға беріске дейін) км^2	Мұз құрсауы, ауданы км^2	Алаптағы мұздық-тардың үлесі %	Алаптан түсетін жалпы ағын, км3	Мұздық-тарда жиналған су көлемі км^2	Мұздықтардан түсетін жалпы ағын көлемі км^2	Жалпы ағындағы үлес %
Іле өзенінің алабы							
Текес	27402	1163,4	4,2	6,17	57,49	0,985	16,9
Көксу	5379	421,6	7,8	2,31	16,61	0,403	17,4
Күнес	4128	96,7	2,8	2,27	3,105	0,135	6,0
Қаш	8656	421,6	4,9	4,47	19,41	0,478	10,7
Қорғас	1310	130,4	10,0	0,57	6,61	0,166	29,1
Шарын	7470	204	0,0	1,16	0,045	0,092	0,2
Шілік	4300	303,4	7,0	1,01	17,08	0,268	26,5
Түрген	614	39,5	6,4	0,223	1,61	0,033	15,0
Есік	256	53,0	20,7	0,155	2,10	0,050	32,5
Талғар	444	117,0	26,0	0,331	5,38	0,117	35,3
Кіші Алматы	118	11,4	9,7	0,068	0,45	0,012	18,0
Үл.Алматы	280	39,5	14,1	0,154	1,50	0,037	24,0
Көкөзек	44,9	4,9	10,9	0,020	0,11	0,004	19,0
Ақсай	136	15,7	11,5	0,072	0,55	0,013	19,0
Қаскелең	290	12,4	4,3	0,188	0,46	0,009	6,6
Шамалған	139	2,1	1,5	0,042	0,025	0,002	4,3

Ұзынқарғалы	344	12,4	3,6	0,121	0,45	0,011	9,1
Шыжың	96	18,7	19,4	0,039	1,11	0,020	52,0
Өсек	1130	128,3	10,9	0,552	3,84	0,125	23,0
Бұрған	92	2,2	2,4	0,021	0,065	0,002	9,3
Тышқан	144	29,5	20,5	0,080	0,90	0,026	32,0
Қосынды-сы (орташа)	62768	3020,1	(4,81)	19,976	138,79	2,898	(14,5)
Шығыс Балқаш өзендерінің алабы							
Қарой	484	82,7	17,0	0,397	3,25	0,129	32,0
Шыжы	479	11,6	2,4	0,359	0,46	0,020	6,6
Кқксу	4350	159,4	3,7	1,800	6,50	0,177	9,8
Бүйен	869	33,5	9,1	0,126	1,26	0,084	27,0
Ақсу	1330	75,1	5,6	0,341	2,51	0,064	13,9
Сарқан	645	64,1	9,9	0,210	2,18	0,053	25,0
Басқан	883	97,9	11,1	0,848	4,45	0,082	24,0
Лепсі	2220	90,9	4,1	0,872	4,12	0,087	9,9
Қосынды-сы	20760	615,2	(5,72)	4,448	24,78	0,646	(14,5)
Барлығы	73528	3653,3	4,94	24,424	163,6	3,544	(14,5)

Балқаш көлі алабының Қазақстан аумағындағы бөлігінің қазіргі заманғы мұзқұрсануы және ондағы мұз ресурстары туралы мәліметтер «Каталог ледников СССР» аты кітапта жинақталған. Ал Шығыс Түркістандағы мұз құрсанудағы мөлшері туралы дерек соңғы кезге дейін белгісіз болып келді.

Балқаш-Іле алабы қарқынды өнеркәсіп және ауылшаруашылығы дамыған алаңда орналасқан. Көптеген әдебиеттерден белгілі болғандай, балқаштың өнеркәсіп кешенінде бір жыл ішінде тасталған шаңдардан су бетінің 220 км 2 жері ластанды. Бұл алаңға күнделікті 1800 т шаң, құрамында 140,5 т мыс бар, 130 т мышьяк, 120 т свинц, 135 т цинк және тағыда басқа барлығын қосқанда 580 т әр түрлі микроэлементтер және ауыр металдар келіп түседі. Бассейінде бұрын күнделікті 1032...1317 т шамасында пестицидтер, құрамында әр түрлі химикаттардың 100 түрі бар табылған [7]. Қазіргі уақытта нақты мәліметтер бойынша табылған улыхимикаттар саны біршама төмендеді, Іле өзені және Балқаш көлінің ластануы көбінесе пестицидтердің көптеген берік түрлерімен ластануы жалғасты. Бұл жағдайлардың бәрі Балқаш көлінің экологиялық ластануы биоценоздың қалыптасуына әкеп соғады.

Зерттеулер көрсеткендей микроэлементтердің құрамы жылдан-жылға және жылдың ішінде өзгеріп отырған (3,4- кестеде) [8,9,10].

Балқаш маңы топырағы құрамында және көл түбінде түптік шөгінділерде ауыр металдардың құрамы, мг/кг

3- кесте

Элемент	Құрамы		Көпжылдық орташа мәні		2001 жыл	Біртіс қойнауы	
	Жердің граниттік қабатында	топырақта	Батыс Балқаш	Шығыс Балқаш		1992ж	2001ж
Титан	3300	-	3630	2880	-	4000	-
Марганец	700	117	800	640	394	800	580
Барий	600	-	880	700	-	530	-
Стронций	230	-	740	690	-	470	-
Ванадий	76	80-85	64	53	-	80	-

Мырыш	51	27-53	130	53	53,3	67	578
Хром	34	70-0	56	42	48,1	33	64
Никель	26	20-39	35	32	23,6	27	38
Мыс	22	8-40	100	68	47	1070	311
Қорғасын	16	-	112	41	39	113	639
Бор	10	31-54	63	66	-	50	-
Кобальт	7,3	4,4-8,5	11	12	-	12	-
Қалайы	2,7	-	4,0	2,8	-	4,3	-
Молибден	1,3	1-1,26	4,3	4,2	-	3,7	-

Балқаш көлі суындағы ауыр металдардың құрамы, мкг/дм^3

4- кесте

Элемент	Көпжылдық орташа мәні		2001 жыл	Біртіс қойнауы		ПДК
	Батыс Балқаш	Шығыс Балқаш		1992ж	2001ж	
Титан	2250	1990	-	524	-	100
Марганец	203	167	42,5	95	34	100
Барий	437	392	-	402	-	50
Стронций	452	295	-	587	-	2000
Ванадий	45	41,6	-	36,8	-	100
Мырыш	37	40,9	35,0	69,0	70	10
Хром	34	25,2	199	22,1	220	500
Никель	11	7,6	39,2	22,4	52	10
Мыс	34,7	32,0	11,0	24,7	35	1
Қорғасын	21,5	28,4	81,7	9,25	80	100
Бор	84,3	91,8	-	71,0	-	17
Кобальт	10,0	10,0	-	8,6	-	10
Қалайы	4,5	8,4	-	3,63	-	2000
Молибден	6,9	17,6	-	8,8	-	500
Кадмий	-	-	30,6	-	7,1	5

Балқаш көлінің аудан үшін экологиялық және шаруашылық мәне өте зор. Ол жапсарлас аудандардың табиғи орта жағдайын реттейді. Балық және аң аулау шаруашылығын негізге ала отырып биотикалық комплекс құрады, жағалық зонадағы халықтарының санитарлы гигиеналық жағдайын реттейді және Балқаш маңындағы объектілерді сумен қамтамасыз ету көзі болып саналады.

Осыған байланысты судың тұздылық деңгейін сақтап қалу аудандық су стратегиясының міндеті болып табылады.

Минимальды деңгейге сәйкес келетін көлдік шектік жағдайының (340.0 м абс) нұсқасы көлдің негізгі тиімді функцияларын сақтап қалуға негіздейді.

Белгіленген нормативтер бойынша көлдің деңгейінің көпжылдық өзгерістерін нақтылайды (ауытқу амплитудасы ең төмен). Сонымен бірге көлдің физикалық химиялық және биологиялық процсетерінде негізгі рөл ойнайтын жыл ішіндегі деңгейінің өзгеруін де белгілейді. Барлық варианттарда көлдің гидрохимиялық режимдерінің қайта қалпына келуі бағаланады.

Балқаш көлінің тең салмақты жағдайының белгіленген нормативтері 14,14 және 12 км^2/жыл көлемдегі орташа көпжылдық өзен суларының ағындарымен қамтамасыз етіледі. бұл 1,2,3 варианттарға сәйкес келеді (5 кесте). Сонымен бірге Батыс Балқашта баланстың переток құру негізінде көл жылына 2,6, 2,3 және 2 км^3

көлемдегі сулармен қамтамасыз етуі тиіс.Өзен суларының буланууға шығындалуын есептей келе, Іленің көлге құятын жылдық ағыны орта есеппен 10,8, 10 және 9,2 км^2/ жыл болуы қажет [11,12].

Суды пайдаланудың «шаруашылық» стратегиялары өзен ағынының су мемлекетіне бағытталған. Батыс Балқаштың біршама тиімді функциялары, солтүстік Балқаш маңындағы объектілерді сумен қамтамасыз ету көзі болып табылады. Сонымен бірге ол Іле өзенінің дельтатүзуші факторының негізі болып саналады.

Балқаш көлінің су деңгейіне бақылаулар 1912-1918 жылдары басталды. Балқаш көлінің су деңгейінің жоғарылауы негізінен жаз кезінде байқалады (7-9 см) [13].

Мұзқұрсауда болмаған кезеңде орташа айлық су деңгейі 15-17 см-ге жетеді, ал жеке жылдары 40-50 см-ге дейін барады. Қыс кезінде орташадан 6-8 см-ге төмендейді.

Балқаш көлі алабы өзендерінің су деңгейі тербелісінің сипаттамасы оның қоректену көзімен, орналасу жағдайымен және су жинау алабының мөлшерімен анықталады. Жалпы барлық өзендерінің су деңгейінің подъемы көбінесе сутасу кезінде және жаңбырлық тасқын кезінде байқалады.

Балқаш көлінің экожүйесі кризстік жағдайда. Алаптың Қытай бөлігіндегі Іле өзенінің суы төмендеді, су сапасы нашарлады. Жер беті және жер асты сулары ауылшаруашылық ағындысымен және өнеркәсіптің әсерінен өте қатты зақымдалған, әсіресе Балқаш көлінің суы ауыр металдар әсерінен тұздың көбеюі байқалды. Жер беті сулары өзін-өзі тазалау қабілеттілігіне қарай бұзылудан біраз болсада аман.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Тайыров М. Балқаш – балықты өлке. – Алматы: Қайнар, 1971. - 68б.

2. Ахметов Т. Балқаш: аңыз – әңгіме // Айлапат. – 2013. - №1. – 46-47б.

3. Актымбаева А.С., Шакен А.Ш. Балхаш – Алакөл бассейні мысалында топырақ жамылғысын ререциялық бағалау әдістемесі // География: ғылым және білім: Геог. фак. физ. геог. және геоэкология каф. 60 жыл толуына әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 75 жылд. арн. халқаралық ғылыми – тәжірибе кнференциялық материалдары (11-12 желтоқсан 2008ж.) // Құрас. С.С.Тугельбаев. – Алматы: Қазақ универ-ті, 2008.- 337-339б.

4. Акишева Ф. Жеті өзен құйған жақұт көл экологиялық апатқа ұшырамасын десек // Атамекен. – 2008. -12 тамыз (№15).– 16 б.

5. Асубаев Б. Балқаш – Алакөл өңірінің туризм имиджін қалыптастыру // География және табиғат. – 2010. - №1. 14-16б.

6. Әуезова Ә. Жетісудың жауһары – Балқаш көлі: Балқаш көлінің шығу тарихы, оның климаттық және табиғат ерекшеліктері жайлы // Қазақ тарихы. – 2006.-№2. 115-116б.

7. Бұхарбаева Д. Еліміздің экологиялық проблемары // Қазақ. – 2010. – 23-30 шілде (№30/31). – 4б.

8. Кенжебеков Б. Ақ теңіз бе, әлде көк теңіз бе?! // Аллапат. – 2013. -№3.-52-53б.

9. Масимбаева А., Жүсіпбеков Д.Қ. Балқаш көлі деңгейінің тербелісіне ұзақ мерзімдік болжам жасау.//География ғылым және білім // География: ғылым және білім: Геог. фак. физ. геог. және геоэкология каф. 60 жыл толуына әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 75 жылд. арн. халқаралық ғылыми – тәжірибе кнференциялық материалдары (11-12 желтоқсан 2008ж.)// Құрас. С.С.Тугельбаев. – Алматы: Қазақ универ-ті, 2008.- 332-335б.

10. Медеу А. «Балқаш көлі төртке бөлініп кетуі мүмкін» әңг. Д. Бейсенбекұлы // Алтын орда.–2011.–26 мамыр (№21). -15б.

11. Балқаш – ғажайыптар көлі // Nomad – Kasakstan. – 2008. - №3. – 58-65б.

12. Тілесова Ж. Антропогендік факторлардың балқаш көлінің экологиясына әсері // География және табиғат. 2006.- №1.- 21-25б.

13. Есебиева Г., Кулбекова Ш.А. Жетісу өзендерінің экологиялық ахуалы // «Білім. Ғылым. Инновация: Өзекті мәселелері мен даму жолдары ». Республикалық ғылыми – тәжірибелік конференция материалдары (12 қараша, 2010ж). – Қызылорда, 2010. – 211-215б.

Дусупова Дана

О о
ДЫБЫСЫ МЕН ӘРПІ

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің мақсаты: Н н дыбысымен таныстыру: О о дыбысы бар сөзге дыбыстық талдау жасай білуге үйрету. Қол жаттықтыру дәптеріне О дыбсының баспа түрін жазуды үйрету. Буын туралы түсінігін кеңейту.

Білімділік: О о дыбысына сөз, сөйлем құрастыра білуге үйрету, дауысты, дауыссыз дыбыстардың ерекшеліктерін еске түсіру;

Дамытушылық: О о дыбысына қатысты жаңа сөздерді білдіру арқылы оқушылардың жалпы ой-өрісін, тілін дамыту;

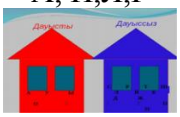
Тәрбиелік: Мәдениетті сөйлей білуге, ұқыптылыққа, шапшаңдыққа, алғырлыққа, үлкенді сыйлауға, табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттыру, оны қорғауға тәрбиелеу.

Әдіс-тәсілдер: әңгімелеу, сұрақ-жауап, талдау, жинақтау, ой қозғау

Түрі: Ойын сабақ

Көрнекілігі: Интерактивті тақта, балапан дәптер, ребустар, текшелер, тақырыпқа байланысты суреттер

Пәнаралық байланыс: Қоршаған ортамен таныстыру, музыка, құрастыру.

Әрекет кезеңдері	**Тәрбиешінің іс-әрекеті**	**Балалардың іс-әрекеті**
Дәлелдеу - ояту	**Шаттық шеңбер:** - Арайлап таң атты, Алтын сәуле таратты, Жарқырайды даламыз, Қайырлы күн, достарым Қайырлы күн, ұстазым!	Балалар қонақтармен амандасып, шаттық шеңберін орындайды
Ұйымдас-тыру іздену	- **Балалар өткен сабақта қандай дыбыспен таныстық?** **Қайталау:** **1. «Дыбыстың үйін тап» ойыны:** - **Мақсаты:** баланың өткен дыбыстарды ажырата алуын дамыту. - **Шарты:** Балаларға кеспе әріптер көрсетіледі, балалар сол әріптерді, дыбыстарды дауысты, дауыссыз екендігін ажыратып, көк, қызыл үйге апарады. **2. «Қызықты кубикті»** қолдана отырып, балаларға өткен дыбыстарды естеріне түсіріп, сол әріптерге байланысты сөздер айтқызу. **Жұмбақ шешу** 1.Аяғы төртеу, жүре алмайды, Не жатып бір сәт те дем алмайды. Отырған адамға дап-дайын, Тік ұстап тұрар тақтайын. 2. Кішкентай ғана бойы бар, Айналдырып киген тоны бар Сылдырдан қорқады, Жүгіріп жортады.	А, Н,Л,Р Дауысты, дауыссыз. -орындық Қой Қоян О дыбысы естіліп тұр. О о дыбысына байланысты сөздерді қайталап айтып үйренеді. Кедергіге ұшырап

	Жұмбақтың шешіміндегі суреттер тақтаға ілінеді. Суретте қай дыбыс жиі естіледі? Дұрыс айтасыңдар Олай болса, балалар, бүгін біз «О о дыбысы және әріпімен» танысамыз. -О о дыбысын айтып көрелік. Дауысты ма, дауыссыз ба? - Қандай текшемен белгілейміз? Л дыбысы сөздің басында, ортасында, соңында кездеседі **Буынға бөлу.** Балалар енді біз осы суреттегі сөздерді буынға бөліп көрейік. **Дыбыстық талдау** Балалар енді осы суреттегі сөздерге дыбыстық талдау жасайық. (Бір бала тақтада, ал қалған балалар өз алдарында орындайды.) -Балалар, «О» дыбысы басында, ортасында, аяғында кездесетін сөздерді айтыңдар. О дыбысы неге ұқсайды **Сергіту сәті:** Орнымыздан тұрайық, Мойнымызды бұрайық, Қолымызды көтеріп, Саусақты ашып жұмайық. Содан соң қолды түсіріп, Алақанды соғайық. Жаттығу жасап осылай, Үлкен болып шығамыз -Балалар, біз сергіп алсақ енді «О» әрпінің қалай жазылатынын үйренейік. - Ауада жазу - Тақтаға жазып көрсету **Дәптермен жұмыс** -Балалар дәптердегі «О» әрпін жазып шығыңдар.	айтылады, дауыссыз Көк текшемен белгіленеді. Сергіту жаттығуын қимыл-қозғалыспен орындайды. О әрпін дәптерге баспа түрінде әдемілеп жазады.
Рефлек-сивті түзету	**Бекіту әдісі** **«Сөздерді буынға бөл.» ойыны** Шарты: Балалар жұп болып бірігеді. Оларға карточкалар таратылады. Балалар соған сәйкес тапсырманы орындайды. Яғни, сөздерді буынға бөліп, сәйкес жәшікке орналастырады. **«Сөйлем құра». ойыны** Балалар тақтада берілген сөйлем моделіне заттық суретті пайдалана отырып, сөйлем құрайды Бүгін қандай дыбыспен таныстық? О о қандай дыбыс? О дыбысына сөздер айту және о дыбысының орнын анықтау. (Тәрбиеші оқушыға доп лақтыру арқылы орындалады) **Мадақтау** Балалар, барлығыңызсабаққа жақсы қатыстыңыздар, жарайсыңдар. Балаларға жұлдызшалар таратылады.	О дыбыс және әрпі Дауыссыз дыбыс

Күтілетін нәтиже:
Білді: О о дыбысы, әрпімен танысып, о дыбысы бар сөздерді буынға бөліп айтуды
Игерді: Балалар ойнай отырып, жаңа әріппен байланыстырып сөз ойлау, сөйлем құрастыруды, қол жаттықтыру жұмыстарын
Меңгерді:Дыбыстық талдау жасауды, ойларын нақты жеткізе білуді, байланыстырып сөйлеуді

Елеукенова Гаухар Абибуллиевна

Ақтөбе қаласы, Ж.Тәшенов атындағы №68 ЖББОМ бастауыш сынып мұғалімі

ЖАЛҚЫ ЕСІМ ЖӘНЕ ЖАЛПЫ ЕСІМ

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	2.4.2.4 зат есімнің жалпы және жалқы түрлерін ажырату, жалқы есімнің жазылу емлесін сақтау
Сабақтың мақсаты	Жалпы есімдерді жалқы есімдерден ажыратады. Жалпы және жалқы есімдерді қатыстырып сөйлемдер құрайды
Құндылықтар	Ұлттық мүдде: Ұлттық мирасты, мәдениетті дәріптейді .

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	1.Психологиялық ахуал қалыптастыру Топтар бір-біріне айтады: **Қол алысып, кәне, біз,** **Достасайық бәріміз.** **Айтарым бар сендерге,** **Тез тұрыңдар шеңберге.** **Қандай жақсы бір тұру,** **Достарменен бір жүру!** **Қандай жақсы дос болу!** Олай болса балалар сабағымызды осы көтеріңкі көңіл-күймен бастаймыз	Амандасады Жақсы тілек тілейді Сұрақтарға жауап береді Сөздік диктант жазады, тексереді, сұрақтарға жауап жазады.	Мақтап, мадақтап отыру -ережелерді айтады Асықтарме н бағалау Мадақтау Жарайсың!, Керемет! Асықпен бағалау	Суреттер Оқулық асықтар Суреттер
Өткенді пысықтау 5 минут	**2.Үй тапсырмасын тексеру** **Сұрақтарға жауап беру** Топқа бөлу: **1-топ: Сөз таптары 2-топ: Зат есім** **3-топ: Жалпы есім 4-топ: Жалқы есім**	Сөздерге сұрақ қояды,сөйлем жазады.	-Сөздерді жазады -жалқы есімдерді табады	Оқулық
Сабақтың ортасы 22 минут	**Дәптермен жұмыс:** **1.Көркем жазу** **«Ой қозғау» әдісі** **Сөздік диктант** **Айжан, бала, Ақтөбе, дәптер. асық, ою, қалам, Ақтау, Елек** *(Жалқы есімдерді табады, басқа сөздер жалпы есім болады)* **Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау.** Жаңа тақырып,Тақтадан қосу **Видео сабақ** **«Ол кім?Бұл не?» әдісі**	Әңгіме құрастырады. Мақалды көшіріп жазады,жалпы есімдерді табады.	Асықтар-мен бағалау -сөйлемдер құрастыра-ды Марапаттау	

Сергіту сәті 2 минут	Ата, Әже, Немере Құман, Дастархан Бұл сөздерге сұрақтар қоямыз. ***«Бата»* сөзіне тоқталып түсінік беру** **Мәтінмен жұмыс** -32 жатттығу. Өленді оқып, мазмұны бойынша сұрақтарға жауап алу **Ұжымдық жұмыс: Дәптермен жұмыс** **«*Бірге орындайық» әдісі,* 34-жаттығу** **Мақал** Батамен ер көгерер Жаңбырмен жер көгерер -зат есімді тауып, сөз құрамына талдайық Сергіту сәті ***Топтық жұмыс*** 1-топ «Мағынаны таны»әдісі 33-жаттығу 2-топ:«Сәйкесін тап»әдісі Ұлыс оң болсын, тілашар Ақ мол болсын. Таудай болсын талабың тұсау кесу Ашылсын тілек талабың Өмірге аяқ баса бер наурыз Асулардың аса бер 3-топ: Жалпы есімдерді тауып боя. Бір сөйлем құрап жаз. 	Көрсетілген суреттегі қимыл –қозғалысты жасайды Топтық тапсырма орындайды Сөздердің ішінен жалқы есімдерді табады,жазады. Жалпы есім өзгешелігі туралы айтады Мақалдарды сәйкесін табады, жазады Жалпы есімдерді тауып бояйды. Тірек сөздермен сөйлем жазады. Жалқы есімдердің жалпы атауын жазады семантикалық картаға жалпы, жалқы есімдерді толтыру Жеке жұмыс жүргізе -мақалдарды табады Шығармашылық тапсырма	-өленді оқиды -бата сқзді табады -сұраққа жауап береді Неліктен асықпен бағаланатыны түсіндіреді -мақалды көшіріп жазады -зат есімдерді табады -сөз құрамына талдайды Асық арқылы бағалау. Мақалдың мағынасын түсінеді,жалпы есімді табады Дескриптор - жалпы. жалқы есімдерді табады . -сөздермен сөйлем құрап жазады -мақалдарды сәйкестендіреді Асықтармен бағалау	Оқулық Жұмыс дәптері Қимылдар Оқулық Тартпа парақтар

<table>
<tr>
<td>Сабақты қорыту
6минут

Сабақ тың соңы Рефлек сия
7 мин

Кері байланыс</td>
<td>4-топ: Жалпы атауын жаз
Ақтөбе, Алматы, Астана- қалалар
Айжан, Талғат, Шынар- адамдар
Ақтөс, Мойнақ, Ақтабан –иттер

«Жұптық жұмыс»
<table>
<tr><td></td><td>Жалпы есім</td><td>Жалқы есім</td></tr>
<tr><td>Алатау</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>болашақ</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>бала</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>мектеп</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Қазақстан</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Жайық</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Бурабай</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Ақтабан</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>құс</td><td></td><td></td></tr>
</table>
Шығармашылық тапсырма
-суретпен жұмыс

Бата:
Әлемнің бетін жарық ет,
Ұл –қызды түгел білімді ет
«4» пен «5» болсын алар бағамыз
Білімнен бақыт табамыз,
Өнер білім көп тоқып,
Өсе берсін санамыз
Әумин!

Ең белсенді балаларды асықтармен бағалау (Бағалау)
Рефлексия
«Білім қоржыны» әдісі
Бүгінгі сабақта не үйрендің?
Сен үшін не қиын болды?
Саған қандай тапсырма қызықты болды?

Үйге тапсырма
Жалқы есім, жалпы есімге 5сөз жазу, сөйлем құрап жазу</td>
<td>орындайды

Бата береді

Бүгінгі сабақтан алған білімдерін сабақ бойына орындаған тапсырмасының нәтижесіне қарай жинаған асықтарды санап, анықтайды.</td>
<td>-Жалпы есімдерді табады
-Тірек сөздермен сөйлем жазады.

Керемет!
-жалпы атауын жазады

-жалпы есімдерді табады
-жалқы есімдерді табады

Тамаша!

-мақалдар-ды табады
-дәптерге жазады

асықтармен бағалау

-сыйлықпен марапаттала ды

«Білім қоржыны» әдісі</td>
<td>Кері байланыс тақтасы</td>
</tr>
</table>

Жубатканова Миргуль Женсикбаевна

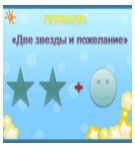
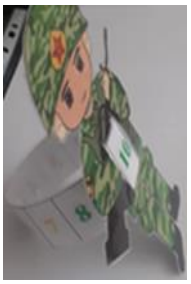
Ч. АЙТМАТОВ. «СОЛДАТЁНОК»

учитель русского языка и литературы Хромтауской школа-гимназия №7 Хромтауского района Актюбинской области

Цели обучения в соответствии с учебной программой	6.2.3.1соблюдать лексические нормы, связанные с выбором соответствующих слов, избегая повторов; 6.3.3.1 формулировать вопросы, направленные на оценку содержания текста, и отвечать на вопросы, выражая своё мнение по теме и/или поднимаемой проблеме; 6.4.3.1представлять информацию в виде иллюстраций, сюжетных рисунков, комиксов, в т.ч. с использованием ИКТ
Цели урока	соблюдают лексические нормы при составлении вопросов; представляют вопросы, направленные на оценку содержания текста и отвечают на них; передают содержание текста в виде иллюстрации;
Привитие ценностей	Воспитание общечеловеческих ценностей, уважение, чувство гордости и любви к солдатам, отдавшим жизнь за Родину.

План

Этап урока/ время	**Действия педагога**	**Действия ученика**	**Ресурсы**	**Оценивание**
Начало урока 5 мин.	**I.Организационный момент.** **Приём «Пирамидальная диаграмма настроения»** (Создание комфортной психологической обстановки). - Я желаю побороть все ваши страхи, тревоги и в конце урока забраться на вершину нашей пирамиды. **II Актуализация знаний.** Метод «Plickers» (Тестовое задание направлено на закрепление изучаемого материала 2ой урок)	Учащиеся приветствуют, улыбаются. Деление класса на «Первый-второй-третий». Учащиеся стоят в шеренге или в кругу и делятся на первый, второй, третий). У учащихся на партах шкала самооценивания - «Солдатёнок», каждое задание будут оценивать баллами. На интерактивной доске тестовые вопросы по изучаемой теме, учащиеся поднимают листы с кюар-кодами. На QR-коде есть 4	**Интерактивная доска** **Шкала самооценивания** **Слайд1** https://www.plickers.com/ **Интерактивная доска, мобильный телефон, листы с кюар кодами**	**Приём «Пирамидальная диаграмма настроения»** **ФО «Солдатёнок»** 1-5 баллов

	1Как звали главного героя рассказа «Солдатенок»? 2. Когда началась Вторая мировая война? 3. Кем был отец Авалбека? 4. Автор рассказа «Солдатёнок» 5. Как звали маму Авалбека?	стороны, повернув вверх одну из них, выбирают вариант ответа: A, B, C, D .Учитель начинает опрос, нажав кнопку «Play now» в прило-жении. С помощью камеры смартфона считываются все ответы за несколько секунд. Сразу после опроса доступен результат со статистикой для каждого ученика.		
Середина урока 35 мин.	**III. Закрепление изученного материала (Г). Стратегия «Контуры на стене»** -Внутри контура выбранного персонажа напишите все, что вы знаете о нем. За пределами контура напишите, о чем вы хотели бы спросить. - 1 группа работает над персонажем Токтосуна 2 группа – Авалбека 3 группа - Джеенгуль **Критерий:** Представляет информацию в виде рисунка –контура. **Дескриптор:** - демонстрируют знание содержания текста; - формулируют вопросы, направленные на оценку героев. **(П/Г) Творческая работа** **1 группа. Прием «Оживи картину».** - Найдите отрывок текста, соответствующий данным иллюстрациям. **2 группа. Активный метод «Шкала эмоции».**	Демонстрируют знание содержания текста, формулируют вопросы, направленные на оценку героев. Группы друг друга оценивают стратегией «2 звезды и1 пожелание» Находит из текста соответствующие эпизоды к иллюстрациям Отмечает основные события по тексту, оценивает эмоции, вызванные событиями,	 эмоции события «Шкала эмоций» 	**Стра-тегия «2 звезды и 1 поже-лание»** **ФО «Солда-тёнок»** **2 балла** Словесная похвада Погоны-мотива-торы

	- Составьте «Шкалу эмоции» в виде диаграммы, показывая эмоциональное состояние героя Авалбека по содержанию текста. (По горизонтали показать основные события по тексту, по вертикали – эмоции, вызванные событиями) **3 группа. Прием «Стоп кадр»** - Составьте карту истории, иллюстрируя последовательность событии в рассказе. **Физминутка** **(И) Метод «Чистая доска»** **На интерактивной доске стикеры с дифференцированными вопросами (от простого к сложному).** Ученикам предлагается «очистить» доску (ответить на вопросы), в случае правильного ответа - вопрос стирается. В итоге доска должна быть чистой.	демонстрирует диаграмму эмоции Находит и представляет информацию в виде карты истории, соблюдая последовательность событий, иллюстрирует основные детали. **Физминутка.«Аты-баты, шли солдаты»** https://sites.google.com/site/russkieskazki/home/scitalki/aty-baty-sli-soldaty-scitalka Отвечают на вопросы.	 **«Чистая доска»**	**ФО «Солдатёнок»** 3 балла
Конец урока 5 мин.	**IV. Итог урок Рефлексия Приём «Телеграмма»** Кратко написать самое важное, что уяснил с урока с пожеланиями герою произведения Авалбеку **Домашнее задание.** Составить синквейн к персонажам рассказа (1гр.Токтосун, 2гр.Джеенгуль, 3гр.Авалбек). **Оценивание**	Учащиеся записывают на стикерах свои пожелания и прикрепляют на выбранный уровень пирамиды. Учащиеся подсчитывают баллы 9-10б.-«5», 7-8б.-«4», 5-6б.-«3»		**Самооценивание «Пирамида»**

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДЕНЕ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУДА САБАҚТЫ ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Қанатбек Нұрым

Астана қаласы, «№96 мектеп-гимназия» КММ дене шынықтыру пәні мұғалімі

Жаңашылдық – жаңаша ойлау мен жарқын істерді үлкен бастамасы

Түйіндеме. Сабақты тиімді ұйымдастыру. Оқушылардың дене қабілеттерін дамытуды ұйымдастыру талаптары.

Аннотация. Эффективная организация урока. Требования к организации развития физических способностей учащихся.

Annotation. Effective organization of the lesson. Requirements for the organization of the development of physical abilities of students.

Түйінді сөздер: дене қабілеті, сабақ тиімділігі, сабақ талаптары.

Оқушылардың дене қабілеттерін дамытуда сабақты тиімді ұйымдастыру

Дене шынықтыру сабағы денсаулықты нығайтуға, негізгі дене сапасын дамытуға және ағзаның функционалдық мүмкіндіктерін арттыруға бағытталған; қозғалыс мәдениетін қалыптастыру, жалпы дамытушылық және түзету бағытындағы дене жаттығуларымен қозғалыс тәжірибесін байыту; дене шынықтыру – сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-әрекеттерінде дағдылар мен біліктілікке үйрету, дене шынықтыру жаттығуларын өз бетінше ұйымдастыруға негізделген.

Жалпы білім беретін мектепте дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастыру мезетінде мұғалімнің басты назары оқушылардың техникалық даярлығына бағытталуы тиіс.Сабақты өткізу мезетінде бірден денеге күш түсіретін жаттығу беруге болмайды. Оқу жаттығыларын таңдау мезетінде оқушылардың қызығушылықтарын арттыра отыра олардың жаттығу техникасын меңгеру шеберліктеріне көңіл бөліп отыру керек.

Оқушыларға нұсқаулық бере отыра сабақтағы дене қимылы жаттығуларын жеңілден қиындығына қарай ауыстыра отыра, оқушылардың жаттығуды қабылдауларына бақылау жасау ісі қатар ұйымдастырылуы тиіс. Дене шынықтыру сабағы үстінде білім алушылардың алдына қойылған міндеттердің қиындығын біртіндеп арттыру қозғалыс тұрғысынан да, қабылдау тұрғысынан да сақталуы керек.

Дене шынықтыру сабағын әдістемелік тұрғыда тиімді және дене қабілеттерін дамытудың құралдарын пайдалану арқылы сабақты өткізуде ескерілу керек:

- ✓ материалдық базада бар жабдықтарды тиімді пайдалану;
- ✓ оқытудың техникалық құралдарын жеткілікті көлемде қолдану
- ✓ сабақтың өту орнының ерекшелігін есепке алу (спорт залы немесе мектеп жанындағы спорт алаңы, стадион немесе саябақ, тегіс немесе тегіс емес жер);
- ✓ өткізілген орынның қолайлылығы.

Сабақты тиімді өткізуде төмендегі талаптар орындалуы керек:

- ✓ санитарлық-гигиеналық сақтау;
- ✓ материалдық-техникалық тұрғыда қамтамасыз ету;
- ✓ жас ерекшеліктеріне сәйкес сабаққа тиімді әдіс тәсілдерді іріктеу арқылы қысқа мерзімдік сабақты жоспарлау.

Орта буында 5-9-сыныптарда: дене

қабілеттерін дамытуда қимыл-қозғалыс дағдыларын қалыптастыру үшін жаттығуды орындату (жалпы дамыту жаттығуларының әртүрлі жиынтықтарын құрастыру, дене шынықтыруға арналған жаттығуларды таңдау),спорттық ойындар элементтерін жоспарлау, спорттық ойын сайыстарында шапшаңдық пен ептілік дағдыларын жетілдіру мақсатында оқушылардың креативті ойлау дағдыларын дамыту болып табылады.

Оқытудың жоғары сатысы 10-11-сыныптарда: оқушылардың оқу жаттығуларын таңдауға мүмкіндік бере отыра өз жұмысын жоспарлай білуге, денені дамыту жаттығуларын таңдау, дене жаттығуларының техникасын талдау, алған білімдерін өз бетінше оқуға қолдана білуге бағыттай отыра сабақты ұйымдастыру керек.

Дене жаттығуларының сабақта тиімді қолдануы оқушылардың ой қабілеттерінің жетілуі, өз ісіне деген жауапкершілікті сезіну дағдыларын қалыптастыруда алатын ролі жоғары.

Дене шынықтыру сабағында оқушыларды шапшаңдық пен ептілікке тәрбиелеуде қысқа уақыт аралығында үлкен қарқынмен орындалатын жаттығуларды ұйымдастыру ерекше орын алады. Зерттеулер көрсеткендей шапшаңдық төменгі сыныпта және орта буында оқу кезеңде жақсы дамиды. Бұл кезеңде қимыл жиілігін арттыруға бағытталған құралдарды көптеп пайдалану арқылы оқушыларды шапшаңдықты тәрбиелеген дұрыс.

12 – 15 жаста негізінен жылдамдық – күш жаттығуларын пайдаланып, жылдамдық қабілетін арттыруға болады, жылдамдық жаттығуларын орындауды аз көлемде, сабақтан келесі сабаққа жылдамдық қабілеті артып, қимыл саны уақыт бірлігіне қарай артуын қадағалау қажет. Мұндағы жаттығулар формасы мен түріне қарай біркелкі болмауы тиіс. Олардың міндеті – түрлі бұлшық ет топтарын кең қамтып, орталық жүйке жүйесінің реттеуші әрекетін жетілдіріп, оқушылардың үйлесімділік қабілетін арттыру болып табылады.

Сабақта оқушылардың шапшаңдықтары мен ептіліктерін дамыту барысында

мынадай әдістемелік негізгі ережелерді ұстану керек:

✓ жаттығулар түрі күрделі болмауы тиіс.

✓ оқушылар жаттығуларды жақсы меңгеруі тиіс.

✓ жаттығу ұзақтығы соңында шаршағаннан жылдамдықты орындауы төмендемейтіндей болуы керек.

✓ балалар мен жасөспірімдерге арналған жылдамдық жаттығуларының ұзақтығы 10-12минуттан аспауы керек.

✓ келесі жаттығулар жоғары қалпына келтіру кезеңінде орындалады.

✓ жылдамдық жаттығуларын қайталап орындау барысында белсенді демалысты пайдалану керек (1-2 мин).

Шапшаңдықты тәрбиелеуде жүгіру сипатындағы жылдамдық жаттығуларымен қатар спорттың басқа түрлерінен алынған жаттығулар да пайдаланылады.

Оқушылардың төзімділік дағдыларын дамыту құралдарының бірізділігімен үйлесімділігіне келетін болсақ, онда жаттықтыру ықпалдарының түрлі құралдары топтамасын пайдалану тиімді болады. Төзімділікті тәрбиелеуге біркелкі қайталау және өзгермелі әдістер пайдаланылады. Иілгіштік басқа да дене қабілеттерімен байланысып, олардың даму деңгейіне әсер етеді.

Жүргізілген зерттеулер бойынша иілгіштікті жетілдіруде төмендегі

жаттығулар тиімді болып саналады:

- омыртқа жотасы түрлі бастапқы қалыптан келесі оқушы көмегімен немесе жеке орындалатын иілулер;
- сан-жамбас буыны алдына қарай және көлденең бағытта аяқты сермеу, жартылай құлау, қолмен тербеліп, тіреліп, шпагат (шатқа отыру) жасау, гимнастикалық қабырға жаттығулар жасау;
- иық белдеуі буындары түрлі жазықтықта қолды жұлқа қимылдату, қолды айналдыру, таяқпен жаттығу, гимнастикалық қабырғада жаттығу жасату.

Иілгіштікті дамытуда өзгермелі жаттығулар және тұрыстық жаттығулар пайдаланылады. Бұлшық еттің жұмыс тәртібі бойынша ерекшеленетін жаттығулардың екі тобы ұсынылады: бірінші топ созылу босаңсытумен немесе жиырылумен жалғасады; екінші топ – бұлшық еттің қарсы жатқан жақтарының ауысуы болмайды. Сонымен, өзгермелі және тұрыстық жаттығулар белсенді және баяу иілгіштіктің артуына түрліше әсер етеді. Аралас жаттығулар (өзгермелі-тұрыстық) жетекшілікті дәрежеде белсенді және баяу қозғалғыштықты арттырады. Демек, иілгіштікті дамыту үшін өзгермелі–тұрыстық тәртіпті пайдалануға болады.

Дене дайындығы барысында оқушылардың дене қабілетін тәрбиелеу туралы мәліметтерді қорыта келе, мұғалімнің педагогикалық қызметі бұл ең алдымен шығармашылық жұмыс екенін дамушы ағзаның өсу заңдылықтарын білу құрайды. Оқытушы шығармашылығы өскелең ағзаның даму заңдылықтарымен байланысты қолданылып, жаттықтыру ісінің әсерін анықтайтын педагогикалық ықпалдар құралдары мен әдістерін білуге байланысты болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Адамбеков К.Т. «Оқушылардың дене тәрбиелеудің педагогикалық негізі», п.ғ.д.дисс. автореферат. – Алматы, 1995. – 38 б.

2. Аяшев А.О. «Болашақ мұғалімнің тәрбие жұмысына кәсіби даярлығын дене тәрбиесінің құралдары арқылы қалыптастыру», п.ғ.д. дисс. автореферат, – М., 1993. – 55 б.

3. Сейдалиев А.М.Мектеп жасындағы балалардың негізгі дене қасиеттерін дамыту // ғылыми конференциясының жинақтары, – 2017 ж.

4. Сапарбаев М.Б. «Дене тәрбиесі пәнінің мұғалімдеріне үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесінің теориясы мен практикасы», п.ғ.д. дисс. автореферат. – Алматы, 1993. – 318 б.

5. Гейнца К.А. «Қазақстандағы жалпы білім берегін мектептердегі

6. 1-9 сынып оқушыларының нұсқалық, бөлімдерін жете зерттеу», п.ғ.к.. дисс. автореферат. – М., 1995. – 22б55

Маханова Молдир Бегалыевна

МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДОШКОЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИИ

Воспитатель ГККП
«Ясли-сад «Акбота»
Село Кенкияк
Темирский район
Актюбинская область

Важнейшей целью использования инновационных технологий является достижение результата совместной познавательной деятельности обучающего и обучаемого. Педагогическая суть инновационных технологий-активизировать познавательную деятельность воспитанника, повысить его самостоятельность, формировать необходимые личностные качества.

Инновационные технологии в дошкольном образовании используются, в первую очередь, для решения актуальных проблем, для повышения качества предоставляемых услуг, для реализации возрастающих запросов родителей.

Технологии предлагают приёмы и методы, которые позволяют сделать занятие необычным, более насыщенным и интересным, качественно осваивать учебный материал и включать мотивационную сферу обучаемого.

К инновационным технологиям обучения на основе интерактивного оборудования можно отнести интерактивные технологии обучения, технологию проектного обучения и компьютерные технологии.

Соединение интерактивного оборудования и инновационных педагогических методик способно повысить эффективность и качество образовательных программ, усилить адаптивность системы образования к уровням и особенностям развития обучающихся.

Владение приемами по использованию инновационных технологий и созданию электронных дидактических ресурсов, умение планировать и моделировать занятия с использованием интерактивного оборудования помогает педагогам решать конкретные образовательные задачи, повышать познавательную активность и мотивацию дошкольников.

Методы обучения в дошкольном образовании можно разделить по источнику знаний и по характеру познавательной деятельности. В качестве обучения детей дошкольного возраста по источнику знаний рекомендуются методы:

Метод демонстраций следует использовать для визуализации изучаемых объектов, явлений, процессов с целью их изучения детьми дошкольного возраста.

Метод иллюстраций предполагает показ предметов, процессов, явлений в их символическом изображении (фотографии, рисунки).

Практические методы (упражнения) направлены на формирование умений и навыков. Упражнения способствуют развитию речи, внимания, памяти, познавательных способностей, личностных качеств и выработке навыков их применения.

По характеру познавательной деятельности можно использовать следующие методы обучения:

- объяснительно-иллюстративный, предполагающий словесные объяснения с привлечением наглядности;
- метод проблемного изложения, предлагающий найти способы разрешения проблем;
- частично-поисковый метод, предполагающий решение поставленной задачи педагогом вместе с детьми;
- метод компьютерных дидактических игр.

Выбор методов обучения определяется с учетом возможностей детей, их возрастных и психофизиологических особенностей.

В основе инновационных технологий лежат интерактивные методы обучения. Под интерактивными методами понимают методы, позволяющие детям дошкольного возраста взаимодействовать между собой, и тем самым воспитательно-образовательный процесс происходит во взаимодействии всех детей под руководством педагога. Многие интерактивные методы взаимодействуют в различных технологиях и дают возможность добиваться ожидаемых результатов.

В настоящее время отдельное место в воспитательно-образовательном процессе ДО отводится компьютерным дидактическим играм. Занятия с применением компьютерных игр очень интересны детям. Красочность и динамичность компьютерных программ, музыкальное оформление, игровая форма, общая атмосфера доброжелательности позволяет ребёнку играть увлечённо, испытывать радость познания, открывать новое. Интерактивные дидактические игры способствуют всестороннему развитию творческой личности ребенка. У ребенка развивается: восприятие, зрительно-моторная координация, образное мышление; познавательная мотивация, произвольная память и внимание; умение построить план действий, принять и выполнить задание.

- Существующие обучающие программы можно классифицировать, как:
- Игры для развития памяти, воображения, мышления и др.;
- «Говорящие» трехязычные словари с хорошей анимацией;
- Игры-путешествия;
- Графические редакторы с библиотеками рисунков;
- Программы по обучению чтению, математике и др.
- Использование мультимедийных ресурсов.

Педагог, сам создавший самую простую обучающую компьютерную игру для детей, получит в процессе подготовки игры новые знания в области технологии, применит их сразу на практике, увидит готовый продукт своего труда и, самое главное, получит удовольствие от творческого процесса. А ребенок увидит на экране именно то, что надо воспитателю на данном занятии.

Литературы

1 Н Лачкова. воспитатель ясли сада «Kinderland» СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ.2022г.

2. АД Дадашева. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ДЕТСКОМ САДУ Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании».2019г.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Матжанова Динагул Сапаровна

Ақтөбе облысы Қобда ауданы Талдысай ОМ мектепалды даярлық сыныбының мұғалімі

ТӘРБИЕ ОТБАСЫНАН БАСТАЛАДЫ

Бала тәрбесінде отбасының орны ерекше. Оны қоғамдық тәрбиенің қандай саласы болса да алмастыра алмайды. Отбасының негізгі баланы өмірге келтіру ғана емес, оған мәдени –әлеуметтік ортаның құндылығын қабылдату, ұрпақтың, ата–бабаның, ұлылардың ақыл –кеңес тәжірибесін бойына сіңіру, қоршаған орта, адамзатқа, өз қоғамына пайдалы етіп тәрбиелеу.

Үлкен ұрпақтың тәжірибесі, өмірдегі беделі, ақыл-кеңес, ата-ананың өз борышын мүлтіксіз орындауы, бір –бірін құрметтеуі – үлкен тәрбие мектебі. Бала дүниеге келген күннен бастап ата –ананың ықпалында болып, өмірге бағыт беруші тәрбие мектебінен нәр алады.

Тәрбие беруден ата–бабамыздың салт-санасы, әдет–ғұрпында жүргізілген үлгі-өнегесінің мәні зор. Сөз қадірін білетін заманда бір ауыз сөздің ішкі мағынасын жете түсініп, содан өзіне тәлім алған бабаларымыздың қасиетіне не жетсін. Сондай–ақ, атамыз Жүсіп Баласағұн өзінің «Құтты білік» еңбегінде: «Ақ сүтпен бірге сіңген жақсылық Айнымайды еш, алғанша ажал қапсырып Ет сүйекпен бірге біткен қылығың, өзгермейді салғанша ажал құрығың» делінеді. Міне, Жүсіп Баласағұн атамыздың «Құтты білік» еңбегінде ана сүтімен дарыған қасиетті дәстүрлер халықтың салт – санасынан берік орын алатындығы айтылған. Ата–аналар балаларының өнегелі сөзімен, жеке басының тәрбиесімен тәрбиелейді. Бала әр нәрсеге сенгіш, тез қабылдағыш, еліктегіш келеді. Әр бала силағанды, жылы сөйлегенді, аялағанды, еркелеткенді, ертегі, әңгіме тыңдағанды, ойын ойнағанды ұнатады. Бұл баланың бойындағы үлкендерден ерекшеленіп тұратын негізгі қасиеті. Бұл қасиеттер тек балаға ғана тән.

Өйткені бала сезімі-пәк.

«Бала тілі - бал», «Балалы үй базар» деген мақалды халқымыз өте орынды айтқан. Баланы сипау, аялау, жылы сөйлеу-баланы ақылды, ұстамды, мейірімді азамат болып өсуіне көп ықпал етеді. Ал балаға ұрсу және оны балағаттау баланың бойында кек алу, өшпенділік қасиеттерді оятады.

Ұрпақ –болашақ, яғни ол адамзаттің болашағы, ал отбасы кішкене мемлекет. Отбасында ынтымақ болмауынан, ерлі –зайыптылар арасындағы алауыздықтан, бірінің сөзін екіншісі тыңдамауы, бала тәрбиесін тым қиындатып жібереді, сондықтан ата-ана беделден, тіл алғызу ықпалынан айырылады. Кейбір ата-аналар өздерінің міндеттерін тек балалардың қарнын ашырмау, киімдерін бүтіндеу деп те ойлайды. Нарықтық заманның талабына ілесеміз деп қазіргі ата –аналар халқымыздың «Баланды бес жасқа дейін

патшадай сыйла, бес жастан он бес жасқа дейін құлындай жұмса, одан соң өзіңе ақылшы дос сана» деген өмірлік қағиданы ұмытқандай.

Бала тәрбиесінің алғашқы алтын қазығы туған ұясы, өз отының басындағы ата-ана тәрбиесі. «Баланың бас ұстазы – ата -анасы» демекші, отбасындағы таным-түсінік қалай қалыптасса, адамның бойында қалатын сол қасиет солай қалыптасады.

«Болса тәртіп, бала өседі сомданып, қатаң ұста, бос жүрмесін сандалып», - деп Жүсіп Баласағұн айтқандай, есі кіріп, тілі шыға бастасымен–ақ баланы шектен тыс шолжаңдатпай, байсалды, ұғымтал, тілалғыш етіп баулу- ата–ананың басты міндеттерінің бірі. Сонымен ата-ананың тәрбиесі–бала мінезінің іргетасы. «Тәрбие табалдырықтан басталады» деген нақыл – өмірден алынған шындық, Бала тәрбиесі-нәзік те күрделі, әрі қоғамдық жауапкершілікке жатады. Бала өмірдің гүлі, сол әлеуметтің болашағы. Баланы тәрбиелі де, саналы азамат етіп өсіргіміз келсе, ең алдымен өзіміз кіршіксіз таза, тәрбиелі адам болуымыз керек.

Адамгершілік пен саналықтың бастапқы қарапайым белгілерін өнегелі отбасында дарытқан баланың болашағы жарқын, өмірі мәнді болмақ.

Оқу мақсаты:	3.2.1.2 - шығарманы іштей саналы түрде түсініп, көз жүгіртіп, шолып, түртіп алып, қажетті ақпаратты тауып, белгі қойып,сын тұрғысынан бағалап оқу.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыты	Мұғалімнің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Ұйымдастыру кезеңі 5 минут	Ынтымақтастық атмосферасы қалыптастыру, ширату жаттығуларымен өтеді. Өткен тақырыптарға шолу: -Үй тапсырмасын пысықтау. - Сәлеметсіздер ме, құрметті оқушылар! Бүгінгі сабағымызда «Тәуелсіздік күні» тақырыбымен танысатын боламыз.	Жаттығу жасайды Батырдың ерліктерімен танысады; Суреттеп үйренеді. Сұрақтарға жауап береді.	Жарайсыңдар! Керемет!	Презентация № 1-2бет

				
Жаңа сабақ 20 минут	 **Дескриптор:** -пікір білдіре алады; -ой бөліседі; -түсініп оқи алады. 	Жаңа тақырыпты меңгереді, тапсырма-ларды орындайды.	Жарайсың! Керемет! Сонымен қатар, өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыға **«Жарайсың!» «Керемет» «Сенің қолыңнан келеді»** деген *мадақтау сөзімен* ынталандыру.	Презентация № 3-6бет
Сабақтың ортасы 15 минут	Ш.Құдайбердіұлының «Бостандық таңы атты» өлеңін оқимыз. **Тапсырма:** 1.Ақын тәуелсіз елдің балалары қандай болуы керек дейді? 2.Нелерден аулақ бол дейді? 	Тақырыпты оқиды,мазмұнын меңгереді.	Жарайсың!	Презентация № 6-8бет
Сабақтың соңы 5 минут	**Үй тапсырмасы:** Кестені толтырып,мұғалімге жіберіңіздер. «Бір сөзбен бағалау» әдісі. Сабақ туралы пікірін бір сөзбен білдіреді. Маған сабақ...			Презентация № 12-13бет

Рысбекова Айнур Маратбековна

учитель начальных классов КГУ «Средняя школа №16» г.Актобе

РОЛЬ ТВОРЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ В РАЗВИТИИ РЕЧИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Что такое речь?

Речь – это основа всякой умственной деятельности, средство общения между людьми. Она является бесценным даром, которым владеет только человек. И от того, как в раннем детстве он овладевать речью, и потом в течение всей жизни обогащает и совершенствует её, зависит уровень его общего развития.

Основной целью начальной школы является умение развивать и совершенствовать все виды речевой деятельности. Чтение, речь и письмо самые нужные школьнику речевые инструменты для успешной учёбы. Ребенок, который поступил в школу, владеет речью в пределах собственных интеллектуальных возможностей и потребностей. Он умеет отвечать на простые вопросы, делать более-менее связные высказывания. Эти высказывания нужно постоянно поощрять и поддерживать, приглашая ученика к разговору. Овладение правильной устной и письменной речью -необходимое условие формирования социально-активной личности. Над этим необходимо работать систематически и не только на уроках развития речи. Ни для кого не секрет, что наборы в школу за последние 10 лет очень отличаются по уровню развития речи. Приходят дети с нарушением фонематического слуха, артикуляции, с бедным словарным запасом и т.д. Но самое главное -они не умеют общаться друг с другом, высказывать свои мысли, их речь скудна и невыразительна. А я бы хотела, чтобы мои ученики говорили, как героиня сказки А.С.Пушкина царевна-Лебедь: «А как речь-то говорит, словно реченька журчит». Но не только в красоте дело, ведь правильная речь, образная, четкая речь-это показатель развития человека. Нашему государству нужны умные, творческие личности и поэтому я считаю, что задача развития речи является наиактуальнейшей на данный момент. Однако уроки развития речи не способны охватить все направления и глубину материала. По том мною были поставлен задачи, которые бы решали проблему развития речи через творчество:

1.показать эффективность словесного творчества при развитии письменной речи учащихся начальной школы;

2.преодолеть стереотипность в работе по развитию речи учащихся;

3.разработать рекомендации по эффективности развития письменной речи;

4.развивать образное мышление, познавательные и творческие способности учащихся, коммуникативные навыки.

Решение этих задач я осуществляла путем:

1. проведения творческих пятиминутных упражнений на уроках гуманитарного цикла;

2. развития математической речи учащихся, используя задания творческого характера;

3. проведение нестандартных уроков по чтению, природоведению (урок драматизация, урок-суд, урок-путешествие);

4. проведение конкурсов словесного творчества произведений собственного

сочинения (буриме, стихи, сказки, сочинения);

5. организация драмкружка «Сказочка».

Реализацией этих задач я и хочу поделиться в этой работе.

- Теоретико-методологические основы и педагогические условия формирования устной и письменной речи учащихся

  - Методика работы над речью определяется особенностями устной и письменной речи; разновидности речи (пересказ, изложение, сочинение и т.д.); типами сообщения (описание, повествование, рассуждение).

- Роль творческих заданий для совершенствования речи школьников

В устной речи большую роль играет интонация. Устная речь более живая, но менее полная, при ней используется мимика и жесты. Дети намного быстрее овладевают устной речью, нежели письменной.

Письменная речь более трудная. Построение каждой фразы требует обдумывания, точного подбора слов, их последовательности при записи и т.д.

Наиболее важно для успешного развития связной речи, чтобы дети учились обдумывать одновременно несколько предложений при составлении связного высказывания. Особенно следует привлекать внимание детей к порядку слов в предложении. Верный порядок указывает на логическую связь, правильно выражает мысль пишущего и говорящего. Учитель должен внимательно следить за этим и помогать ученику. Таким образом, формирование умения строить правильную, логически выстроенную речь, связано с формированием речевых умений и умением совершенствовать написанное и сказанное. Для формирования данных умений и навыков используют такие упражнения:

1.работа с деформированным текстом;

2.работа с деформированным предложением;

3.редактирование текста;

4.составление рассказа по серии картинок.

Для того чтобы работа по развитию речи принесла ощутимые результаты, необходимо вести обучение в системе и своевременно исправлять ошибки и недостатки в речи учащихся.

1.2 Для устной и письменной речи важна мотивация.

Мотив речи – «ради чего я говорю», возникает у детей при наличии эмоционального состояния, потребности выговориться, поделиться с кем-нибудь переживаниями, впечатлениями. В основе высказывания ребенка должен лежать речевой мотив. Оно должно быть свободным по форме в виде предложений, слов, сообщений. Также высказывание может носить и декламированный характер, т.е. ответ или сообщение готовится по заданию учителя. Работа по развитию речи требуют разнообразных приемов и средств. Во время занятий могут меняться и учебная ситуация, и мотивы речи. Ученики то высказываются свободно, то выполняют определенное задание учителя. Однако называть успешной работу по развитию речи нельзя, если ученик отвечает только по необходимости.

Важнее вызвать желание у ребенка к общению.

1.3 Чтобы дети научились говорить хорошо, образно, эмоционально, чтобы они стремились улучшить свою речь, надо ввести их в роль рассказчика, умеющего передать замысел простыми словами. Важное значение имеет цель каждого высказывания ребенка: рассказывать так, чтобы слушатели поняли его мысль, представили то, о чем он рассказывает. На начальном этапе овладения письменной речью все задания объясняются и контролируются учителем. Он как умный дирижер, должен следить за правильностью построения предложений, фраз, целых текстов и направлять их в нужное русло.

Необходимо развивать творческое воображение детей, учить видеть картины и героев, о которых они читают или пишут.

Существуют определенные требования к современной речи:

а) содержательность (максимум информации при минимуме слов);

б) логичность (определенность, конкретность);

в) точность, ясность, простота (отсутствие многословия, слов-сорняков);

г) богатство (яркая, выразительная, благозвучная);

д) чистота (отсутствие иноязычных слов, вульгарных и бранных, слов-паразитов);

е) уместность речи (соответствие стиля, месту, обществу);

ж) правильность (произношение, ударение, грамматика);

з) образность (употребление сравнений, эпитетов);

и) выразительность (звукопроизношение, громкость голоса, темп речи, интонация).

Если учитель при обучении детей руководствуется этими требованиями к речи, то можно ожидать, что к окончанию начальной школы учащиеся овладеют навыками связной речи. Их высказывания станут полными, логически связанными, точными по содержанию. Не лишнем будет добавить, что эти навыки приобретаются благодаря частым практическим упражнениям на уроках и во внеклассной работе.

2.1 Под творческой деятельностью в психологии понимают такую деятельность человека, благодаря которой создается что-то новое. Обучаясь в начальной школе, дети должны обогащать свои знания, приобретать свой эмоциональный опыт, чтобы использовать их в собственной творческой деятельности. Задача учителя: привлекать детей к игровой деятельности, к самостоятельному составлению предложений и элементарных стихотворений, к работе с дополнительной литературой.

2.2 Во главу угла при обучении русскому языку ставится коммуникативно речевая направленность процесса познания. Для современного этапа развития школьного образования характерен переход от экстенсивного обучения к интенсивному. Актуальным становятся проблемы развития образного мышления, творческого отношения к учебе. В практике обучения русскому языку в настоящее время привлекает огромный развивающий и образовательный потенциал уроков речевого развития. Речь является своеобразной деятельностью человека, и поэтому целью уроков развития речи стало совершенствование у детей основных видов речевой деятельности: говорения, слушания, письма и чтения. Учитель должен учить детей не только грамотно, красиво писать и говорить, но и научить ребенка выражать свои собственные мысли, делать выводы. На первоначальном этапе формирования письменной речи большое значение имеет умение задавать вопросы, т.к. это умение показывает уровень успешного развития ребенка. На втором этапе важным условием развития речи является конструирование слов, словосочетаний и предложений. И заключительный этап – это составление собственных высказываний, сказок, текстов. Умение сочинять развивает воображение, способствует успешному речевому развитию. Дети с удовольствием выполняют нестандартные, творческие задания по развитию речи:

а) работа с таблицами;

б) редактирование текста;

в) написание оригинальных текстов (по началу текста, по концу, имея образ главного героя, за предложенным сюжетом);

г) сочинение сказок-минуток;

д) написание изложений и сочинений.

Для написания сочинений и изложений учащиеся используют специальные «дневники»-тетрадочки-копилки, куда учащиеся записывают слова, образные выражения по темам, а потом используют их при наличии письменных творческих работ.

Образец

Тема: Осень небо
Деревья птицы
Солнце хмурое,
серое, свинцовое
желтые, голые,
мокрые, дрожащие
нахохлились, примолкли,
улетели спряталось,
остыло, шлет прощальные лучи

На уроках русского языка учащиеся готовят импровизированные диалоги и монологи по заданию учителя, читают скороговорки и чистоговорки (сочиняют свои).

На этапе «разминка» проводится «мозговой штурм» на обогащение словарного запаса по определенной теме (варианты: «Погода», «Лес», «Животные», «Прила-

гательные», «Города», и т.д.), а также упражнения на развитие фонематического слуха и звуковой культуре речи «Сплетем венок из слов», «Поймай слово» и т.д.

При решении задач активизируется мыслительная и речевая деятельность учащихся. Объясняя решение, задавая вопросы по задаче, ребенок употребляет связные предложения высказывания. Особенно видна логически выстроенная, грамотная речь при составлении текста задачи по рисунку, схеме, выражению, по предложенному типу задач. Заучивание математических правил, их понимание, также развивает речь учащихся, готовит их к работе в средней школе, где нужно будет знать теоремы и доказывать их. Также развивают речь ребят различные творческие задания «составь задачу в стихах», «придумай сказку про геометрическую фигуру», «немыслимые проекты», «что будет, если…» и т.д.

Выводы:

Таким образом, развитию речи учащихся способствуют различные виды и формы учебной деятельности. Применение творческих заданий на уроках чтения, русского языка и математики позволяет сделать такие выводы:

1. у многих детей активизировался словарный запас;

2. появилась большая самостоятельность при выполнении заданий;

3. ребята научились размышлять, отвечать на вопросы;

4. умеют видеть скрытый смысл некоторых выражений;

5. дети стали свободнее общаться.

2.5 Главная задача начальной школы – обеспечить развитие личности ребенка. Младший школьный возраст – это особо ответственный период психологического развития ребенка, формирование сложных видов деятельности, закладывание основ творческих способностей.

Творческая деятельность развивает чувства детей, способствует более интенсивному развитию мышления, внимания и речи, Дети младшего школьного возраста любят заниматься искусством. Они с увлечением поют, танцуют, рисуют, сочиняют стихи, сказки. Творчество делает жизнь ребенка богаче, полнее, радостнее, Большое влияние на развитие речи и обогащение словарного запаса учащихся оказывает их участие в драмкружке «В гостях у сказки». Сказкотерапия является одним из способов развития творческой активности детей. Ребята с удовольствием иллюстрирует и инсценируют сказки. Драматизация способствует развитию творческих и интеллектуальных способностей, развитию речи учащихся, является мощным стимулом коллективного творчества. Отмечено, что дети в коллективе кружка держатся свободно, непринужденно. Перевоплощение, вживание в образ различных героев помогает многим преодолевать стеснение, страх, неуверенность в себе. Кроме кружка учащиеся участвуют в различных внеклассных мероприятиях. Участие в конкурсах на лучшего чтеца, сочинителя, разучивание ролей при инсценировках сказок, придумывание собственных сценариев, а также участие в различных формах классных часов – «диспуты», «суды», «круглые столы» способствуют успешному развитию речи учащихся, делает ее более образной, выразительной.

2.6 Большое значение для развития речи ребенка имеет семья. Качество и уровень развития речи ребенка зависит от нескольких факторов:

1. от уровня культуры речевого развития в окружении ребенка;

2. от внимания, которое уделяют родители речи ребенка;

3. от общего развития ребенка.

Общаясь с детьми дома, родители должны проявлять заинтересованность ко всему, что говорит, чувствует ребенок, поддерживать его интерес к слову, общению. Не уставать отвечать на бесконечное «почему», разговаривать с ребенком, общаться с ним. Работа над развитием речи ребенка в семье многогранна: от отработки звукопроизношения и обогащения словарного запаса до связной монолитной речи. Взрослым нужно проявлять интерес к рассказам детей, приобщать их к составлению сказок, рассказов. Научить детей рассказывать – важнейшее условие для развития речи.

Сайлаубаева Жансая Даатанбекқызы

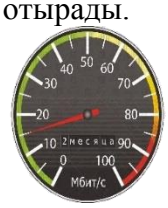
Ақтөбе қаласы

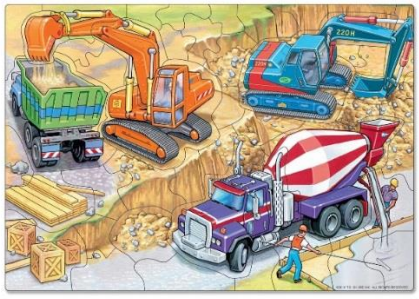
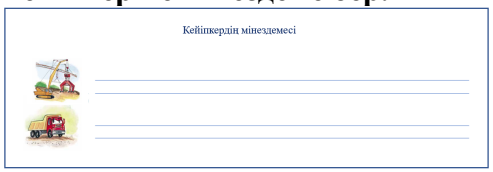
сынып мұғалімі

ЕР ЕҢБЕКТЕ СЫНАЛАДЫ

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.9.1 шығарманың мазмұнына сәйкес түрлі дереккөздерден: иллюстрация, әдеби кітаптар, мультфильмнен нақты ақпаратты табу және ақпаратты сызба түрінде беру
Сабақтың мақсаты	**Барлық оқушылар:** Шығарманың мазмұнына сәйкес түрлі дереккөздерден: иллюстрация, әдеби кітаптар, мультфильмнен нақты ақпаратты табады және ақпаратты сызба түрінде береді.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Ұйымдастыру, өзін – өзі тексеру 5 мин	**Психологиялық ахуал:** Әр сабақта жаңа білім игереміз, Зерттеуші болып сабақта үлгереміз. Қызық дерек жинақтап әр күн сайын, Білім қуған жас өркен біз боламыз. Достар, бүгінгі күнге сәттілік! **Өткен тақырыпқа шолу:** https://wordwall.net/ru/resource/39530266 **Тақырыпты ашу.** Сабағыңа жөндеп, Әзірленсең – еңбек Қиындықтың бәрін, Еңбек қана жеңбек. -Тақпақ не жайлы? -Еңбек не үшін керек? Онда тақтадағы суретке қараңдар. Бүгінгі сабағымыз қандай еңбек туралы болатынын болжап көріңдер.	Психологиялық тренингкке қатысады. -Еңбек жайлы. - Білім алуға, маман иесі болуға. Еңбек етсең, қарның тоқ болады, киімің болады. -Құрылыс туралы. -Камаз,кран,эксковатор т.б.	Бағалау «Спидометр» Оқушылар алған балдарын спидометрдің шкаласына белгілеп отырады. 	АКТтақта, Презентация, интернет ресурстар, Үлестірмелі парақтар.

	 -Құрылыс алаңында қандай көліктер қызмет етеді екен? **Сабағымыздың тақырыбы:** **Ер еңбекте сыналады** **Мақсаты:** Сөйлесу мәтінін құратын боламыз. -Балалар,көліктің жылдамдығы немен өлшенеді? -Онда бүгін сендер де бүгінгі алған білімдеріңді спидометрмен өлшейтін боласыңдар. Машинада 1,2,3 деген аз мөлшердегі сан болмайтындықтан, 1 балды 10 балмен теңестіріп отырамыз. **Бағалау. «Спидометр»**	-Спидометрмен		
Жаңа білім 35 мин	**Ұжыммен жұмыс. 1-тапсырма «Ер еңбекте сыналады»** Мәтінді түсініп оқы. **«Ілесіп көр» әдісі** Дескриптор: Мәтінді түсініп оқиды. **Жұптық жұмыс. Мәтін кейіпкеріне мінездеме бер.** Дескриптор: Мәтіннен нақты ақпарат таба алады. Көлік түрлеріне мінездеме береді. **Сергіту сәті.** **«Көңілді көліктер»** мультфилімін тамашалайық. -Балалар, көрген мультфилімді басшылыққа алып, мәтіндегі көлік түрлерімен мультфилім құрастырып көрейік. **Топтық жұмыс. «Режиссерлар ойыны»**	- Мәтінді оқиды. - Тапсырмаларды орындайды. Мәтін мазмұны бойынша кранға мінездеме береді. Жүк машинасына мінездеме береді. Сөздерді жүйелі қолданады. Мультфилім тамашалайды.	**ҚБ:1 балл** **ҚБ:3 балл**	Оқулық, Оқулық, дәптер

	Мәтінде берілген суреттерден мультфилім жаса. Тағы қандай кадр қосар едіңдер. «Жәшіктегі сюрприз» ойны арқылы тапсырманы бөліп алады. (Жәшіктің үш бүйірін қол сиятындай тесіп қоясыз. Ішіне пластиллин қорабымен. Тапсырмасын ішіне салып қоясыз. Түрлі түсті қарындаштар. Тапсырмасы ішінде. Тапсырма жазылған бір парақ қағаз. Әр қатардан бір бала шығып жәшіктің бүйіріне қолдарын салып үшеуі тапсырмасын алады) **1-топқа**. Пластиллинмен мәтіндегі машиналарды жасаңдар. Кейіпкерлермен диалог құрастырып, мультфилім құрастырыңдар. **2-топқа**. Мәтіндегі кейіпкер-лердің суретін салыңдар. Көліктермен өзара диалог құрастырып, мультфилім құрастырыңдар. **3-топ** Әр қайсың көліктердің образын жасаңдар. Өзара диалогкке түсіп, көрініс ұйымдастырыңдар. Дескриптор: Шығарманың мазмұнына сәйкес түрлі дереккөздерден: иллюстрация, әдеби кітаптар, мультфильмнен нақты ақпаратты табады және мультфилім жасайды. **Дәптермен жұмыс.** «Ер еңбекте сыналады» деген сөз қай көлік түріне арнап айтылған деп ойлайсың? Дәптеріңе ойыңды жаз. **Кері байланыс: «Такси» ойыны**	Оқыған мәтін бойынша көлік түрлерін сомдайды. Көліктермен диалог құрастырады. Құрған сөйлемдерін жүйелі түрде қолданады. Өз рөлдерін сомдайды. Мақалдың қай көлік түріне арналып айтылғанын болжайды. Ойын дәптерге жазады. Сабаққа кері байланыс береді.	**ҚБ:4 балл** **ҚБ:2 балл**	
Кері байланыс 5 мин	**Рефлексия: «Спидометр»** **Оқу тапсырмасы:** Мәтінді мазмұндау.	Спидометрдегі балдарын санап, рефлексия жасайды.	ҚБ қойылады.	

Жұптық жұмыс тапсырмалары.

Кейіпкердің мінездемесі

Кейіпкердің мінездемесі

Кейіпкердің мінездемесі

Кейіпкердің мінездемесі

Бағалау

Топтық жұмыс тапсырмалары.

1-топқа. Пластиллинмен мәтіндегі машиналарды жасаңдар. Кейіпкерлермен диалог құрастырып, мультфилім құрастырыңдар.

2-топқа.Мәтіндегі кейіпкерлердің суретін салыңдар. Көліктермен өзара диалог құрастырып, мультфилім құрастырыңдар.

3-топ Әр қайсың көліктердің образын жасаңдар. Өзара диалогкке түсіп, көрініс ұйымдастырыңдар

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚИМЫЛ-ҚОЗҒАЛЫС ОЙЫНДАРЫНЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ МЕН ҚАЖЕТТІЛІГІ

Наурызбаев Бауыржан Саматұлы

Ақтөбе облысы, Ырғыз ауданы, Құйлыс жалпы білім беретін орта мектебінің дене шынықтыру пәні мұғалімі

Қимыл-қозғалыс ойындары балалардың игеріп үлгерген қимыл дағдыларын жетілдіру және дене қабілетін қалыптастыру әдісі ретінде қызмет етеді.

Ойын процесінде бала өзінің назарын қимылды орындау әдісіне емес мақсатқа жетуге аударады. Ол ойын шартына бейімделіп, ептілік көрсетіп және сол арқылы қимылды жетілдіріп, мақсаттылықпен әсер етеді. Мысалы «Өрт сөндірушілер» ойыны балалар жүгіру, еңбектеу, өрмелеу жаттығуларын игерген кезде өткізіледі.

П.Ф.Лесгафттың пікірі: «Ойындарда жүйелі түрде жүргізілген сабақ кезінде игерілгендердің бәрі қолданылады, сондықтан мұнда жұмсалатын қимылдар мен әдістердің бәрі ойынға қатысатындардың күші мен икеміне толық сай келуі және мүмкіндігінше өте дәлдікпен және ептілікпен жасалуы тиіс».

Қозғағыш іс-әрекет қимыл қозғалыс ойындары белгілі бір ерекшелікке ие: ол баладан белгіні тез сезінуді және күтпеген жерден ойын жағдайын өзгертуді талап етеді.

Ойын кезінде пайда болатын әр түрлі жағдаяттар қимыл мен әрекеттің сипатын, қимыл бағытының тез өзгеруімен бұлшық ет ширығуының дәрежесін өзгерту қажеттігін туғызады. Мысалы, «Соқыр теке» ойынында әрбір бала жетекшінің әрекетін назар аудара бақылауы керек. Ойындағы кейіпкер жақындаған кезде балалар жан- жаққа тез қашып кетеді. Өзінің қауіпсіз жағдайда екенін сезген соң қимыл қарқынын бәсеңдетеді, тежейді, тоқтайды. Кейіпкер тағы да жақындаған кезде ол қимылын тағыда тездетеді.

Әрбір қимыл қозғалыс ойынында дерлік балалардың ойын әрекеттері мен қимылдарын өзгертуге берілетін белгілер болады. Мысалы, «Ынтымақты, бағыт пен қимыл сипатын өзгертуді білдіретін балалардың тез сезінуін, қабылдауын туғызады: бытыраңқы жеңіл жүгіріс бұрын белгіленген орындарға, бірінің артынан бірі тізбекті сапқа тез қосылу үшін мақсатты тура бағытта жүгірумен өзгереді. Осындай ширақ қимыл әрекеті еліктіру және тежеу процестерін жетілдіре және теңестіре отырып, баланың нерв жүйесін шынықтырады.

Қимыл қозғалыс ойынында бала назар аудару және бұлшық еттің ши-

рығу дәрежесін реттеуді үйренеді: ойынның қалыптасқан жағдайға байланысты ол қимылды тыныгумен кезектестіре алады. Бұл бақылағыштыққа, тапқырлыққа тәрбиелеуге, қоршаған ортадағы жағдайдың өзгеруіне қарап, бағдар белгілеу болып табылады. Қалыптасқан жағдайдан жол тауып шығу, тез шешім қабылдап, оны жүзеге асыру, батылдық, ептілік, белсенділік, мақсатқа жетудің өзіндік әдісін таңдау қабілетін қалыптастыруға көмектеседі.

Қимыл-қозғалыс ойындары өзінің бастауын халықтық педагогиканың тұңғиығынан алады. Сәби жасынан бала өзінің алғашқы жасаған қимылдарымен байланысты айшықты әсем халықтық ойыншықтармен ойнап, әзілдерді, күлдіргілерді естіп, қызық ойындарға кенеліп тәрбиеленіп келеді.

Неғұрлым ересек балалардың өміріне балалар үшін қызғылықты ойын бастауларды, жеңіл өлеңдерді, санамақтарды қамтитын әр түрлі қимылдар жасалатын халық ойындары орын алды.Бұлардың бәрі күні бүгінге дейін өзінің ғажап көркемдігі, тәрбиелік мәнін сақтап келеді және бағалы,қайталанбас ойын фольклорын құрайды..

Халық педагогикасының адам, отбасы, өскелең жас ұрпақты тәрбиелеу туралы арман-мақсаттарын, орныққан пікірлерін, ұсыныстарын қамтып көрсететін педагогикалық идеялар мен салт-дәстүрлері өткен мен қазіргі кездегі байланысты көрсетеді. Ол тарихи даму барысындағы әлеуметтік мәні бар ақпаратта білім, біліктілік т.б. жинақталып, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырады.

Ең алдымен, халық педагогикасы өскелең ұрпақтың еңбек пен өмір сүру бейнесінің негізі болып, оларды келешектегі қызметіне дайындайды. Біздің халықтық педагогикада еңбек тәрбиесі өте ертеден бастау алады. Ертеден келе жатқан еңбек тәрбиесінің әдіс-тәсілдер құралы, сөз жоқ, еңбек болып табылады. Еңбек адамның қалыптасуы мен тәрбиеленуінде бір ұрпақтан екінші ұрпаққа өмірлік тәжірибе береді және халықтың даму барысында шешуші рөл атқарады. Еңбек ету кезінде адамның дене, ақыл-ой, эстетикалық дамуы мен еңбек тәрбиесі қатар жүреді. Халықтық педагогиканың ең бір көне тиімді құралдарының біріне ойын жатады. Ойын арқылы бала қоршаған ортаны өз бетінше зерделейді.

Сөйтіп, өзінің өмірден байқағандарын іске асырып, қоршаған адамдардың іс-әрекетіне еліктейді. Соның нәтижесінде өзі көрген жағдайларды отбасылық тұрмыс пен қызмет түрлерін жаңғыртады. Мәселен, қазақтың ұлттық ойындары: «Арқан тартыс», «Орамал тастамақ»,«Бәйге», «Аударыспақ», «Көкпар», «Алтын сақа», «Хан талапай», «Қыз қуу», «Тоғызқұмалақ», «Қамшы тастау», «Сақина салу», «Тауық күрес», «Хан талапай», «Күн мен түн» т.б.балалардың еңбекке деген қарым-қатынасы мен қабілеттерін арттырады.

Ойын дегеніміз – адамның ақыл-ойын дамытатын, қызықтыра отырып

ойдан-ойға жетелейтін, тынысы кең, алысқа меңзейтін, қиял мен қанат бітіретін ғажайып нәрсе. Оқу процесінде ұлттық ойын элементтерін пайдалану оқу қызметінің тақырыбы мен мазмұнына сай алынады. Сонда ғана оның танымдық, тәрбиелік маңызы арта түседі. Балаларды әсіресе, «Сиқырлы қоржын», «Көкпар», «Асық» т.б. секілді ұлттық ойындарға қатыстыру өте тиімді екеніне көз жеткізу қиын емес. Бұл ойындарды жаңа материалды бекіту немесе қайталау кезінде қолдану керек. Бала ойынның үстінде не соңында өзінің қатысу белсенділігіне қарай түрлі баға алуы мүмкін. Тәрбиеші әр баланың еңбегін бағалап, ынталандырып отыруы тиіс. Ойынның тәрбиелік маңызыздылығы: ол баланы зеректікке, білгірлікке баулиды.

Қазақтың белгілі ғалым ағартушылары А.Құнанбаев, Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин халық ойындарының балаларға білім берудегі тәрбиелік мәнін жоғары бағалап, өткен ұрпақтың дәстүрі мен атын құрметтеп, адамдардың ойы мен іс-әрекетін танып түсінуде жастардың эстетикалық, адамгершілік ой талабының өсуіне оның атқаратын қызметін жоғары бағаласа, М.Жұмабаев ойындарды халық мәдениетінің бастау алар қайнар көзі, ойлау қабілетінің өсу қажеттілігі, тілдің, дене шынықтыру тәрбиесінің негізгі элементі деп тұжырымдайды. Ұлттық ойындар халық тәрбиесінің дәстүрлі табиғатының жалғасы. Ежелден дәстүрлі ойындарда халықтың өмір сүру әдісі, тұрмыс-тіршілік еңбегі, ұлттық дәстүрлері, батырлық-батылдық туралы түсінігі, адалдыққа, күштілікке ұмтылуы, шыдамдылық, т.б. құндылықтарға мән берілуі – халық данышпандығының белгісі.

Бабаларымыздың асыл қазыналарына деген көзқарасын құрметтеуге сөз әсемдігін сезінуге үйретеді. Батылдыққа, өжеттікке тәрбиелейді. Ендеше еңбекке баулу сабағын ұлттық ойындар арқылы сабақтасытырып түсіндіру пән тақырыптарын тез, жылдам меңгеруге ықпал етеді. Баланың сөздік қорын байыта түседі. Халқымыздың ұлы перзенттерінің бірі, аса көрнекті жазушы М.Әуезов: «Біздің халқымыздың өмір кешкен ұзақ жылдарында өздері қызықтаған алуан өнері бар ғой. Ойын деген менің түсінуімше көңіл көтеру, жұрттың көзін қуантып, көңілін шаттандыру ғана емес, ойынның өзінше бір ерекше мағыналары болған», атап кеткен.

Е.Сағындықов өз еңбегінде: «Қазақтың ұлт ойындары тақырыпқа өте бай және әр алуан болады», – дей келіп, ұлт ойындарын негізінен үш салаға бөліп топтастырған.

М.Жұмабаев ойындарды халық мәдениетінен бастау алар қайнар көзі, ойлау қабілетінің өсу қажеттілігі, тілдің, дене шынықтыру тәрбиесінің негізгі элементі деп тұжырымдайды. Халқымыздың ұлт ойындарында ұрпақ қамын ойлаған, бір жүйеге келтіріліп өрнектелген ой мен әрекеттің, құпия философияны түсінуге жетелейтін адамгершілік үлгі-өнегенің желісі бар. Жас бала ойынға алдымен үйренуші, көруші өсе келе соған белсенді қатынасушы келесі кезеңді үйретуші, жаттықтырушы, ұлғая келе көруші жанкүйер ретінде қатынасады.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Саттарова Айдана Аманбековна

Ақтөбе қаласы «№77жалпы білім беретін орта мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімі

Математикалық сауаттылықтың әдістемесі мазмұнын кіші жастағы оқушыларға математиканы оқытудың әдістемелік ерекшеліктерін сипаттайтын ережелер, сондай-ақ оқытуда дамытушылық және тұлғалық-іскерлік тұрғыдан қарау әрекеті құрайды.

Математикалық сауаттылықтың мақсаты бүгінгі күн талабына сай, жан-жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, тұрақты қызығушылығы бар, алған білімді іс- әрекетте еркін қолдану дағдысы қалыптасқан тұлға.

Математика білім мазмұнының ең алғашқы бастамасы бастауыш буында жүзеге асатыны белгілі.

Себебі, бастауыш буында жоғары сыныптарда оқылатын бүкіл пәннің іргетасы қаланып қана қоймайды, сонымен қатар білім алуға талпынушылық, яғни балалардың оқу әрекеті, танымдық белсенділік, жеке бастың адами қасиеттерінің негізі осы кезеңде қаланады.

Сонымен қатар, осы кезеңде баланың белсенділігі, оның рухани және дене күші де дами бастайды. Осы жасқа лайықты мазмұн мен оны оқытудың әдісін саралау, бала жанына жақын қарым-қатынас арқылы оларды дамыту мәселесін ғылыми жолға қою оңай мәселе емес.

Бастауыш сыныптардағы математикалық сауаттылық оқыту материалының мазмұны кіші жастағы оқушылардың математикалық дайындығына, білім, білік және дағдылар деңгейіне қойылатын талаптардың өзгеруімен байланысты дәстүрлі модельге елеулі түзетулер енгізген жаңа мектеп бағдарламасымен анықталады. Ал функционалдық сауаттылық пәндік сауаттылыққа қарағанда кіші ұғым, немесе оның саласы болып есептелінеді. Осыған орай функционалдық математикалық сауаттылық дегеніміз - пәнде игерген білімді іс-әрекетте, тұрмыс-тіршілікте қолдана білуі.

Оқушыда функционалдық математикалық сауаттылық қалыптастыру үшін ең алдымен пәндік сауаттылық қалыптасуы керек.

Математиканы оқыту мен математика пәнінен сауаттылықты қалыптастырудың негізгі мақсаттарына тоқталайық:

1) Математика –барлық ғылымдардың логикалық негізі – күре тамыры ретінде қарастырылады;

2) Математика, ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шыңдай түседі;

3) «Математикалық сауаттылық» (ауызша және жазбаша) қабілетін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетінің болуы;

4) Математика әлемде болып жатқан түрлі құбылыстарды, жаңалықтарды дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі;

5) Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан да тәрбиелік мәні бар.

Математикалық сауаттылық дұрыс сөйлеу қабілетін математика сабақтарында оқушылардың келесі қабілеттері мен бейімділіктерін шыңдай түсуді меңзейді:

1) Тақырыптағы, тексте басты ойды бөліп көрсете білу және оған жоспар құра білуге;

2) Материалды қисынды, мағыналық топтай, талдай білуге;

3) Математикалық терминологияларды түсіне, қолдана және негіздей білуде;

4) Ұғымдардың, түсініктердің өзге ұғымдар жүйесіндегі орнын және түсініктер иерархиясы тұрғысында білуде;

5) Ауызша және жазбаша математикалық сауатты сөйлеуді меңгеру, математикалық символдар мен белгілеулерді дұрыс қолдана білуге.

Математикалық сауаттылықтың дамуы оқушының жалпы сөйлеу мәдениетін дамытып, қазіргі қоғамда тұлғаның ұтымды сөйлеу коммуникацияларын қалыптастырады. Осыған қоса, көп жылғы іс-тәжірибе көрсеткендей, математикалық білімнің меңгерілуі мен үйретілуі, оқытылуы дәрежесі жоғары болған сайын, оның бастауыш сыныптағы оқушылардың бойында адамгершілік қасиетті қалыптастырады.

Математикалық сауаттылықты қалыптастырудың бастауыш сынып оқушылары үшін сыныптан тыс жұмыстар арқылы олардың қызығушылықтарымен пәндік, функционалдық сауаттылығын дамытуға болады. Мысалы: математикалық үйірмелерде сабақтан тыс уақытта тек математикалық сауатты оқу мен жазуға, ұғымдарды дұрыс қолданып дұрыс ажыратуға көңіл бөліп, тұрмыс тіршілікке қажет экономикалық есептерді шығаруға жаттықтыруда маңызы зор.

Математика пәнін игеру барысында оқушыларды математика ұғымдарын оқумен бірге өзінің ойын жеткізе білуге, оқыған математикалық ұғымдарды дұрыс тани біліп, қолдана алуға баулудың маңызды айрықша екендігі белгілі. Математикалық ұғымдарды біліп қана қоймай, оның қолдану ерекшеліктерін ұғуға, оларды іс- тәжірибеде қолдана алуға үйрету қажеттігі туындайды.

Математикалық ұғымдарды оқытуда, келесі мәселелерге көңіл бөлу қажет:

а) математиканы, қарапайым ұғымдарды мектепте оқытуда теориялық жақтарын таныстырумен бірге, іс-тәжірибеде қолдана алу бағытында жұмыс жүргізу;

ә) математикалық ұғымдарды үйретуді олардың жас ерекшеліктеріне байланысты күнделендіріп, алған білімді тұрмыс- тіршілікте қолдана білуге үйрету;

б) математикалық ұғымдарды қалыптастыруды сабақта, сыныптан тыс жұмыстарда жүргізу.

Мысалы: оқушылар нумерацияны оқып үйренгенде меңгеруі тиіс, қолдануа білуі тиіс:

- біріншіден, санағанда әрбір сан алдыңғы санмен бірліктен, сондай-ақ сан мен бірліктен, қалай жасалатынын игеру мен қолдана білуі;

- екіншіден, әрбір сан қалай аталады және ол баспа және жазба цифрмен қалай белгіленетінін, сан мен заттың сәйкестігін білу;

- үшіншіден, әр сан санағанда тікелей өзінің алдында тұрған саннан қанша үлкен және тікелей өзіне кейінгі саннан қанша кіші болатынын білу;

- төртіншіден, әр санның сандар қатарында қандай орында тұратынын, оны санағанда қай саннан кейін және қай саннан бұрын айтатынын, реттілікті тұрмыс-тіршілікте қолдана білу.

Осы білімді ұғыну: санды жеке өзін емес басқа сандармен өзара байланысты қарастыру, санның натурал қатары жөнінде түсінігі оны тұрмыс- тіршілікте қолдана білуі, сан ұғымын саналы түрде игеруі тақырып бойынша функционалдық сауаттылығының көрсеткіші бола алады.

Математикалық ұғым – мәнді белгілері көрсетілген пән, құбылыс туралы логикалық өрнектелеген ой. Пәндік ұғымдарды игеру оқытудың негізін құрайды.

Математикалық ұғым – ақиқат нәрсенің жалпы және елеулі белгілерін ғана

бейнелеумен бірге түрлер мен қатынастардың көрінісі білдіреді.

Егер олар болмысты шын бейнелейтін болса, онда ол үнемі дұрыс болады. Ұғым мазмұны – нәрселердің ұғым қамтитын елеулі белгілерінің жиынтығы.

Ұғым көлемі – нәрселердің осы ұғымды тарату жиынтығы. Мысалы: «Үшбұрыш» ұғымының мазмұны үш қабырға, үш төбе және үш бұрыш, ал көлемі «барлық мүмкін болатын үшбұрыштардың» жиыны. Математикалық ұғымдарды қарастыра отырып, олардың ерекшеліктерін ескере отырып, математикалық сауаттылық ұғымдарды дұрыс ажырата білулерімен тығыз байланысты. Мысалы: «бірдей», «пішіндері әртүрлі» сөз тіркестерін, сондай-ақ «ұзын-қысқа», «жуан-жіңішке», «кең-тар», «биік-аласа», «үлкен-кіші», «жоғары-төмен», «ең ұзын- ең қысқа», т.б. ұғымдарын игеру жүзеге асырылады; «Тез фигура құрастыр», «Не өзгерді?», «Екі бірдей фигураны тап», «Қандай?», «Геометриялық лото» сияқты балалар ойындарын ойнатуға болады. Таратылатын материалмен (санау материалдары мен қағаз парақтары) жұмыс: жолақшаларды (ұзындығы және ені бойынша) салыстыру;

ә) кеңістік түсініктерді қалыптастыру: жоғары, төмен, жоғарыда, төменде, сол жақта, оң жақта, солдан оңға қарай, алдында, артында, арасында, жанында, жоғары жақтан, төмен жақтан, ішінде, артынан, алдынан және т.б.

б) уақыт жайлы түсінікті анықтау: ерте, кеш, алдымен, содан соң, одан соң, басында, соңында, таңертен, түсте, кешке, күндіз, түнде және т.б. Циклдік уақыт ұғымдарын бекіту: тәулік өзгеру (кеше, алдыңғы күні, бүгін, ертең, бүрсігүні) және жыл мезгілдерін (қыс, көктем, күз, жаз), сондай-ақ тәулік бөліктері (таңертен, күндіз, кеш, түн).

Математика дүниетанымды қалыптастыруда, математикалық модельдеу идеяларын ұсынады, математикалық сауаттылық жалпы функционалдық сауаттылықты меңгеруде математикалық білім мен біліктіліктің алар орны ерекше. Математикалық сауаттылық математикалық сөйлеу және жазу мәдениетіне қоршаған ортаны және олардың заңдылықтарын баяндау, оны оқып үйренудің оқушылардың дүниенің ғылыми бейнесін меңгерудегі басты құралы ретінде ерекше көңіл бөлу қажет. Математикалық сауаттылық оқушылардың математикалық текстi оқуына, жазуына және қайта айтып беруіне, жазылғандар мен айтылғандарды түсіне білуіне ең төмен талап ретінде қарау қажет. Сонымен математикалық біліктіліктердің негізгі құрамдас, толыққанды тіршілік жасауға қажеттілік ретінде оны арнай, бағдарлы түрде дамытып, қалыптастыру керек.

Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің «Мәдениет және саз» бөлімінің музыка пәнінің (фортепиано) оқытушысы және концертмейстері Ибраева Жулдыз Жангельдыевнаның

«Қолды орналастыру. Фортепианода ойнауды үйренудің бастапқы кезеңі» аты ашық сабағы.

«Мәдениет және саз» бөлімінің 1 курс студенті Сулейменов Саят қосымша музыкалық аспап (фортепиано) пәнінің ашық сабақ жоспары:

Мақсаты: баланың аспапта дұрыс ойнау дағдыларын дамыту

Тапсырмалар:

Тәрбиелік:

-non legato ойнау әдістерін жаттықтыру;

-жаттығулар арқылы саусақ ұшын нығайту;

Дамытушылық:

-аспапта ойнау кезінде есту бақылауын дамыту;

-қозғалыстарды үйлестіру;

-қиялды музыкалық ойлауды дамыту;

Тәрбиелеу:

- музыкаға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу;

- эстетикалық талғамды тәрбиелеу;

Фортепианолық ансамбльде ойнау дағдыларын дамыту. Non legato ойнау дағдысын жетілдіру .

Сабақтың түрі: аралас, қайталау және өтілген материалды бекіту

Сабақтың формасы: жеке

Сабақтың ұзақтығы: 30 мин

Жабдық:
Фортепиано
Музыкалық әдебиет
Көрнекі материал
Сабақтың жоспары:
Ұйымдастыру кезеңі
1. Сәлемдесу. Саусақ, қол, қол және денеге арналған гимнастика
Негізгі бөлім
2. Үй тапсырмасын тексеру
3. Музыкалық материалмен жұмыс жасау
4. Көріп оқу
5. Сабақты қорытындылау
Қорытынды
6. Үйге тапсырма

1. Ұйымдастыру кезеңі

Оқушылармен және қонақтармен амандасу . Аспапта отыру.

Саусақ, қол, қолға және денеге арналған гимнастика жасау.

Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау.

1. Үй тапсырмасын тексеру

Аяқталған пьесаларға өздері таңдаған суретті салу тапсырылды.

«Василек» және «Петушок» пьесаларын сөзбен айту. Таяқшадағы үш жиілік кілті ноталарының орналасуын қайталау.

2. Музыкалық материалмен жұмыс жасау

Баланың әуел бастан оқитын барлық шығармалары жарқын, қиялы, бағдарламалық болуы керек . «Non legato» ойнаған кезде саусақтың ұшын түсіру және оны пернелерге батыру дәлдігін бақылау маңызды.

4. Көріп оқу – «Мамандық» пәнінің құрамдас бөлігі. Музыканы еркін оқу дағдысын ойдағыдай меңгеру үшін бұл бағыттағы жұмысты алғашқы сабақтардан бастап, әрі қарай оқудың барлық жылдарында жүйелеу қажет. Бастапқы кезеңде мұғалім балалармен жұмыс жасағанда сенсорлық дағдыларды дамыту үшін көркем материалды да, негізгі жаттығуларды да қолдануы қажет.

1. М. Красев «Елочка»
2. Орыс халық әні «Ходит зайка по саду»

5. Сабақты қорытындылау

Ойын технологиясын қолдану білімнің қажетті көлемін тез және тиімді игеруге ықпал етті. Аспапта ойнаудан бұрын гимнастика, «қолды мүсіндеу» (лепка рук) еркіндік пен релаксация сезімін тудырды. Нота кезеңінде қара пернелерді ойнау жаңадан бастаған пианистің қолын ыңғайлы етуге көмектесті.

6. Үйге тапсырма

Баланың техникалық дамуы бойынша жұмысты жалғастыру – ойынды және пьесаларды жеңіл, ырғақты, қарқынмен орындау.

Тулегенова Гульмира Жаксылыковна

ҚҰСТАР ӘНІ

Ақтөбе қаласы «№5 жалпы білім беретін орта мектеп» КММ бастауыш сынып мұғалімі

	4.2.6.1 – кейіпкердің, кейіпкерлердің іс-әрекеті, мінез-құлқының өзгеру себептерін мәтіннен тауып, салыстырып бағалау.
Сабақтың мақсаты	Оқушылардың оқу сауаттылығын арттыруға, дұрыс оқу сауаттылығын қалыптастыруға, сөйлеу мәдениетін, шығармашылық қабілеттерін дамытуға, құндылықтарды сақтауға мән беріледі.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Басы 4 мин	Поэзия минутына кезек беріледі. Ақпан айында туылған Мұқағали Мақатаевтың шығармаларына кезек береміз.	- Оқушылар өздерінің жаттаған өлеңдерін айтады.	Дескриптор: - Өлең айтады.-1 балл.	
1 мин	Алдымызда құс бейнесіндегі аспап тұр соны ойнап көріңіздер? Не байқадыңдар? - Құстар қандай дыбыстар шығарады. - Бүгінгі тақырыбымыз «Құстар әні»	- Шиқылдайды, қарқылдайды.Құстар әуені.		
2 мин	Автормен танысу **Әуезов Мұхтар Омарханұлы** (1897, 28 қыркүйек – 1961, 27 маусым) - қазақ әдебиетінің классигі, қоғам қайраткері, филология ғылымының докторы, профессор, Қазақ КСР ҒАның академигі (1946), Қазақ КСРнің еңбек сіңірген ғылым қайраткері (1957).	Танысады.		Бейне жазба
12 мин	**Мәтінмен жұмыс.** -Аудиодан тыңдату. -Мәтінді тізбектей оқиды. -Мәтіннен тауып оқу. 1. Жылы жаққа қайтқан құстар қалай ұшады? 2. Әр топтың жолбасшылары қандай қызмет атқарады? 3. Аспандағы ауа қабатының кедергісін құстар қалай жеңеді?	- Тапсырма орындайды.	**Дескриптор:** - Мәтінді оқиды.1 балл - Мәтіннен тауып оқиды.1 балл.	«Әдебиеттік оқу» оқулығы 4 сынып 2-бөлім

3 мин	**Ұжымдық жұмыс** **Сұрақ – жауап** - Шығарманың кейіпкерлерін ата. -Әңгімедегі құстардың ерекшелігін атаңдар. **- Әкесінің әңгімесінен бала көңіліне не түйді?** -Өз жерімізде қыстап қалатын құстарға қандай көмек керек?	-Әке, бала, құстар	**Дескриптор:** - сұраққа жауап береді-1 балл.	
5 мин	**Құс қанаттың астына жиналу топтық тапсырма** (әр қатарда отырған оқушылар құстың қанаты тұрған жерге жиналады) **1-топ Құстардың іс – әрекеті** **2- топ Әкенің іс -әрекеті** **3- топ Баланың іс -әрекеті**	- ікірлерін дәлелдейді.	Дескриптор: - Топта жұмыс жасайды.-1 балл.	
8 мин	Дәптермен жұмыс.Үйқас өлең құрастыру. Жеке жұмыс ————————————күлеміз, ———————————— білеміз ————————————жүреміз, ————————————тілеңіз.	-Өлеңнің ұйқасын табады.	Дескриптор -Өлеңнің ұйқасын табады. 2 балл	
Соңы 2 мин	- Құс туралы қандай тыйым сөздер,Мақал – мәтелдер білесіздер?	Тыйым сөздер айтады. (құс ұясын бұзба. Жұмыртқасын шашпа.Балапанын өлтірме)	Дескриптор: - Тыйым сөздер айтады. 1 балл	
1 мин	- Бүгінгі сабақта қандай автормен таныстық? - Жыл құстарын ата.	Сұрақтарға жауап береді.		
2 мин	Кері байланыс парағын таратамын.	Оқушылар өздерінің бүгінгі сабақ туралы айтады.		Стикерлер
Уақыт қалса	Ребус шешу Қарға үйрек			

Тяпкина Екатерина Юрьевна

ЭЛЕКТРООТРИЦАТЕЛЬНОСТЬ. КОВАЛЕНТНАЯ СВЯЗЬ

учитель биология, химия КГУ "Общеобразовательная школа №1 города Ерейментау" Ерейментауский района Акмолинской области

Цели обучения в соответствии с учебной программой	8.1.4.1 объяснять образование ковалентной связи между атомами на основе электроотрицательности
Цели урока	Все учащиеся знают, что такое электроотрицательность, умеют сравнивать элементы по степени электроотрицательности с помощью ряда электроотрицательности Большинство учащихся могут объяснить изменение электроорицательности элементов в периодах и группах Некоторые учащиеся могут сравнивать химические элементы по значениям электроотрицательности

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 10 мин	**Организационный момент** Приветствие, прием «Улыбка» Здравствуйте! Я рада приветствовать вас на уроке! Улыбнитесь друг другу! Я желаю вам плодотворного урока! **Деление на группы –** класс делится на 2 группы: «Металлы», «Неметаллы» с помощью карточек с названием химических элементов. **Актуализация знаний** Давайте вспомним, с чем мы познакомились на прошлых уроках Прием «Дальше, дальше…» - Из чего состоит ПСХЭ? - Как определить количество электронов, протонов, нейтронов у химического элемента? - Сколько электронов, нейтронов у алюминия? - Какие естественные семейства химических элементов вы знаете? - На какое две группы можно разделить все элементы в ПСХЭ?	Улыбаются друг другу Делятся на две группы Отвечают на вопросы	Устный комментарий, похвала	Карточки для деления на группы Презентация

<table>
<tr>
<td>5 мин</td>
<td>- Как определить количество энергетических уровней у химического элемента?
- Как определить количество электронов на последнем энергетическом уровне?
- Сколько всего периодов в ПСХЭ? На какие виды они делятся?
- Как изменяются металлические свойства элементов в группах?
- Как изменяются неметаллические свойства химических элементов в периодах?
- Подпишите немую схему «Электронная конфигурация элемента»
- Составьте электронно-графическую формулу для атома углерода.
Проблемный вопрос и целеполагание
Учитель предлагает учащимся постоять на одной ноге, затем спрашивает удобно ли им было так стоять (в природе все стремится принять устойчивое состояние). Могут ли атомы перейти в устойчивое состояние? Каким образом?
Работа в группе
Разгадывание филворда
<table>
<tr><td>д</td><td>п</td><td>а</td><td>с</td><td>р</td><td>у</td><td>е</td><td>г</td><td>ц</td><td>р</td><td>т</td><td>ф</td><td>х</td><td>л</td><td>а</td><td>о</td><td>р</td><td>ь</td><td>ш</td><td>ы</td><td>г</td><td>к</td></tr>
<tr><td>э</td><td>л</td><td>е</td><td>к</td><td>т</td><td>р</td><td>о</td><td>о</td><td>т</td><td>р</td><td>и</td><td>ц</td><td>а</td><td>т</td><td>е</td><td>л</td><td>ь</td><td>н</td><td>о</td><td>с</td><td>т</td><td>ь</td></tr>
<tr><td>д</td><td>ж</td><td>э</td><td>э</td><td>у</td><td>ц</td><td>й</td><td>к</td><td>с</td><td>в</td><td>я</td><td>з</td><td>ь</td><td>к</td><td>к</td><td>н</td><td>г</td><td>ш</td><td>щ</td><td>з</td><td>х</td><td>н</td></tr>
<tr><td>л</td><td>у</td><td>ы</td><td>л</td><td>ф</td><td>о</td><td>б</td><td>ф</td><td>ю</td><td>ж</td><td>т</td><td>б</td><td>ь</td><td>ю</td><td>г</td><td>х</td><td>ъ</td><td>я</td><td>е</td><td>у</td><td>г</td><td>е</td></tr>
<tr><td>и</td><td>ц</td><td>к</td><td>е</td><td>б</td><td>ь</td><td>ч</td><td>т</td><td>я</td><td>ч</td><td>ю</td><td>м</td><td>е</td><td>т</td><td>а</td><td>л</td><td>л</td><td>ж</td><td>з</td><td>х</td><td>ъ</td><td>м</td></tr>
<tr><td>т</td><td>ц</td><td>ы</td><td>к</td><td>б</td><td>ю</td><td>з</td><td>о</td><td>э</td><td>х</td><td>ы</td><td>ф</td><td>п</td><td>р</td><td>и</td><td>б</td><td>ю</td><td>ж</td><td>ц</td><td>й</td><td>о</td><td>е</td></tr>
<tr><td>и</td><td>ф</td><td>в</td><td>т</td><td>в</td><td>а</td><td>ь</td><td>р</td><td>ъ</td><td>т</td><td>ь</td><td>б</td><td>ю</td><td>с</td><td>ч</td><td>я</td><td>а</td><td>в</td><td>ы</td><td>ф</td><td>т</td><td>т</td></tr>
<tr><td>й</td><td>у</td><td>е</td><td>р</td><td>н</td><td>г</td><td>о</td><td>л</td><td>о</td><td>д</td><td>ж</td><td>ы</td><td>ф</td><td>у</td><td>й</td><td>н</td><td>о</td><td>з</td><td>х</td><td>ъ</td><td>с</td><td>а</td></tr>
<tr><td>ц</td><td>у</td><td>к</td><td>о</td><td>у</td><td>з</td><td>а</td><td>к</td><td>о</td><td>н</td><td>о</td><td>м</td><td>е</td><td>р</td><td>н</td><td>о</td><td>с</td><td>т</td><td>ь</td><td>ы</td><td>а</td><td>л</td></tr>
<tr><td>д</td><td>а</td><td>в</td><td>н</td><td>а</td><td>у</td><td>ц</td><td>п</td><td>р</td><td>о</td><td>о</td><td>л</td><td>д</td><td>ю</td><td>ь</td><td>б</td><td>ч</td><td>я</td><td>ю</td><td>ы</td><td>к</td><td>л</td></tr>
</table>
Какова цель нашего урока?
После предположения целей урока учащимися, они записывают тему урока «Электроотрицательность. Ковалентная связь»</td>
<td>Два ученика работают у доски

Анализируют стояние на одной ноге
Отвечают на вопросы
Отгадывают филворд
Предполагают цель урока</td>
<td>Устный комментарий, похвала</td>
<td>Карточки для записи немой схемы

Карточки -филворд</td>
</tr>
<tr>
<td>Середина урока 17 мин</td>
<td>Объяснение темы учителем
ЭО – это свойство атома данного элемента удерживать свои электроны и оттягивать на себя электроны связанных с ним в соединении атомов других элементов.
Какой элемент имеет самую большую ЭО? Чему она равна?
Какова ЭО элементов Li? K? Ca? Ba?
Какова ЭО элементов O? Cl? S? Br?
Как изменяется ЭО в периоде? Главной подгруппе?
Формулировка выводов:</td>
<td>При объяснении учителя участвуют в диалоге, составляют конспект в тетради</td>
<td></td>
<td>Презентация</td>
</tr>
</table>

	ЭО у металлов, как правило, меньше 2. ЭО у неметаллов – больше 2. В периоде ЭО возрастает слева направо. В А-подгруппах ЭО возрастает снизу вверх. **Работа в группах – формативное задание** 1. Ответьте на вопросы. Дан ряд химических элементов: цезий, водород, кислород, фтор, бром. 1. Какой из элементов имеет наименьшую электроотрицательность? 2. Какой из элементов имеет наибольшую электроотрицательность? 3. Какой элемент на внешнем энергетическом уровне имеет 7 электронов? 4. Какой элемент является металлом? 5. Какой элнмент имеет 4 энергетичеких уровня? Дескриптор: - отвечают на вопросы, записывая ответы с помощью химических символов. 2. Расположите в пирамиде символы химических элементов в порядке возрастания значений электроотрицательности. Дескриптор: - из данных элемнтов выбирают пять элементов и располагают их в пирамиде в порядке увеличения электроотрицательности.	Выполняют задания в группах	Самопроверка	Карточки Презентация
Конец урока 9 мин	**Выполнение задания для ФО индивидуально** – Quizizz Обсуждение полученных результатов **Дополнительный вопрос (повышенный уровень сложности)** У каких химических элементов возможна электроотрицательность 0? Почему? Объясните.	Выполняют задание для ФО Индиви-дуально размыш-ляют над поставлен-ным вопро-сом, затем обсуждение в классе	Устный комментарий	https://quizizz.com/join?gc=276294
Рефлексия 4 мин	**«Додэкаэдр"** Домашнее задание – выучить термины по теме, параграф 35 читать, пересказывать, письменно: стр. 127 № 3, 4.	Обратная связь, ком-ментарии учителя и учащихся		

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Карабаева Сандугаш Букеевна

ҚАЗІРГІ ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Ақтөбе қаласы, №5 жалпы білім беретін орта мектебінің тарих пәнінің мұғалімі педагог – зерттеуші

Білім беру жүйесіндегі өзгерістер «белсенділік», «инновация», «әдіс», «тәсіл», «интерактивті оқыту әдісі», «педагогикалық технология» ұғымдарының мәнін жете түсінуді талап етеді.

«Инновация» деген латын тілінен аударғанда (жаңа, жаңару, өзгеру, жаңа нәрсені ендіру, жаңашылдық деген ұғымдарды білдіреді. Педагогикалық әдебиеттерде: инновация – «жаңалық», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «жаңаша әдістеме деген мағынада пайдаланылады. А.М.Саранов «Инновациялық білім беру жүйесін дамытудың теориялық негіздері» атты еңбегінде «инновациялық процесс, оның құрылымы жаңаны пайдалану идеяларынан туындайды»-деп атап көрсетеді[7;25]. Инновациялық үрдіс- жаңалықтарды құру, (туғызу,жасау), меңгеру және тарату, қолдану, жүзеге асырудың тұтас қызметі. Инновациялық үрдіс-«жаңа әдістеме құралы» деп те қарастырылады.

Қазіргі дәуірдің әлеуметтік және экономикалық даму ерекшеліктерінің бірі ретінде автоматтандырылған және ақпараттық технологиялардың тегеурінін атауға болады. Бұл ерекшелік тұрақты кәсіптердің өз қасиеттерін жоғалтып, өзгерістерге ұшырап, уақытша сипаттарды иеленуіне әкеуде. Мұндай жағдайда **үйрене білу** және **үйренуге ұмтылу** адамның ең басты қабілеттеріне айналуда, бүгінде **үйренуге үйрену** керек. [5;4]

Өмір бойы оқып-үйрену келесі шарттарды ұстану арқылы жүзеге асырылады:

-үнемі жаңа білім игеру мен иемденуге ұмтылу;

- оқу / оқытуда жаңашыл және интербелсенді әдістерді қолдану;

- оқу/оқытуды бағалау.

Бүгінгі күні білім беру жүйесінде негізгі мәселелер мынадай: «Үйрену мен үйрету тек өзара белсенді әрекеттерге незізделген қарым-қатынас арқылы жүзеге асырылады» және «Тек әрекеттесу арқылы үйренуге/үйреуге болады». Қазіргі күні **әрекетті педагогика** ең танымал оқу жүйесіне айналған, яғни оқу поцесін интербелсенді әдістемелер құрауы керек; әрбір оқытушы әр сабақта интербелсенді әдістер, құралдар мен тәсілдерді қолдануы қажет.

Интербелсенді оқу/оқыту бірінші мезетте білім игеру процесінде қатысушылардың тиімді қарым-қатынасына негізделеді. Ағылшын тілінен келген «интерактив» сөзі де осы ұғымды білдіреді: «inter» дегеніміз «өзара» мағынасында, ал «act» - **«әрекет жасау»** дегенді білдіреді. Басқаша сөзбен айтқанда, «интербелсенді» дегеніміз біреумен тығыз қарым-қатынаста болу, онымен бірлесе әрекет жасау, диалог құру. Сонымен, **«интербелсенді» дегеніміз** диалог арқылы үйрену үйрену/үйрету, яғни мұнда оқу процесінің негізін «үйретуші», «үйренуш»-үйренуш», «үйренуші-өзімен-өзі» форматтарында жасаған қарым-қатынас («әңгіме», «сұхбат», «бірлескен әрекеттер») құрайды.

Интербелсенді оқу/оқыту білім игеру пороцесін келесідей ұйымдастыруға ынталы:

1. Барлық үйренушілерге бірлескен таным процесіне белсенді араласуға мүмкіндік жасау;

2. Әрбір үйренушінің өзінің үйренгені мен өз білімі туралы түсініктерін ортаға салып, бірлесе талқылап, олар туралы ой толғауына мүмкіндік жасау.

Интербелсенді оқу/оқыту **бірлесе үйрену** идеяларын ұстанады. Бірлесе үйренуде әрбір үйренуші танымның (оқу, үйренудің) мазмұны мен қорытынды нәтижесіне өз үлесін қосып, басқалармен өзінің білгенімен, идеяларымен түсінігімен алмасады, жоғары нәтижеге қалай жете алатындығын анықтайды. Мұндай қарым-қатынастағы бірлескен әрекеттер бірін-бірі жақтыру, өзара сыйласымдық пен қолдау атмосферасында өтіп, жаңа білім игеруге жағдай жасайды.

Интербелсенді оқу/оқыту көптеген жұмыс түрлері мен әрекеттері арқылы жүзеге асырылады, мәселен: бірлескен жұмыстар(жұптық, топтық, бүкіл аудиторияның), жеке және бірлескен ізденіс пен зерттеу жұмыстары, ситуативтік және рөлдік ойындар, ақпараттың әртүрлі көздерімен жұмыс жасау (кітап, лекция, Интернет, құжаттар, мұрағат, басқа адамдар: оқушылар, мұғалімдер, мамандар, т.б.) шығармашылық жұмыстар, т.б[5;4]

Осындай интербелсенді әдістер мыналар: «Джигсо», «Тыңдап отырған үштік», «Өкіл», «Алтын балыққа арналған аквариум», «Ақылдың алты қақпағы», «Тв шоу».

«Джигсо» әдісінің артықшылығы - топта жұмыс істеуге арналған құрылым ұсынып, сөйлеу және тыңдау дағдыларын дамытуды қамтамасыз ететіндігі. Оқытушы топты топшаларға бөліп, материалдың күрделілігіне байланысты тапсырмалар береді. Егер топ төрт адамнан тұратын болса, басты тапсырманың ішінде топтың әр мүшесіне бір сұрақтан төрт сұрақ немесе тапсырма болады. Нақты бір сұрақты немесе тапсырманы таңдаған топша Сарапшы топ деп аталып, ортақ проблеманың шешімін табу үшін бірлесе жұмыс істейді. Тапсырманы орындаудың бұл кезеңінің соңына қарай оқушы өзге «сарапшылармен» өзара қарым-қатынас жасап, мәселені талқылаудың арқасында өз сұрағы бойынша сарапшы болып қалыптасады. Оқушылар бастапқы топқа оралады. Бұл тапсырманың көздегені: тапсырманы сәтті аяқтау үшін оқушылар әрқайсысының сарапшы топтан алған мәліметтерін ескеріп, бастапқы топтың бірлескен ақылына сүйенуін қамтамасыз ету.

«Өкіл» әдісінің мақсаты: белсенді тыңдау, қауым алдында сөйлеу және анық баяндау, тәжірибе алмасу және өзара байланыста болу. Оқытушы топты үш-төрттен орналастырады. Топтар тапсырмаларды орындап болғаннан кейін топтың бір адамы «елші» болып сайланып, зерделенген материалды түсіну үшін немесе бұл туралы топтың ойын білу үшін топқа барады. Бұдан кейін елші өз тобына қайтып оралып, білгендерін айтып береді. Бұл – шаршататын және бір сарынды сабақтардан құтылуға мүмкіндік беретін тамаша әдіс. Сондай – ақ бұл әдіс елшінің тілді қолдану шеберлігін көрсетеді, әрі белсенді тыңдаушылар тобын қалыптастырады.

«Ақылдың алты қақпағы» әдісінің мақсаты: мәселені барынша мұқият талқылап, баланың жалпы ойлау қызметін жетілдіру үшін ойдың түрлі аспектілерін жандандыру мақсатында қолданылатын әдіс. Алты қалпақтың әрқайсысы ойлаудың түрлі элементтерін, аспектілерін білдіреді. Оқушыларға қалпақ беріледі де, олардан мәселені талқылау барысында барлық ой операцияларын (ойлану, талдау т.б.) осы қалпақтың түсіне сәйкес келетін шекте жүргізу сұралады.

«Тв шоу» әдісінің мақсаты: көптеген оқушылардың сөйлеу және тыңдау, көру және тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталған. Оқытушы жүргізуші оқушылармен, түрлі кейіпкерлермен сөйлескендей тақырыпты талқылайды. аудитория сұрақтар қояды, талқылауға қатысады, құрдастар бағалайды.

2. «Қазақстан тарихы» пәнін оқытудың заманауи әдістерін қолданудың тиімділігі

Өзімнің сабақтарымда оқытудың заманауи әдістеін әр түлі қолдануға тырысамын. **1)**Мысалы: **«XIX ғасырдың басындағы ұлт-азаттық қозғалыстар»** тақырыбында сабақтың үй тапсырмасын сұрау кезеңінде венн диаграммасын қолданамын.

1- тапсырма:

Кіші жүздегі Сырым Датұлы көтерілісі мен Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілістерінің ортақ сипаттары мен айырмашылықтары (Венн диаграммасын толтыру)

2) Сабақтың тақырыбы: XIX ғасырдың II ж Ресейдің Қазақстандағы әкімшілік реформалары. Сабақтың жаңа тақырыпты түсіндіру кезеңінде: «Джигсо» әдісін қолданамын. Интербелсенді әдістің бірі топтарды кездейсоқ бес топшаларға бөлемін. Таратпа қағаздарға өзі таңдаған санды жазып топтасады. Топ бес топшаға бөлінді. 1-топ «Реформа», 2- топ «Генерал-губернатор», 3- топ «Сот», 4-топ «Уезд», 5-топ «Округ». Жаңа тақырыптың осы жоспар бойынша тақырыпты өздері игеріп, постерге қорғайды.

«ДЖИГСО» әдісі:

Жаңа сабақ «Джигсо» әдісі бойынша тақырыпты талдап, бірігіп жұмыс жасауына жол ашу. Тапсырмаларды оқытушы топтарға барып, бақылайды, бағыт береді.

- 1-топ: Ақпараттық жаналықтар бағдарламасы бойынша әкімшілік реформалар туралы ақпарат береді. (24kz жаңалықтар бағдарламасы) «Тв шоу» әдісі арқылы қорғайды;
- 2-топ: «Фишбоун» әдісі бойынша проблеманың себептерін анықтау, дәлелдер келтіру, нәтижесін шығарады.
- 3-топ: 1822/24 жылғы жарғылар мен 1867 -1868 ж реформаларды салыстыру. «SWOT» кестесі арқылы қорғайды;
- 4 топ: Халық шаруашылығында қалыптасқан жағдай, реформалардың отаршылдық мәні туралы әңгімелесу;

5-топ: Реформаның нәтижесі, салдары.

«Джигсо» әдісі бойынша, әр топтағы оқушылар берілген тақырыптарды топта талқылайды. Талқылап болған соң, тақырыпты басқа топ мүшелеріне түсіндіреді, қалған оқушылар басқа топтың тапсырмаларын тыңдайды, сұрақтар қояды, маңызды жерлерін дәптерлеріне жазып отырады. Әр топ берілген тапсырмаларын флипчартқа түсіреді, білімдерін жинақтап, ортақ шешімге келеді.

3) Сабақтың тақырыбы: Қазақстан өлкесіндегі XX ғасырдың басындағы саяси партиялар. Қазақ өлкесіндегі ұлттық автономиялар. Сабақта жаңа білімді игеру үшін **«Өкіл»** әдісін қолданамын. Топты төрт топшаға бөліп, «Алаш» партиясы, «Үш жүз» партиясы, «Түркістан автномиясы», «Кадеттер партиясы» деген тақырыптарды үлестірме карточкалар арқылы таратамын. Топтар бір-біріне берілген жаңа материалдарды түсіндіру арқылы жаңа мәлімет береді. Топтар талқылап болғаннан кейін, топта белсенді түсіндіргендер келесі топқа «елші» ретінде барып, жаңа мәлімет тыңдауға және өз мәліметімен бөлісуге барады. Бұл әдіс тыңдаушылардың мәліметін толықтырады.

4) Сабақтың тақырыбы: **Шетелдік интервенция және азамат соғысы кезіндегі қазақ өлкесі.** Үй тапсырмасын сұрау кезеңінде: интерактивті тақтаға Ақпан төнкерісі мен Қазан төнкерісінің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын «**Венн» диаграммасы** арқылы сұраймын. Екінші стратегия **«Миға шабуылдау» -** арқылы: Ақпан төнкерісінің нәтижесі қазақ үшін тиімді болды ма? немесе Кеңес үкіметінің орнауына «Алаш» партиясының пікірі қандай болды? деген сұрақтар арқылы ой қозғаймын. Ал жаңа тақырыпты түсіндіру үшін: Топты таратпа қағаздарда жазылған сандар арқылы топтастырып, 1-топқа: Азамат соғысының алғышарттары, 2-топқа: Әскери коммунизм саясаты, 3-топқа: Қазақ өлкесіндегі майдандар атты сұрақтарды бөліп беремін. Әр топ «джигсо» әдісі арқылы жаңа тақырыпты алдын-ала оқытушы дайындаған гипер-мәтін арқылы игеріп, түсіндіреді. Бұл әдістер уақыт үнемдеу үшін, білім алушы сабақты тиімді меңгеру үшін қажет.

Тарихқа қатысты қатысты проблемалық сұрақтар:

Зерттеу сұрақтары білім алушыларды тақырыптың белгілі бір аспектісімен таныстырып, оқыту жоспарына мазмұнды ұзын тізім жоспарына мазмұнды ұзын тізім етіп енгізуді болдырмау мақсатында әзірленеді. Әр білім алушы тиісті барлық ақпаратты тізімдеп жатқанша, білім алушыларға шешілетін проблеманы ұсынуға арналған сұрақтар әзірлеген дұрыс. Бұл проблеманы шешу үшін білім

алушылардың пән мазмұнын білуге тиіс екендігі сөзсіз. Оқытушы өзінің пән бойынша білімдері мен педагогикалық білімдерін пайдалана отырып, білім алушыларға бұл сұраққа жауап беру үшін қандай әдісті қолданған дұрыс болатынын шешеді.

Мысалдар:

Нацистік Германия

1. Неліктен билік басына Адольф Гитлер келді?
2. Нацистер жақсы азамат па еді?

Сталиндік Ресей

1. Сталиндер қызылдар патшасы болды ма?
2. Сталиндік Ресейдегі ең қауіпті адамдар кімдер еді?
3. Бесжылдық жоспарлар қаншалықты табысты болды?

Оқытушымен шеберлікпен өткізген сұрақ – жауабы оқушыларды анағұрлым қызықты және күрделі жауап беруге жігерлендіреді: айталық, жеке басқа табынудың орын алуына ықпал еткендер; басқалардың үстінен сөз тасыған адамдар; Кеңес үкіметіне күмән білдіруден бас тартқандар.

Оқушыларды топқа бөліп, әр топқа жеке бір саланы қарастыруды тапсыру : бір топ НКВД, екінші топ Ежовты қарастыратын болса, тағы біреулері арыз тасығыштарды қарастырады, т.с.с.

Топтар түрлі көздерден ақпарат алады: кітаптар, құжаттар, интернет т.б

Әр топ өз тақырыбы бойынша қандай ақпарат тапқаны туралы топқа хабарлайды. Топтар өздерінің негізгі қортындыоларын баяндау үшін таныстырылым әзірлей алады немесе жай ғана баяндап берулеріне болады.

Бұл таныстырылымдардан кейін бүкіл топ болып, бастапқы сұрақты талқылайды: Сталиндік Ресейдегі ең қауіпті адамдар кімдер еді ?

Оқытушы бұл сұрақтың бір ғана дұрыс жауабы болмайтындығын атап көрсетті.

Осы сұраққа жауап беру барысында, Сіз білім алушылардың көптеген тақырыптарды қамтитынын көре аласыз [3,4]

Қорытынды

Қорыта айтқанда, жаңа әдістердің көмегімен білім алушылардың білімін жетілдіру мен оқу сапасын арттыруға болады. Қазіргі интербелсенді оқыту әдістері бойынша жүргізілген сабақтар іздеудің мән-жайына қанығу, білімді тереңінен айтуға төселеді, дәлелдер келтіру, дәлелдеу тәсілдеріне жаттығады, теория мен практиканың бірлігін игереді, жеке және топпен бірлесіп мәселе түйінін шешу жолдарын табуға жаттығады, өз жолдастарының пікірімен санасуға, өткір сындарды тыңдап одан тиісті қорытындылар жасай білуге машықтанады.

Қарапайым сұрақтан күрделі сұрақтарды қоя білу арқылы студенттер ақпаратты белгілі бір жолдармен қолдануға, қайта жасауға, кеңейтуге, өзіндік көзқарастарын білдіріп, бағалауға және талдауға жаттығады. Топтық жұмыс барысында да белсенділік таныту арқылы студенттер дарындылығын байқата отырып, топта өзіндік пікірлерімен ғана емес, көшбасшылық қырымен де таныла бастады.

Оқытудың әдіс-тәсілдерін өз сабақтарымда қолдану барысында түсінгенім студенттердің бірін - бірі тыңдап, құрметтеуіне үйретуі, бұрын үндемей отыратын студенттің сабақ барысында қызу араласуы сабақтың ерекше, олардың еркін сөйлеп, ойларын ашық жеткізуге мүмкіншілік туғызады. Мұндай әрекет сабақтың барлық үш кезеңінде байқалып отыратындығы сөзсіз. Білім беру процесі - ақпараттық қоғам жайындағы жас өспірімдерді жан-жақты даярлайтын процестер болуы қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» 31.01.2017 жыл

2.Интернет ресурсы: Қазақстан тарихын оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді пайдалану- сапалы білім негізі. Кайсарова Гулдаурен Тураркызының мақаласы

3. ҚР педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. II деңгей. НЗМ ДББҰ, 2017. -139 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Утемисова ж

Ақтөбе қаласы,

пәнінің мұғалімі

ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЫ

Формирование навыков грамотного письма: орфографических и пунктуационных навыков.

Ценность русской орфографии - в строгом соблюдении орфографических правил.

Наш соотечественник языковед Л.В.Щерба писал: «Писать безграмотно – значит посягать на время людей, к которым мы адресуемся, а потому совершенно недопустимо».

Главное в словарно – орфографической работе – выработка орфографической зоркости. Очень важно формировать умение опознавать орфограммы. На каждом уроке проводить словарно-орфографическую работу. Это или «по следам ошибок» (когда один-два ученика) вызываются к доске, записывают слова, в которых ранее у них были допущены ошибки, или работа над новыми словами, которые даны в учебнике для запоминания.

Безударные гласные в корне слова, проверяемые ударением.

1.Объед…нение, вопл…щение, насл…ждаться, препод…ватель,…сенний, н…бесный, вы..снить, прибл…жение, б…жать, п…левой, пос…дить, л…ства, л…теть, з…мля, ос…нь, в…сна, р…ка, зап…х, уд…вительный, т…нуть, подп…сали, д…ждливый, оч…рование, пок…зал, сп…сение, ч..стота рук, т…желый, л…сной.

Задание: записать слова с проверкой любым способом: изменить форму, подобрать родственные (однокоренные слова).

2.Спишите, вставьте пропущенные буквы. Сформулируйте орфографическое правило, которым вы проверяли написание вставленных букв. В скобках запишите проверочные слова.

Нам дали поручение (разр…дить) рассаду. Разр…дить (…) напряженную обстановку. Нельзя м…риться (…) с недостатками. Нужно прим…рять (…) одежду. Песню нашу зап…вай! (…) Зап…вать лекарство водой. (…) Посв…тить (…) стихотворение герою. Осв…тить (…) помещение. Разв…вается (…) знамя на ветру. Дети разв…ваются (…) быстро. Скр…пить подписью, скр…петь зубами. Пол…скать (…) белье. Пол…скать (…) ребенка.

Обратите внимание.

Благословлять (благое слово)

Долина – дол.

Состоять в партии (стоя)

Иссякать (иссяк)

Запомните! Правописание безударных гласных, не проверяемых ударением.

Контрольное списывание.

Маршрут, гимнаст, капуста, картофель, агроном, чемпион, тренер, панорама, репетиция, мираж, пейзаж, каникулы, стадион

Правописание согласных в корне слова.

Звонкие и глухие (сомнительные) согласные.

Записать слова с проверочными словами.

1. Дуб - ,…, бере…ка, тра…ка, гру…., посе…, сне…., доро…ка, тру…ка, дру…,

бесе…ка, гря…ка, ко…ьба, про…ьба, пригоро…, бере…, поса…ка, сторо…ка, ука…ка, сла…кий, мя…кий, ле…кий, сою…,сугро…, изгоро…ь., поез…, велосипе…,замер…ший, сколь…кий, шокола…, гла…кий, ро….кий, ре…кий, ги….кий.

2. Вставьте пропущенные буквы, вписав проверочные слова.

Мальчишек радостный наро…
Коньками звучно режит ле…,
На красных лапках гусь тяжелый
Задумав плыть по лону во…
Ступает бережно на ле…,
Скользит и падает; веселый
Мелькает, вьется первый сне…,
Звездами падает на бре….

Непроизносимые согласные в корне слова.

1. Поз…ний, чу…ствуешь, уча…ствуешь, неизвес…ный, радос…ный, грус…ный, ус….ный, ненас…ный, прекрас…ный, мес…ный, ужас…ный, вкус…ный, звез…ный, опас…ный, чудес…ный, сер…це, аген…ство, интерес…ный, силос…ный.

2. Спишите, вставьте пропущенные буквы. В скобках запишите проверочные слова.

Три девицы под окном пряли поз? но (…) вечерком. Здра? ствуй, (…) князь ты мой прекрас? ный? Что ж ты тих, как день ненас?ный? (…). Царь Салтан сидит в палате на престоле и в венце, с грус?ной (…) думой на лице!

Найти лишнее слово.

Капустный, ужасный, хрустнуть, грустный, известный, участник, вкусный, яростный.

Площадка, лошадка, задачка, укладка.

Искусный, ненастный, прелестный, грустный.

Счастливый, согласный, ужасный, напрасный.

Распознавание орфограмм – согласных букв по опознавательным признакам.

Определи, заканчивается ли слово на согласный, парный по глухости – звонкости.

Да_____Нет

Вывод: это орфограмма -согласная .

Установи, есть ли стечение согласных букв

Да_____Нет

Вывод: это ор-ма- согласная

Проверь, есть ли -н- . в конце слова перед гласным

Да _____Нет

Вывод: это ор-ма- согласная Вывод:в этом слове нет

орфограмм – согласных букв.

Перепишите письмо от друга Песика без ошибок.

Дарагой друк, здраствуй!

Пишыт тибе Пьос. Как ты жывеш? Я жыву весила, многа гуляйу и нилюблю делать уроки. Зато часта бывайу в заапарки, фкино, наречьки. Вот и фсе новасьти. Напишы и ты мне писмо. Дасвиданьи. Пьос.

Запомните правописание удвоенных согласных. Подчеркните удвоенную согласную.

Контрольное списывание.

Аллея, трасса, баррикада, коллектив, прогрессия, юннат, грамматика, телеграмма, орфограмма, масса, граммы, коллекция, программа, кросс, шоссе, артиллерия, пассажир, комментарий, комментатор, тонна, группа, интеллигенция.

В данных словах нет произносимых согласных: ужасный, опасный, напрасный, вкусный, прекрасный, чудесный, ячтва, ровесник, блеснуть, плеснуть, прежний.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МУЗЫКА ПӘНІ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ӨСУІ МЕН ҚАЛЫПТАСУЫ

Шынтемирова Альбина Кажмухановна

Ақтөбе қаласы Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің музыка, дирижері

Жалпы білім саласындағы ұстаным-білім мазмұнының білім деңгейін көтеру мен оқу әрекетін қалыптастыруды, оқушы дамуының басты шарты ретінде дамыта оқыту идеясы. Демек, бірінші кезеңде бұрынғыша оқушыны пәндік, білім, біліктердің белгілі бір жиынтығымен қаруландыру ғана емес, оқу әрекетін қалыптастыру негізінде жеке бас тұлғасын тәрбиелеу мақсаты қойылып отыр. Адамның тұлғалық қалыптасуы-үздіксіз және күрделі процесс. Бүгінгі таңда,демек болашақта да білім қажеттілігі адамның белсенді өмірін қамтиды.

Сондықтан жастардың бүгінгі білімі-болашақта өз білімін жетілдірудің және өз бетімен білім алуларының тек қана негізі. Осы орайда педагог-музыкантты шығармашылық зерттеу тұрғысында оқыту үрдісі-ғылым мен практиканың өзара байланысын, ауқымды ойлау, мәдениет, өнер, білім, тәрбие жайлы толық көзқарасын қамтамасыз ете алатын нақты дайындығын, ойлау қабілетінің жоғары деңгейіне негізделген. Қазіргі зерттеуші музыка мұғалімі ерекше дүниетанымды, оқушылар бойында музыкалық өнер тәсілдері арқылы жеке тұлғаның даму технологиясындағы білім беру үрдісінің түрлерін біріктіре алатын қабілетті маман болуы тиіс.

Болашақ зерттеуші- мамандардың дайындығын қалыптастырып, жетілдіру мәселесі педагогикалық-психологиялық ,әлеуметтік-мәдениеттілік, ғылыми өндірістік біріңғай толық білім беру жүйесі болып саналатын кешенді үрдіс. Педагог-музыканттың зерттеу іс-әрекеті кәсіби шеберлікті арттырудың қажетті шарты болып саналады. Ол үшін ең алдымен өзін-өзі зерттеуді, өз жұмысын талдауды, қолданыстағы оқу әдістерінің тиімділігін кең тұрғыда ұғынуы керек. Қазіргі таңда студенттер оқу үрдісінде жүйелі жұмыс істеуге, ойлауға, талдауға, қорытындылауға, теория мен практика арасындағы байланысты анықтауға үйренеді. Ол белгілі бір пәнді оқу барысында тапсырмаларды орындау,өз күшін сынауға бейімделу.

Музыкалық-педагогикалық іс-әрекеттерді зерттеу барысында студент теориялық және практикалық әдістерді қолданады.

Бірінші әдіс-логикалық ой формасы ретіндегі анализ бен синтез бірлігі.Бұл әдістер таным процесінің біртұтас көрінісі болып табылады.

Екінші әдіс-құрастыру,үлгілеу.

Үшінші әдіс-философиялық,жалпығылымилық әдіс.

Практикалық таным-тәжірбиеге ғана негізделген таным. Оған музыкалық білім беру мен іс-әрекеттердің нәтижесі жатады. Практикалық деңгейдегі зерттеу тәжірбиені қорытындылау, ережелерді қалыптастыру, музыкалық деректерді алу оны талдау мен жүйелеу. Оған педагогикалық бақылау, әңгімелесу, салыстыру, педагогикалық сұрақ-жауап, сауалнамалар жатады.

Теориялық және практикалық әдістерге негізделген өзбетіндік жұмыстардың барлығы да бірінші кезекте кітаппен жұмыс істеуге негізделген. Зерттеу жұмысын дағдыға айналдыру үшін төмендегідей проблемалық тапсырмаларды қамту керек:

-белгілі бір тақырыпқа байланысты әдебиеттерді таңдау.

-әр түрлі әдебиеттерден алған ақпараттарды жүйелеу.

-музыкалық мәселелерге байланысты ғалымдардың көзқарастарын салыстыру.

Зерттеу жұмыстарының бағыттары:

Бірінші кезең-проблеманы анықтау, негіздеу және болжамды ұсыну

Екінші кезең-ізденіс жоспарын құрастыру.

Үшінші кезең-ізденіс нәтижесін қортындылау.

Әр мұғалімнің аса маңызды міндеттерінің бірі-әр студенттің бойындағы қабілетті, икемділікті көре білу болып табылады. Шығармашылығы ерекше студенттермен дамыта отырып жасалатын жұмыстарды атап көрсетсек:

-тапсырмалар нақты болу

-іскерлігі мен қызығушылығын арттыратын тапсырмаларды таңдау

-белсенді, тынымсыз еңбек ету

-әзілдесе білу

-өзіндік пікірін туғызу.

Мамандыққа бейімдеу күштеп оқыту немесе зорлықпен әрекет ету емес. Керісінше жаңашыл, сынағыш адамдардың жеке басын құрметтеу. Ұстаздық мейірімді өзара түсіністікке негізделген орта қалыптастыру. Шығармашыл сипаттағы тапсырмалар қабілетті шәкіртті неғұрлым дамытуды көздейді. Қорытындылай келгенде мұғалім өз маманының шебері болу үшін аянбай ізденіп, заман ағымына қарай өзін де, шәкірттерін де дамытып, озық тәжірибелерді басшылыққа ала отыруды мақсат ету керек.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;

• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;

• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 3500*5500 пикселден (6х12 мм, 300 dpi кем емес) кем болмауы тиіс;

• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 dpi кем емес);

• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;

• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоскқанда 3 беттен аспауы қажет;

• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал – 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;

• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;

• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 3500*5500 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 dpi), фото в статью не помещать;

• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 dpi);

• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);

• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);

• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;

• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;

Эл. почта: kalam2025@mail.ru